

politic ZATVORENIK

GODINA XX. - LISTOPAD 2010. CIJENA 15 KN

BROJ **223**

- Za bolju Hrvatsku** • **Kad antifašisti šute na fašističke provokacije**
- grobovi** • **Dokumenti, sjećanja i svjedočenja**
- **Raskopani mirogojski**
- **Kad antifašisti šute na**

politički
ZATVORENIK
GLASILO HRVATSKOG
DRUŠTVA POLITIČKIH
ZATVORENIKA

PREDSEDJEDNIK DRUŠTVA
Alfred Obranić

UREDNIČKI ODBOR GLASILA
Alfred Obranić, Ljubomir Brdar,
Vladimir Mrkoci, Višnja Sever

GLAVNI UREDNIK
Tomislav Jonjić

UREDNIŠTVO I UPRAVA
10000 Zagreb
Vojnovićeva 15
tel: 01/46 15 437, 46 15 438
fax: 01/46 15 437
e-mail: hdpz-sred@hdpz.t-com.hr

PRIJELOM I TISAK
MINI-PRINT-LOGO d.o.o. Varaždin

CIJENA LISTA
Za Hrvatsku 15 kn
Godišnja pretplata za Hrvatsku 180 kn
za inozemstvo: Europa 310 kn
ili odgovarajući iznos u drugoj valuti;
prekomorske zemlje: 510 kn
ili odgovarajući iznos u drugoj valuti
***
Žiro račun: 2503007-1100009317
kad Volksbank d.d. Zagreb
Devizni račun: 416446-7101 S.W.I.F.T.
Code VBCRHR22 kod Volksbank d.d. Zagreb
***
Rukopisi se ne vraćaju,
list uređuje Urednički odbor, sva prava pridržava
Hrvatsko društvo političkih zatvorenika.
***
Uredništvo ne odgovara za navode
i gledišta iznesena u pojedinim prilozima
***
Za sve informacije i kontakte u svezi sa
suradnjom i pretplatom tel.: 01/46 15 437
radnim danom od 9.00 do 13.00 sati.
***
ISSN 1331-4688
***
Cijena oglasnog prostora:
posljednja stranica u boji: 4.000,00 kn
predposljednja stranica u boji: 3.500,00 kn
unutarnja crno-bijela stranica: 2.500,00 kn
1/2 crno bijelo: 1.250,00 kn
1/4 crno bijelo 700,00 kn
***
<http://www.hdpz.t-com.hr>

ZA BOLJU HRVATSKU

Makar je do izbora za Hrvatski sabor više od godinu dana, već se javljaju poznati i manje poznati sa željom da pod zajedničkom zastavom okupe sve kojima je Hrvatska na srcu. Ne sumnjam u plemenite namjere svih domoljubnih stranaka, udruga i pojedinaca, ali ovaj puta na izborima treba **pobijediti**, i to je jedino važno.

Zašto?

Zemlja je pred gospodarskim kolapsom, u svim porama života guši se od korupcije, zavladala je potpuna moralna kriza. Našu zemlju treba spasiti od propasti, što će reći, oslobođiti ju od političara koji vode Hrvatsku u krivom smjeru. Dakle, sudbonosno je vrijeme kao i 1991. godine, pa stoga za izlazak iz toga giba treba ujediniti sve domoljubne snage i stvoriti pokret, jer u pitanju je naš opstanak, naš goli život kao i opstanak hrvatske države.

U prvom redu mislim na branitelje, koji su svakim danom svjedoci kriminalizacije Domovinskog rata, kako bi se podijelila krivnja i Hrvatska kao žrtva agresije pretvorila u agresora. Zatim Hrvate u dijaspori zbog zajedništva hrvatskog naroda na svim geografskim širinama i dužinama, a posebno zbog ugroženosti Hrvata u Bosni i Hercegovini. Sve domoljube koji ne mogu vjerovati da se u našoj domovini opet afirmira jugoslavenstvo i provodi rehabilitacija četništva.

I ono što je u ovom trenutku najvažnije, okupiti građane željne poštenog rada i boljeg života.

Tko to može učiniti, tko nas može povesti 20 godina poslije? Nitko od poznatih kompromitiranih političara koje smo u proteklih dvadeset godina gledali i slušali s TV-ekrana i jumbo-plakata. Nitko – ni HDZ, niti SDP; oni se razlikuju samo u njijansama. Ali niti uglednici nama bliskih političkih stajališta, koji su u dosadašnjim izborima postigli skromne rezultate! Za naše biračko tijelo oni su također potrošeni. Naše teme kojima se bavimo, specifične su za generacije koje su prošle križne putove, jugoslavenske kaznionice i komunističku represiju, ali to većinu građana u ovom trenutku ne interesira. Bitna su životna pitanja – nezaposlenost, veće plaće i mirovine – kako na tom području učiniti Hrvatsku boljom nego što je danas. Vodeći ljudi novog pokreta moraju znati odgovore na ta pitanja i pred čitavim auditorijem Republike Hrvatske biti vjerodostojni. O tome će svi govoriti, a pobijedit će ona opcija koja bude za građane **vjerodostojna**.

Posljednjih mjeseci pojavilo se nekoliko slogana pod kojim bi se okupile domoljubne snage i od ponuđenih najviše mi se dopao onaj **Za bolju Hrvatsku**.

Svakako je važno tko će biti čelnici novog pokreta Za bolju Hrvatsku, mora ga se pronaći u sljedeća dva mjeseca ili se dogоворiti s nekim od atraktivnih kandidata koji su uspješno sudjelovali u dosadašnjim izbornim utrkama, ali ne pripadaju velikim strankama. Za cilj koji se kani postići, može se i zažmiriti na jedno oko. I na kraju, kakav rezultat bismo smatrali pobedom? Uz bogati stranački proračun i profesionalnu infrastrukturu velikih stranaka ne može se očekivati apsolutna pobjeda. Za pokret o kojem govorim, osvojiti 10 posto glasova jest pobjeda, jer ona jamči da nitko od velikih (kompromitiranih) ne može donositi odluke bez naših glasova.

Dakle, svi koji žele dobro svojoj domovini, u pokret **Za bolju Hrvatsku**.

*Alfred OBRANIĆ, predsjednik
Hrvatskog društva političkih zatvorenika*

Slika na naslovnoj stranici: Hrvatski politički uzniči u Staroj Gradiški u jesen 1945.

Slika na posljednjoj stranici: Potpisi starogradiških uzničkih, na početku fotografije objavljeni na naslovnicu

JESMO LI JOŠ UVIJEK PRIPADNICI ISTE, HRVATSKE NACIJE?

Uviše se navrata na ovome mjestu raspravljalo ili bar pokušavalo raspravljati o položaju i sudbini Hrvata u Bosni i Hercegovini, i u više je navrata istaknuto kako svi zatvaramo oči pred činjenicom da se Hrvati iz nekadašnje Trojednice i BiH prvi put od 1878. nalaze u različitim državama. Osjećaj uzajamne pripadnosti i zajedničke sudbine nije trebalo posebno formulirati niti naglašavati dok smo bili unutar istih granica, pa i kad bi nam ta država bila neprijateljska, kao što su bile Austro-Ugarska i obje Jugoslavije. On je bio samorazumljiv.

No posve je druga stvar danas, kad postoje dvije međunarodno priznate države u kojima je hrvatski narod konstitutivan, Republika Hrvatska i BiH. Suvišno je dokazivati da su okolnosti u kojima se već dva desetljeća razvijaju dvije grane istoga stabla, dramatično različite: ovdje je bar na formalnoj razini sve hrvatskog predznaka, tamo se za jednakopravnost hrvatskog identiteta treba svaki dan iznova boriti, ovdje se hrvatstvo ne izjednačava nužno s katoličtvom, tamo je između ta dva pojma faktično uspostavljen znak jednakosti, ovdje se srpski imperijalizam, s pravom, doživljava kao uvreda i prijetnja, tamo se, paradoksalno, kod nemalog broja Hrvata smatra strateškim saveznicom. Takve i slične razlike mogle bi se nizati unedogled.

I narodi su, jednakako kao i pojedinci, živi organizmi; i njih oblikuje okolina i okvir u kome žive. Zato je posve isključeno da bi ovakvo stanje – ako potraje dovoljno dugo – moglo ostati bez trajnih posljedica. Do kojih će ono mjera eskalirati, i hoće li Europa na hrvatskome primjeru doživjeti reprizu njemačko-austrijskoga, bugarsko-makedonskoga ili rumunjsko-moldavskog slučaja, vrlo je neizvjesno. Da razvitak ide u tom smjeru pokazuju pokušaji kulturnoga, jezičnog i identitetskoga konstituiranja tzv. bosanskog hrvatstva, koje bi imalo hrvatsku etničku (narodnosnu) podlogu, ali bi se u političkome smislu manifestiralo kao «političko bosanstvo» te bi – kao finale strategije distanciranja od političkoga hrvatstva – posljedično dovelo do konačnoga duhovnog odcjepljenja od hrvatske nacije.

A zašto je krivo podcijeniti takve tendencije, proglašati ih marginalnima i pukim intelektualističkim konstrukcijama? Zato što je opasnost takvog razvjeta više nego realna. Jer, ne sudjeluju u njoj samo pojedini intelektualci među Hrvatima u BiH, nego se i na ovoj hrvatskoj strani stvara – zapravo više nego obilna – hrana takvim, privremenim autonomističkim, a dugoročno separatističkim planovima. S ove se strane Hrvate u BiH neprekidno podcjenjuje i marginalizira, s ove ih se strane na bezbroj različitih načina ponižava i odguruje od Hrvatske.

Manji je problem, dakle, da se poslužimo ilustrativnim izborom «hrvatskog člana predsjedništva BiH», u tome što je Željko Komšić izabran uglavnom bošnjačkim glasovima, manji je problem što je taj Komšić – kako je ocijenio jedan sarajevski tjednik – «nikakav političar i još gori državnik», koji «i u sudnicu dovodi svoje zaštitare i blokira kafane u kojima doručkuje, ruča i večera», koji uživa u sponzorstvu problematičnih tipova i koji «iz samoposluživanja iznosi više robe nego što u nj unese novca», od činjenice da nijedan – doslovce: nijedan – čitatelj ovoga mjesečnika nije primjetio ni prigovorio što uoči bosansko-hercegovačkih izbora nismo o njima rekli ni riječi.

Čitatelji, doduše, nisu mogli znati da je ta «provokacija šutnjom» svjesna i smišljena. Ali ako ni oni, hrvatski politički uznici – od kojih nikada u povijesti zajamčeno ni jedan jedini nije robijao zbog Hrvatske u avnojskim granicama – nisu primijetili da uoči izbora u BiH nismo rekli ni slova o tamošnjim Hrvatima, teško je naći jasnijeg dokaza da smo se pomirili s time da polako prestajemo biti pripadnicima iste, hrvatske nacije. Smije li nas onda sutra iznenaditi kad jedni na druge počnemo gledati ne samo kao na susjede, nego i kao na strance?

Tomislav JONJIĆ

IZ SADRŽAJA

ŽIVI OSTATCI JUGOSLAVENSTVA, VELIKOSRPSTVA I KOMUNIZMA	3
<i>Mario Marcos OSTOJIĆ</i>	
CRVENA FALANGA	6
<i>Josip Ljubomir BRDAR</i>	
HRVATSKA MORALNA STRANPUTICA	8
<i>Mile PRPA</i>	
KUDA IDU DIVLJE SVINJE	11
<i>prof. dr. Branimir LUKŠIĆ</i>	
KOMUNIZAM PRED SVOJIM NÜRNBERGOM	12
<i>Guy SORMAN</i>	
KAD «ANTIFAŠISTI» ŠUTE NA FAŠISTIČKO-IREDENTISTIČKE PROVOKACIJE	13
<i>Davor DIJANOVIĆ</i>	
RAĐANJE EUROPE (IV.)	19
<i>Dr. Vjeko Božo JARAK</i>	
LIJEVA INTELIGENCIJA I ANTIFAŠIZAM (VII.)	22
<i>Vladimir MRKOCI</i>	
NOVČANA POMOĆ ZA IZGRADNJU CRKVE HRVATSKIH MUČENIKA NA UDBINI	25
<i>Drago SUDAR, Toronto</i>	
OD IMOTSKE GIMNAZIJE DO GOLOG OTOKA (II.)	27
<i>Dinko JONJIĆ</i>	
MUČENICI I ŽRTVE JUGOPARTIZANSKOGA I KOMUNISTIČKOG ZLOČINA U ŽABIČKOJ ULICI U GOSPIĆU (V.)	32
<i>Ivan VUKIĆ</i>	
HRVATSKE I SRPSKE ŽRTVE 1941.-1945.: DEMOGRAFSKA STUDIJA (III.)	34
<i>Kazimir KATALINIĆ, prof.</i>	
IN DIESEM HEFT	47
IN THIS ISSUE	48

VERBA VOLANT...

SRBIJA JE SREDIŠTE BALKANA

«Na području bivše Jugoslavije, a naročito u oblasti zapadnog Balkana, rašireno je mišljenje i da će Evropska unija značajno umanjiti regionalne probleme, mada postoje značajni nagoveštaji pesimizma o vremenu kada će se te zemlje naći u EU. Ali neće. Evropska unija rešava problem tamo gde postoji infrastruktura. U malom broju slučajeva, kao na primer u Sloveniji, to može da se desi, zato što je tamo postojala razvijena infrastruktura. To se, međutim, nije desilo u Grčkoj i malo je verovatno da će se dešavati drugima. Bilo bi dobro kad bi to moglo da se dešava, iako, iskreno, u tom procesu ne vidim Crnu Goru, Kosovo i Bosnu, jer te zemlje nemaju pravu ekonomiju.

Ne znam kako bih vam objasnio poteskoće Srbije. Srbija je drugi problem. Ona je veća i važnija. Neuspeh da se uvidi njena važnost za ekonomiju i stabilnost Balkana biće skup promašaj Evrope. To je jedna od stvari koju već godinama razmatra međunarodna diplomacija i sama Evropska unija, ali bez jasnog odgovora. Ne možete ništa na Balkanu da radite bez Srbije, jer je ona na Balkanu centralni element.»

(Eric Hobsbawm, «Balkanizacija Balkana», *NIN*, br. 3107, 15. srpnja 2010., srp. čir.)

*

JA JERGOVIĆA «VOJVODO», ON MENE «SERDARU»...

«Da, ja stalno kružim tom svojom intimnom Jugoslavijom, i na ovim nesretnim graničnim prelazima Bosne i Hercegovine sa Srbijom, Hrvatskom i Crnom Gorom uvijek se legitimisem ličnom kartom. Bosancima još trebaju vize za Evropsku uniju, ali barem u sve susjedne zemlje mogu ulaziti samo s ličnom kartom... (...) Ja ne želim da mi neko udara ikakav pečat dok putujem po svojoj domovini.»

(Muharem Bazdulj, «bosanski pisac», *NIN*, br. 3112, 19. kolovoza 2010., srp. čir.)

*

«ON JE SVE ŠTO NIJE»

«Umesto osude i prezira, dobio je (Matija Bećković, srpski pjesnik i redoviti

član SANU, op. prir.) nacionalna priznaja. O njemu se pišu studije i knjige. Akademik Bećković, tako ga predstavljaju u novinama i na televiziji, titula mu je postala zanimanje. Akademikove književne večeri prepune su ljudi koji aplaudiraju, viču, grcaju od ljubavi prema smrti. Akademik je u školskim programima, 'jedan od najznačajnijih predstavnika...nastavljač...princ poezije...'. On je sve što nije. I niko ne kaže: to je zločinac. Osim mene. A ja to činim u dnevniku. Ne bih se usudio da to javno kažem i dokažem.»

(Vidosav Stevanović, srpski književnik, u knjizi *Dnevnik samoče*, *NIN*, br. 3116, Beograd, 16. rujna 2010., srp. čir.)

*

SAMO NEKA NIJE HRVAT...

«U braku sam s istim čovjekom 30 godina. Milorad Mešterović sasvim je druge profesije od moje. Maksilofacialni je kirurg i 'mješanac' je kao i ja. Majka mu je Splitčanka, a otac Srbin. Kod mene je obrnuto. Za dobar je brak važno da ljudi potječu iz sličnog miljea.»

(Neda Arnerić, srpska glumica, *Globus*, br. 1032, 17. rujna 2010.)

*

OBRAČUN KOD G. & S. KORALA

«Umorna sam i od Goldsteina i od ustaša, odlučila sam, neću gledati njihove nastupe ni čitati tekstove, kad... Evo Jergovića! Znam da sam pisala o tome, ali kako njegova knjiga 'Otac' u Hrvatskoj nije izazvala pozornost vrijednu spomena, ponovit ću poslanicu koju je veliki pisac uputio srpskom narodu, knjiga je izašla u Beogradu: za ustaštvu su odgovorni svi pokojni, svi živući, svi netom rođeni i svi nerođeni Hrvati. Kud ćeš bolje teme za vječno budne ustašiste? Očekivala sam da će nam u Jutarnjem i Globusu u nastavcima izlaziti feljtoni iz radionice Goldstein & Son. Kad, šuti tata, šuti sin. Teza je benigna? Sve što izlazi iz Jergovića je aksiom? Ili je istina, kao i uvijek, jednostavna? I ustašiste i Jergovića plaća EPH. Sva su trojica na istom zadatku: nađi, nađi ustašu! Ubi[j], ubi[j] ustašu! Tko su zapravo Goldsteini? Da li je moguće da su protiv bolesnih urlika samo kad na koncertima i stadionima izlaze iz

grla klinaca? Kad na istu temu bolesno rikne Najveći Hrvatski Pisac, Goldsteini šute. Zašto?»

(Vedrana Rudan, «Miljenko i Slavko. Gaza je Auschwitz, a Jergović i Goldstein šute», *Nacional*, br. 775, Zagreb, 21. rujna 2010.)

*

POUKA IZ GAZE

«Kao specijalni predstavnik Svetskog jevrejskog kongresa za zemlje bivše Jugoslavije, razgovarao sam sa mnogim ljudima u regionu, posebno ovde u Banjoj Luci i Sarajevu. I došao do zaključka da ljudi ovde ne žele da žive zajedno. I nisu to stvari vezane za ovaj poslednji rat, čak ni Drugi, ni Prvi svetski rat, već to traje mnogo duže, stoleča su u pitanju. Ali, odlučeno je, znamo gde se donose i ko danas donosi odluke, da Bosna ostane država. Imamo, dakle, te dve stvari i između toga ja vidim da bi najpametnije rešenje bilo organizovanje države na federalnim osnovama.»

(Arie Livne, predstavnik Svjetskoga židovskog kongresa za područje bivše SFRJ, gospodarski predstavnik Republike Srpske u Izraelu, savjetnik Milorada Dodika, *NIN*, br. 3116, Beograd, 16. rujna 2010., srp. čir.)

*

JOSIPOVIĆ: DODIK ISPUNJAVA OBEĆANJA

«Od prijeratnih oko 3.500 župljana, sada ih u župi ima oko 600. (...) Hrvati su u Republici Srpskoj konstitutivan narod, ali samo na papiru. U gradu (Doboju, op. prir.) nema niti jednog natpisa na hrvatskom jeziku. Na dvojezičnim natpisima prevladava cirilica i prijevod na latinici, npr. 'opština', a u nekim slučajevima natpis je na cirilici i na engleskom jeziku, dakle čak na stranom jeziku, ali ne i na jeziku jednog od konstitutivnih naroda.»

(«Nastojimo živjeti svoje vjersko i nacionalno biće unatoč teškoćama», razgovor s vlč. Josipom Senjakom, dobojskim župnikom, *Matica*, 60/2010., br. 8-9, kolovoz-rujan 2000.) •

ŽIVI OSTATCI JUGOSLAVENSTVA, VELIKOSRPSTVA I KOMUNIZMA

Bivši član kabineta Helmuta Kohla i nekadašnji visoki međunarodni predstavnik za Bosnu i Hercegovinu Christian Schwarz-Schilling u komentaru koji je objavljen u dnevniku *Sueddeutsche Zeitung* pod naslovom „Opasan san o velikom carstvu“, čije naglaske prenosi *Hina* 15. kolovoza 2010., kritizirao je srpsku politiku, optužujući je za destabiliziranje Bosne i Hercegovine i Kosova te njegovanje ideje o „velikoj Srbiji“.

Jedan od lidera hrvatsko-srpske koalicije, Milorad Pupovac

Između ostalog Schwarz-Schilling u komentaru tvrdi da „Beograd se još nije oslobođio nacionalističke i velikosrpske ideologije koja je u devedesetima prouzročila najveći genocid u Evropi nakon Drugog svjetskog rata te raspad Jugoslavije“ i da „srpska vlada s nevjerljivom upornošću radi na tomu da se politička ideja 'velike Srbije' ne dovodi u pitanju“. Po svemu sudeći Christian Schwarz-Schilling ima svojih razloga za svoje kritike, no bez obzira na njegove razloge, sigurno ima jake argumente za svoje tvrdnje u svezi destabiliziranja Bosne i Hercegovine i Kosova i u svezi njegovanja ideje „velike Srbije“.

Imamo i mi dokaza koji opravdavaju takvo razmišljanje.

Za ilustraciju će navesti samo neke izjave i događaje. U svezi BiH, komentirajući izjavu islamskog poglavara u BiH, reis-ul-uleme **Mustafe Cerića**, da „oni koji ne vole BiH mogu otici iz nje, ali ne mogu ništa ponijeti“, šef srpskog entiteta u BiH **Milorad Dodik** je uzvratio da „ako budemo išli iz BiH, ponijet ćemo Repub-

Piše:

Mario Marcos OSTOJIĆ

liku Srpsku“ (*Glas Srpske*, Banja Luka, 18. kolovoza 2010.). U svezi Kosova, iako službena Srbija uvjerava da ne stoji iza toga, pojavila se „deklaracija“ o nezavisnosti općina na sjeveru Kosova ili njihova pripajanja Republici Srbiji. U njoj piše da je donosi „Savez općina Autonomne pokrajine Kosova i Metohije (SAO KiM), u svojstvu najvišeg tijela lokalne samouprave građana Srbije na teritoriju AP KiM, a kao izraz suverenog prava građana Srbije“ i da „SAO KiM, kako je najavljeno, teritorije svojih općina ne izdvaja iz Pokrajine KiM sve dok je ovaj teritorij u međunarodno pravnom smislu sastavni dio teritorija Republike Srbije“ (*Danas*, Beograd, 19. kolovoza 2010.). U isto vrijeme Beograd vodi diplomatsku bitku za osvajanje što većeg broja glasova zemalja članica Ujedinjenih naroda kako bi bila usvojena rezolucija o Kosovu kojom bi se nastojala poništiti odluka Međunarodnog suda u Haagu o pravnoj legitimnosti proglašenja neovisnosti Kosova.

Osim u BiH i na Kosovu, ova politika se može prepoznati i u Republici Hrvatskoj. U Hrvatskom saboru 16. lipnja 2010. zastupnici nacionalnih manjina odbili su glasovati za ustavne promjene sve dok Vlada Republike Hrvatske nije predložila končni prijedlog Ustavnog zakona o izmjenama i dopunama Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina. Prema vladinu prijedlogu, dotadašnje koordinacije Vijeća nacionalnih manjina dobivaju pravnu osobnost i Srpsko narodno vijeće treba djelovati kao koordinacija vijeća srpske nacionalne manjine za područje cijele države. Iako je mirna reintegracija hrvatskog Podunavlja završena početkom 1998. godine, zastupnik **Milorad Pupovac** je podržao vladin prijedlog, ističući da srpska zajednica od 1997. pokušava pronaći najbolji način za rješenje statusa tih institucija. Dodao je kako se time „stavlja točka na jedan otvoreni tekst, na jednu otvorenu priču koju smo nastojali

ispričati svih ovih godina i ta točka bi onda trebala omogućiti da ta priča bude efikasno i dobro ispričana u našem društvu, a isto tako da bude dobro primljena i da se dobro čuje izvan našeg društva, među susjednim zemljama, a isto tako i unutar Europske unije“.

No stvar se zakomplicirala, vlada se „spasila“ i Ustavni zakon nije prošao, pa se Pupovac prizemljio i, naglo napustivši svoju uobičajenu uzvišenu političku retoriku, ispalio da „nije bio problem priznati Kosovo, ali je problem priznati ostatak onoga što u Hrvatskoj imamo kada su posrijedi Srbi u Hrvatskoj“. Pupovac pokušava prikriti svoja razmišljanja koja su bila uvijek u duhu **Plana Z-4** koji je predložila tzv. međunarodna zajednica neposredno prije *Oluje*. Tako u intervjuu za *Jutarnji list* 10. srpnja 2010., na pitanje novinarke „Vaš zahtjev da Srbi u Slavoniji i Baranji dobiju poseban pravni status izazvao je brojne kritike. **Vesna Pusić** je rekla da bi to promijenilo arhitekturu države, a profesorica **Mirjana Kasapović** da bi se destabiliziralo političko stanje u tom dijelu zemlje“ on odgovara da „to nije nikakav posebni pravni status za Srbe u istočnoj Slavoniji, niti bi to na bilo koji način promijenilo arhitekturu unutrašnjeg uređenja RH. Zajedničko vijeće općina je

ЗАПАД, СРБИЈА И РЕГИОН

Недовршени Балкан

Недавна посета замјеника америчког држavnog секретара отворила је дилему – постоји ли нова стратегија за Балкан, а залагајући се у локе формуле за компликоване проблеме већ су нашли решење у формулама Дејтон минус, Ахтикарс плус.

*Snovi o "nedovršenom Balkanu"
naslov iz NIN-a*

nastalo temeljem Erdutskog sporazuma koji je značajan za završetak rata i reintegraciju. Bilo je onih koji su još 1997. i 1998. smatrali da Vijeće općina treba imati teritorijalnu autonomiju, ali bilo je i onih koji su znali da to nije rješenje koje bi bilo Srbima, bilo Hrvatskoj donosilo neku perspektivu. Zajedničko vijeće općina je osnovano kao jedna vrsta regionalnog tijela kulturne autonomije Srba u Hrvatskoj, a ne nikakve političke ili teri-

torijalne autonomije. I njegove ovlasti bile su samo u sferi onoga što predstavlja set prava iz kulturne autonomije. Iz tog razloga nije bilo umjesno stajalište da se time nešto bitno mijenja. To je posljedica nedovoljnog poznavanja stvarnog stanja Zajednice vijeća općina. A stvarno stanje jeste da je prema odluci Vlade iz 1998. Zajednica vijeća općina trebala dobiti pravni status koji će joj jamčiti nesmetano financiranje. No, do danas se to nije dogodilo. Smatrali smo da je ustavni zakon najbolje mjesto da se to uredi posebno uzimajući u obzir historijski položaj Srba u Hrvatskoj i imajući u vidu činjenicu da je potrebno definirati novi status Srba u Hrvatskoj!"

Valjalo bi podsjetiti i na to da je Pupovac, dok je u Hrvatskom saboru još trajala rasprava o nacrtu promjena Ustava Republike Hrvatske, tražio da se izbaci iz Ustava zabrana udruživanja Hrvatske u jugoslavenske i balkanske integracije kako bi Ustav "u potpunosti dobio europski karakter" te se u svojoj poznatoj maniri upitao „je li doista naša povijest takva da je udruživanje u jugoslavenske ili balkanske saveze bilo najgore u našoj povijesti što treba ostati zabranjeno?“

Srbija na Istoku: ruski i srpski predsjednik

Bez dramatiziranja ili prizivanja teorije ute, moramo biti svjesni da naši neprijatelji čekaju prigodu da nam naškode. Sjećam se da je u *Der Spiegelu* poznati kolumnist **Ernst-Otto Czempiel** neposredno nakon *Oluje* napisao da je Hrvatska

protjerala iz „Krajine“ 160.000 tisuća Srba, iako sigurno zna da ih tamo nije bilo toliko i da su bijeg potaknuli lideri srpskih pobunjenika. No nije ostao na toj konstataciji, nego je dodao da će „ispravna reakcija Europske i Amerikanaca prema **Tuđmanu** biti prijetnja: Srbima morate odmah omogućiti ostanak ili povratak i ponuditi im kulturnu i političku autonomiju – inače ne ćete moći računati na finansijsku i ekonomsku pomoć. Ne će biti ulaska u EU, ni kredita, ni trgovine.“

U Dodikovu odlasku iz BiH s „RS“ u džepu, u „deklaraciji“ SAO KiM, u Pušovićevu točki na priču o srpskom teritoriju u Hrvatskoj, u obnovi spomenika u Srbu (gdje je počela srpsko-jugoslvenska pobuna protiv Nezavisne Države Hrvatske 1941. i protiv Republike Hrvatske 1990.), u **Tadićevu** izjavi „Oluja je zločin, ali gledajmo u budućnost“, između ostalog, može se prepoznati njegovanje ideje o „velikoj Srbiji“ na koju je upozorio Christian Schwarz-Schilling u svom komentaru, a što se tiče citata Ernsta-Otta Czempiela, imali smo priliku uvjeriti se da je u dalnjem izgrađivanju političke strategije dobro uzeti u obzir i ovakve prijetnje. •

OD JEZIČNOGA DO DRŽAVNOG JEDINSTVA

Zapanjujući je prostor koji su sredstva javnog priopćivanja na «Zapadnom Balkanu» dala jugoslovenskoj lingvistici hrvatskog podrijetla, **Snježani Kordić**, koja je nedavno objavila knjigu «Jezik i nacionalizam», u kojoj zastupa stajalište da su hrvatski i srpski jedan jezik, i da je štokavica tomu neoboriv dokaz. Knjigu je – da sve bude na svome mjestu – sufinanciralo hrvatsko Ministarstvo kulture, kojemu je na čelu vječni **Božo Biškupić**, koga se eufemistički naziva kolezionrom (iako bi bolje bilo kazati: *izbornikom i korisnikom*), a koji svoje kulturne dosege svjedoči time što i službene prigode prekida kako bi snimio koju amatersku fotografiju.

Obasuli su Kordićku opširnim razgovorima zagrebački *Globus* i beogradski *NIN* i sarajevska *Slobodna Bosna* i mnoštvo drugih medija u «regiji», koji bi tako rado proširili svoje tržište i za to žrtvovali sve što se žrtvovati može. Zato, neka bude «Jugosfera»! A da srpski i hrvatski doista jesu isti jezici, jasno pokazuju već najbanalniji primjeri: «Kuhinjska sol je kemijski spoj natrija i klora» odnosno «So za kuhanje je hemijsko jedinjenje natrijuma i klora». Ili, kako je u jednom zagrebačkom dnevniku podsjetila **Sanda Ham**: «Trešće i smeće da jedu jabuke». Iz hrvatskoga proračuna platit ćemo dokaz da je riječ o rečenici razumljivoj hrvatskому govorniku... (M. C.)

KORISNO PODSJEĆANJE

Kako je većina ljudi kratkog pamćenja, dobro je da nas *Novosti*, tjednik što ga obilno financira hrvatska država, a objavljuje Srpsko nacionalno vijeće na čelu s liderom hrvatsko-srpske koalicije, Milora-

dom Pupovcem, redovito podsjeća na to kako «urbani Srbii» zapravo doživljavaju hrvatsku državu. Nema broja bez provokacije i bez izljeva mržnje prema Hrvatskoj, nema izdanja bez izrugivanja hrvatskim žrtvama i simbolima. Vrhunac je

svakako ona sad već znamenita listopadsko naslovna nakon pada dvaju hrvatskih vojnih zrakoplova: «Obadva, obadva, ova su pala!». Nije SNV mogao sakriti svoju zluradost zbog hrvatske nesreće.

I dok je većina hrvatske javnosti s negodovanjem dočekala taj izljev mržnje – ne računajući opskurnoga kvazinovinara Domagoja Margetića što se s Dodikovih jasala stavio u obranu uredništva *Novosti* – glavni urednik tog tjednika, Rade Dragojević, automatski se proglašio smrtno ugroženim: «Ako nam se nešto dogodi, odgovorni su Čičak i Vukelić». Podsjeća to na po davno zaboravljeni «slučaj Mlinar» i «klanje srpske nejači u Vukovaru». A da je klima u Hrvatskoj doista protusrpska (ili da se bar na službenoj razini drži do nacionalnih svetinja i dostojanstva), ne bi Pupovcu i Dragojeviću ni na pamet

palo tako se rugati s nama. Ali – da parafiraziramo davnu mudrost – onaj tko se robom iščinja, ne smije se čuditi kad ga i drugi takvim smatraju. Mi se ponašamo kao robovi, pa se tako prema nama i odnose kojekakve protuhe... (B. B.)

JUTARNJI LIST
ČETVRTAK I PETAK 7. 18. 10. 2010.

Vijesti 7

Prijetnje Redakciju Novosti čuva policija:

Ako nam se nešto dogodi, odgovorni su Čičak i Vukelić

● *Novosti*: Kada Glavaš kaže 'Obadva su pala', onda je to super, a kada mi to objavimo, onda dobijemo prijetnje

Jučer su zbg naslovnice i nakon osude HHO-a upućene prijetnje redakciji novina koje izdaje Srpsko narodno vijeće

● ZAGREB
– Kada Branimir Glavaš kaže: "Obadva, obadva su pala", onda je to super, a kada mi to objavimo, onda dobijamo prijetnje da nas treba pobiti i zaklati. Znači, nije važno o čemu se govori, nego tko govori. Ne ka nam daju popis tema o kojima Srbii u Hrvatskoj trebaju pisati – kaže Andrea Radak, izvršna urednica člunka Novosti, koji izdaje Srpsko narodno vijeće

Redakcija Novosti u najužem je središtu Zagreba

A ŠTO KAŽE PREDSJEDNIKOV SAVJETNIK?

Opširnim je tekstrom zagrebački *Globus* odlučio popularizirati srpskog povjesničara dr. Dejana Đokića, tvrdeći da je ovaj privukao «pozornost javnosti nedavno objavljenom knjigom 'Nedostizni kompromis: srpsko-hrvatsko pitanje u međuratnoj Jugoslaviji'». To što je stručna kritika knjigu pokopala kao nedoučeni i nevješti pamflet, kojemu je zadaća uljepšati prošlost nekadašnje Jugoslavije (da bi se omogućila nova), zagrebačkom je tjedniku neusporedivo manje važno od poruke izvučene u naslov: «Srbi i Hrvati uskoro će opet biti zajedno».

Prema Đokiću, tzv. Jugosfera ima opravdanje, jer «na tom prostoru živi 25 milijuna ljudi koji su jako slični, razumiju se bez prevodioca i vole istu hranu». Šteta je jedino što smo ostali prikracići za stručni sud predsjednikova savjetnika («glavnog analitičara») Dejana Jovića. Skupa su studirali i «diskutirajući o Jugoslaviji» proveli su bezbrojne sate, kako kaže sâm Đokić u predgovoru svoje knjige. Jović je njegovu knjigu i predstavio u Beogradu. I bit će da sad obojica zadovoljno trljaju ruke: novčići kapaju, a u projekt obnove Jugoslavije upregnuti su i predsjednici država. (C. V.)

LONDONSKI POGLED NA BALKANSKI RAT I MIR

Srbi i Hrvati uskoro će opet biti zajedno

MI I VI BLIŽI SMO JEDNI DRUGIMA NEGO SVOJIM
PREĆIMA KOJI SU ŽIVJELI PRIJE STO GODINA

08.08.2010.

75

CRVENA FALANGA

Kako neupućenu čovjeku ukratko opisati Hrvatsku danas? Jednostavno! To je tamni vilajet stasao na mržnji i zločinu, a dnevno se ostvaruje kroz institucionaliziranu i sustavnu korupciju i pljačku pod diktaturom aktualne vlasti. Ona u svome političkom izdanju sve ove godine, od 1990. pa do danas, izuzev razdoblja 2000.–2003., nije ništa drugo nego klasična kriminalna organizacija.

To je definicija Hrvatske i njene vlasti, u interpretaciji „crvene falange“ nominirane kao SDP na prvoj jesenskoj sjednici Hrvatskog sabora. Glasnogovornik te falange **Željko Jovanović** u maniri **Staljinova** tužitelja predočuje svekolikoj javnosti optužnicu, a njegova su tužiteljica u fizičkom izdanju barske striptizete, Vladu upućuje nikamo doli u Remetinec. Ta nevjerojatna i odurna scena histerije crvene falange nije eksces. To je široko rasprostranjeni sustav.

Medijska udarna pesnica tog saborskog sudovanja je emisija „Latinica“, kojoj je ne samo aktualni, već dugogodišnji projekt teza da je Hrvatska stvorena na mržnji i zločinu. Ta optužnica bazirana je na bezbroj puta ponovljenom zločinu nad obitelji Zec i još nekoliko pojedinačnih zločina, koje su u jednom traumatičnom vremenu počinili pojedinci, zločinci vođeni najnižim nagonima mržnje, osvete ili materijalne koristi. Tragedija je da **Denis Latin** i njegovi uvijek jedni te isti „učeni forenzičari“ ta zlodjela već skoro dva decenija lažno imputiraju hrvatskoj državi. To se zove pokvarenost.

Da je posrijedi zla namjera a ne potraga za pravdom, dokazuje činjenica da Latin nikad nije ni pomislio posjetiti npr. Voćin i prikazati u svojoj emisiji četnički pokolj 47 Hrvata, staraca i starica u krevetu u prosincu 1991. kao i rušenje do temelja najljepše gotičke crkve u Hrvatskoj. Treba li spominjati još Lovas, Škabrnju, Vukovar, Ovčaru, Cetingrad i 22 naselja koja toj općini pripadaju, koje su četničke horde obradile po formulu: ubij, zapali, protjeraj! To je bila generalna formula za sva okupirana područja u Hrvatskoj. Treba li spomenuti trećinu razorene Hrvatske, 15.000 poginulih, a od tog 400 djece, 30.000 ranjenih i stotine tisuća protjeranih i uništenih obitelji?

Piše:

Josip Ljubomir BRDAR

Sve to je nedostatan „materijal“ za Latinu i njegove „crvene forenzičare“, jer su oni usko specijalizirani i instruirani samo za obitelj Zec, Varivode i Pakračku poljanu.

Nikad se taj Latin niti bilo koji medijski konfident á la **Hedl, Kuljiš, Butković, Lovrić**, kao ni bilo tko iz političke „crvene falange“ nije založio za hrvatsku žrtvu.

Što to govori? Govori puno! Govori sve! Svi ovi, spomenuti i nespomenuti, stvorili su ovo ozračje mržnje i besperspektivnosti. Stvorili su Hrvatsku kao zaista tamni vilajet kojem su doprinos, da budem pošten, dali i neki drugi.

No, kod toga treba reći da Hrvatska nije startala kao tamni vilajet, nego kao plemeniti projekt ostvarenja vjekovnog sna o neovisnoj i slobodnoj zemlji. Taj je projekt otvoren pod vodstvom jednog čovjeka. No, kao što je i židovski narod, koga je Mojsije poveo iz egiptskog ropstva, gubitkom vjere došao skoro do propasti, tako smo i mi smrću jednoga istinskog vođe skrenuli u tamu, tražeći nadu u mnoštvu novokomponiranih bogova. A to su mahom bili lažnjaci. U tom bespuću teško je naći čvrstu točku, moralni stožer kome bi se čovjek priklonio. Mi danas živimo u demoniziranoj zemlji koja se približila idealu **Orwellove** fikcije, zemlje zla. U ovoj zemlji je sustavnim optuživanjem već postalo skoro normalno da je **Franjo Tuđman** bio zločinac, a **Stjepan Mesić** veliki državnik. Postalo je normalno da **Rade Šerbedžija** „caruje“ na Brijunima, a **Ante Gotovina** čami u Haagu.

Paradigma mentalne inverzije u Hrvatskoj je slučaj npr. dviju dama (a ima bezbroj primjera), a to su **Ankica Lepej** i **Vesna Balenović**. Ankica Lepej je, kao što je poznato, kao službenica banke otvorila javnosti iznos deviznog računa obitelji Tuđman. Temeljem tog protuzakoni-

ta i kažniva djela dobila je otkaz u banci, ali je u javnosti prikazana kao nacionalna heroina. U tom svojstvu je i nagrađena. Postala je član savjetničkog tima aktualnog predsjednika države **Ive Josipovića**.

Budući da se je gđa Lepej profesionalno „iscrpila“ na slučaju Tuđman, vjerojatno se ne će u novoj funkciji angažirati u istraživanju i otkrivanju podrijetla „stambenih kvadrata“ I. Josipovića i njegove uštедevine?

Državni prijatelji: bivši predsjednik Mesić i bivši šef INA-e Tomislav Dragičević na pučkoj zabavi

Druga dama, gđa Vesna Balenović, kao službenica INA-e istupila je također u javnosti, ali iz drugačijih pobuda od A. Lepej. Ona je državnom odvjetništvu razotkrila milijunski kriminal vezan uz osobu generalnog direktora INA-e **Tomislava Dragičevića** i predsjednika Nadzornog odbora **Slavka Linića**. Normalno, u zemlji poput Hrvatske, gđa Balenović nije doživjela sudbinu heroine, nego je, izgubivši posao, postala predmet sudske progona i maltretiranja moćnika. Da bi prehranila djecu i sebe, morala je prodati stan. Pravdu do danas nije ostvarila u

PREDSEDNIKOVA MJERILA

Hrvatskoj, nego tek djelomično na Europskom sudu za ljudska prava. Osobe koje je ona pokušala razotkriti, prošle su kako se i prepostavljalo: generalni direktor Dragičević dobio je otpremninu od oko 7 milijuna kuna i savjetničku funkciju s mjesečnom plaćom od približno 70 tisuća kuna (uz to je još i „uštudio“ 200.000 kuna na prijezu, varajući državu lažnim podatkom o adresi stanovanja). Basnoslovna otpremnina i isto tako savjetnička naknada te utajeni porez, nagrada su za miliardske gubitke koje je INA ostvarila pod njegovim vodstvom. Drugi akter ove priče, S. Linić, učvrstio je svoj politički položaj glavnog šefa za promicanje komunističkog „čudoređa“ u svojoj partiji.

I tako možemo nastaviti nizanje primjera koji potresaju ovu zemlju, ali tragedija je u tome što kriteriji za javnu osudu i kazneni progon za zlodjela nisu fiksna, zadana kategorija, nego tek moguća varijabla ovisna o akteru. Prema tom kriteriju, ova dva navedena „junaka“ nikad ne će postati predmetom kritičkog interesa D. Latina i njegovih „forenzičara“.

Da je zaista tako u Hrvatskoj, neka posluži još jedan primjer medijske obrade dvojice bivših prvih ljudi države, tj. predsjednika države S. Mesića i bivšeg premijera Ive Sanadera. U osobu Ive Sanadera mjesecima se, a posebice zadnjih dana, trpaju doslovce sva zla ovog svijeta. Imperativni je zahtjev osuda i kazna prije svih istraga. Osuda bez dokaza. A to nije ništa drugo nego osuda iz mržnje. Želio bih vidjeti bar jedno glasilo iz kojeg ne kipi mržnja i osuda prema tom čovjeku.

Slučaj bivšeg predsjednika Mesića je suprotno intoniran. Naime, Mesić, odnosno njegova supruga, kupila je dva stana na luksuznoj lokaciji u Zagrebu, za gotovinu u iznosu od 2 milijuna kuna. Na upit, Mesić je izjavio da je taj novac posudio od prijatelja. Može se zamisliti što bi D. Latin, Milanović, Jovanović, Stazić, Kuljiš, Butković itd. činili, koje bi to emisije bile, da je kojim slučajem za toliki novac nekretninu kupio netko iz HDZ-a. Talila bi se telekomunikacijska infrastruktura od preopterećenosti. U slučaju S. Mesića, njegova je izjava logična i vjerodostojna.

Eto, i to je potvrda da je Hrvatska tamni viljet. •

Izvolio nas je svojedobno Njegova Svetost Predsjednik Republike izvijestiti da neće u Bleiburg dok se tamo nađe makar jedan pripiti pojedinac s tobože ustaškim znakovljem. Vodi predsjednik računa o tome da ne pošalje krivu poruku hrvatskoj i svjetskoj javnosti. Bar kad je o Hrvatima riječ. Kad su braća Srbi posrijedi, onda je stvar malo drugačija: činjenica da je iguman (predstojnik) srpsko-pravoslavnog manastira Krka, otac German, svjetovnim imenom Aleksandar Bogoević, u pripitu stanju (*in vino veritas!*) sa zida u nekoj gostionici skinuo hrvatski grb, iskida ga i zgazio, nije nikakva zapreka da oca igumana posjetom počasti i

osobno pozdravi Njegova Svetost Predsjednik Republike.

Nije predsjedniku važno što se ne radi samo o politički absolutno neprihvatljivu ponašanju, nego i o tome da je iguman vjerojatno počinio kazneno djelo. Samo, tko će ga suditi u ovoj Hrvatskoj, u kojoj je nekažnjeno uništavanje hrvatskog znakovlja svakodnevica, od Rijeke i Krke, do Zagreba i Vukovara. Ali će se zato progonti one koji istaknu hrvatsku zastavu s grbom što počinje bijelim poljem! Politička policija djeluje kao nekad, u boljševičkoj Jugoslaviji, tek što sada ne izbjiga bubrege nego šalje u zapećak... (A. V.)

Manastir Krka Je li predsjednik znao s kim se rukuje?

Josipović i 'veseli' iguman koji je uništio hrvatski grb

Predstojnik manastira Krka otac German, ili Aleksandar Bogoević, dočekao je u pripitu poslovnu osmijehljenu za obilježavanje državnog obilježja u pјajanom stanju na javnom mjestu

•**KISTANJE**
Značajniji hrvatski predsjednik, dr. Ivo Josipović, iako ga je dočekao i dočekao se s igumanom manastira Krka? Očito ne zna, a ne znaju ni njegova vježnjaci. Domaćin, koji je Josi-

pović pozdravio, zæzelio ugovor, darovat i radni posjet, predstojnik je manastira otac German ili Aleksandar Bogoević, koji ga je prije nekoliko mjeseci u pripitu dočekao i dočekao se s igumanom. Što je u pjanom stanju u jednoj ležnici sa zida strušio i potom iskidao uokvirni hrvatski grb.

O tome su izvještale gotovo sve novinarske agencije. Predstojnik manastira Krka otac German je preuzeo i objavio informacije, u prilogu informacijama, u travnju ove godine kriminalistički je istražen na okolnosti

renčenja javnog reda i mira, te uništenja hrvatskog grba u javnoj prostoriji.

Incident se dogodio na Veliki petak u manastiru Krka, u vreme krenuće u razvednost ne besljeme u etzmu.

No, otac German bez iznosa prihvatio je sada ulogu domaćina i vojvinskog posveznicu episkopa Potija s hrvatskim predsjednikom na okolnosti njihova razgovora o povratku umjetnosti koja su "opravljene" u Srbiju i u Domovinskom ratu. *

Z. Huljev

Otar German (desno), rukuje se s Miroslavom Pupovcem (dočekao je predsjednika Ivu Josipovića na Krki

PLAMENI POZDRAVI DRUGARICI MILKI!

I tako je Milka Planinc zaboravila dijati. Ispratili su ju Bogu na račun hvalospjevi nemalog dijela hrvatskih medija, parnegiri koje joj je ispisao (začudo, jer je Milka P. ipak žena!) i Tvrto Jakovina, dežurni skutonoša isluženih jugoslovenskih birokrata. Predsjednik Josipović obasuo ju je pohvalama i zahvalama kao *antifašistkinji*, ne zboreći ni slova o pokoljima koji joj se pripisuju i progonima za koje je neprijeporno odgovorna. A kamere su zabilježile kako u redu za upis u knjigu žalosti čekaju tobožni književnik Pera Kvesić, jedan od Šuvarevih batinaša iz doba *Bijele knjige*, i prezentov «glavni ana-

litičar», ideolog nove Jugoslavije, Dejan Jović. Sve bol do bola...

Vrlo lijepo: kao u onoj paraboli o snijegu i briježu – ne umiru naši «velikani» samo da bi otpočinuli na onome, nego i da nas podsjeti tko su njihovi duhovni i tvrni baštinici na ovome svijetu. (S. G.)

U redu za upis u knjigu žalosti za neprežaljenom drugaricom Milkom: Pera Kvesić od Bijele Knjige i predsjednikov savjetnik Dejan Jović

HRVATSKA MORALNA STRANPUTICA

Budućnost neke države, pored ostalog, počiva i na stupovima moralnosti i pravednosti. Moralnost i pravednost u nekoj državi su poput poštenja i čestitosti koju uzoran čovjek nosi u svojoj duši. I takvom čovjeku svi vjeruju, u njega se pouzdaju svi – od njegove vlastite obitelji, prijatelja, pa sve do njegovih suradnika, ili onih koji su mu ukazali neko javno povjerenje, bilo gospodarsko ili političko. Čovjek koji bi moralno posruuo – prestaje biti osoba kojoj ljudi vjeruju, pače od njega se svi sklanjavaju.

Kad u jednoj državi moralno i po čestitosti posrue politička garnitura koja ju vodi, ona prestaje biti garnitura kojoj narod vjeruje. Narod se osjeća nesigurno, neperspektivno, zabrinuto, i najčešće je u situaciji da ne zna što mu je činiti. A posebno mu je otežana situacija kad zna da će i na narednim, slobodnim i demokratskim izborima dobiti, istu ili sličnu garnituru političara na vlasti. Mi ne živimo u revolucionarnim vremenima, da bismo vlast rušili oružanim revolucijama, koje su u pravilu još veće zlo. Ali nije rješenje ni kontinuirana rezignacija.

Ta rezignacija u hrvatskom narodu (pa i u onome u iseljeništvu) vrlo je duboka. Ona je prisutna i u kulturnim i znanstvenim institucijama, u braniteljskim i drugim udrugama, pa djelomično i vjerskim zajednicama. Nitko nije sposoban, nitko nije kadar javno i glasno se usprotiviti i politici otvoreno kazati: Što to vi radite, kamo vodite ovaj narod? Kakvi ste vi to ljudi? Narod je zapljenut vijestima o kriminalu, o bezakonju, o pljački, otimačini, uništavanju gospodarstva, makinacijama – nigdje vijesti o boljitu, novim radnim mjestima, stranim ulaganjima u gospodarske proizvodne objekte, o velikim kulturnim manifestacijama, o pokretanju snage hrvatskog naroda, o jedinstvu domovinske i iseljene Hrvatske, o uzornim pojedincima i sl.

Hrvatska politika Hrvatsku ne shvaća ozbiljno, ona se bavi sama sobom. Umjesto da se bori i ratuje za programe, ona ratuje samo i isključivo s jednim ciljem: ugrabiti ili zadržati kormilo vlasti u rukama što dulje i pod svaku cijenu.

Piše:

Mile PRPA

Takva politika ni izbliza nije zaštitila hrvatske nacionalne interese, a posebno ne nacionalno dostojanstvo koje se eklatantno gazi na svakom koraku, od haaškog suda do domaćih sudišta, na kojima se sudi hrvatskim braniteljima i dezavira Domovinski rat. A spomenik u Srbu je bez ikakve dvojbe najniži moralni pad hrvatske politike. Politika ne želi čuti glas naroda ni na jednom području. Ne priznaje ni rezultate potpisa za referendum, a jednako tako promjenom ustavnih odredbi o referendumu unaprijed najavljuje narodu da će Hrvatsku uvući u EU, iako je svjesna da većina naroda to ne želi. Hrvatska politika je preda se postavila „cilj svih ciljeva - bezuvjetni ulazak u EU“. Svatko zna da će tamo dobiti mačka u vreći. Nema kritičkog pristupa toj sudbonosnoj odluci, nema javnih i znanstvenih rasprava o onome što nas tamo čeka. A istina je da tamo možemo - dobiti malo, ali najizglednije je da možemo izgubiti sve! To je opasan rulet.

Politiku nikad ne vodi narod, nigdje u svijetu i nikada u povijesti. Pojedinci su ti koji ga vode u „svijetla“ obzorja ili u provaliju, a ponajčešće na neke sumorne li-vade. A na narodu je da ih izabere. I zato narod mora postati – politički misleća kategorija. Mora birati mudre, poštene i istinoljubive pravake. Hrvatska je opasno krenula moralnom stranputicom. Taj spust traje već godinama, a uzrokovani je dovođenjem u vrh državne politike ljudi, kojima Hrvatska nije pri srcu, osim ako to mogu materijalno iskoristiti. To je izravno dovelo do razočaranja, jer jedan dio naroda ne shvaća da borba za slobodu ne prestaje činom dobivanja vlastite države. Ta borba je trajna, kontinuirana. U njoj nema ni mira ni primirja. Sloboda se brani na svakom koraku, u svakom pa i najsitnijem segmentu, ali i u punini vremena, neprekidno, uvijek i u svim situacijama. Sloboda se teško i krvavo zadobiva, a može se izgubiti u tren oka.

Zato, ne dopustimo nikomu u Hrvatskoj da je ruje iznutra, da ju javno omalovažava, da je ocrnuje, kriminalizira i razara!•

SIMBIOZA

*SDP i HDZ
potrošene stranke
slažu se u jednom:
komunističko-antifašističku stranku
drže vrijednom.*

*I služenu odoru obje nose,
što nije u modi –
time se ponose.*

*Demokratski centralizam
utkali u vlast.
Tko se s time ne slaže
taj pak mora past.*

*Dijalog za njih ne vrijedi
jer je demokratski centralizam
posrijedi.*

Ivan DUJMOVIĆ

U SPOMEN ŽRTVAMA TOTALITARNIH REŽIMA

**(Homilija mons. dr. Vlade Košića, biskupa sisačkoga, na
Europski dan spomena, 23. kolovoza 2010.)**

U cijelosti objavljujemo propovijed koju je 23. kolovoza 2010., na Europski dan spomena žrtava totalitarnih režima, u sisačkoj katedrali Uzvišenja Svetoga Križa održao sisački biskup **mons. dr. Vlado Košić**:

«Poštovani i dragi vjernici!

Danas ovom svetom misom zadušnicom molimo za sve žrtve totalitarnih režima u 20. stoljeću – to su žrtve nacizma, fašizma i komunizma. Naime, prošle je godine Europski parlament proglašio današnji dan, tj. 23. kolovoza *Europskim danom spomena*, te pozvao sve narode u Europi da se tog dana sjete svih žrtava koje su prouzročila ta „tri velika zla“ prošlog stoljeća, kako ih je nazvao Sluga Božji papa Ivan Pavlo II.

Ipak, posebno je potrebno isticati žrtve komunizma, kao što to traži i Rezolucija Rezolucija Europskog parlamenta od 2. travnja 2009., budući da se o njima kod nas gotovo uopće javno ne govori, a čini se da se zato i prešućuje taj poziv Europskog parlamenta. Naime, naša država nije proglašila ovaj dan, koji Europa obilježava, važećim za naše područje, premda je upravo u našoj zemlji puno više žrtava komunizma negoli fašizma ili nacizma. Izgleda da je ipak istina da taj „bauk“ još uvijek vlada mnogim dušama, tako da su jedni zbog sudjelovanja u njemu zainteresirani da njegove zločine prešućuju ili barem umanjuju, odnosno drugi koji nisu poučeni te još uvijek žive u neznanju i slijepi su za istinu koju treba stoga još jače i češće govoriti.

Danas nam Riječ Božja progovara baš o temama o kojima nam valja razmišljati povodom obilježavanja Europskog dana spomena već navedenih žrtava. Gospodin Isus u Evandželu uopće ne govori „diplomatskim“ načinom. On otvoreno, „bez rukavica“ naziva pismoznance i farizeje – „licemjerima“, „slijepim vođama“, „budalama i slijepcima“!

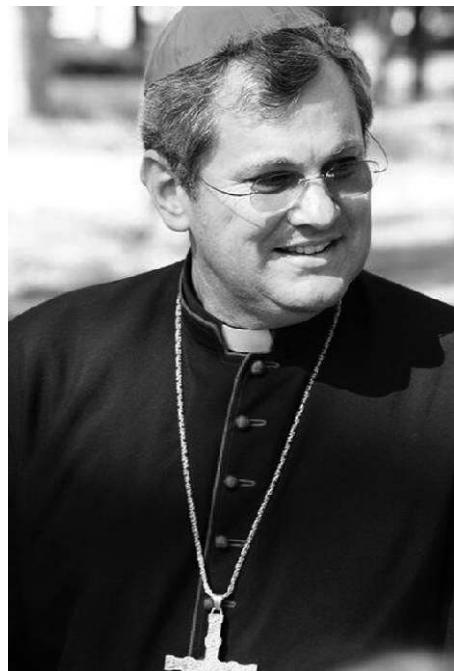
Tvrđ govor, zar ne?

Očito, Isus nije mogao podnosi laži, dvoličnosti i prijetvornosti. Borio se odlučno protiv toga u ljudskim dušama. A mi? Kako to da mi danas podnosimo tolike laži, tolike dvoličnosti i farizejštine u našem, slobodnom hrvatskom društvu? Nisu li i naši narodni predstavnici „slijepi vođe“, nisu li i naša pravosudna tijela selektivno usmjereni na progon samo zloči-

na fašizma i nacizma, dok zločini komunizma ostaju nedodirnuti? Kako je moguće da se i navodni zločini u pravednom obrambenom Domovinskom ratu progone i unaprijed osuđuju za njih optuženi, a da se počinitelje zločina komunizma niti ne spominje, a kamoli progoni i kazneno procesuiru? Nije li u tome više negoli očita namjera da se ti zločini prikriju i počinitelji aboliraju svake odgovornosti?

No, tko zločin skriva i sam u njemu sudjeluje, zar ne? Zato mi u Crkvi dižemo glas i ne ćemo se umoriti u prozivanju tih do neba vapijućih nepravdi i ponovnih zločina koji se vrše nad žrtvama budući da se njima ne daje nikakva satisfakcija, kao ni njihovoj rodbini koja čeka barem neku pravdu ili bar mogućnost da saznaju gdje su grobovi njihovih najmilijih.

Isusova riječ farizejima da oni Kraljevstvo nebesko zaključavaju pred ljudima, pa niti sami u nj ulaze, niti daju ući onima koji bi htjeli, odnosi se svakako najprije na zapreke koje su u vjerskom smislu postavaljali „starještine narodne, pismoznanci i farizeji“ onima koji su željeli poći za Isusom, koga oni sami nisu prihvaćali niti slijedili, a branili su i onima koji su to htjeli. No, ta se riječ smije primjeniti i na sve one koji niječu ili prešućuju istinu – jer

Biskup Vlado Košić

Gospodin Isus sam je sebe nazvao „Istionom, putom i životom“ (Iv 14,6) – koji su dakle time protiv Isusa koji je Istina. U današnjem odlomku Evandžela po Mateju Isus tripot ponavlja riječi: „Jao vama!“ Odnosi li se to i na nas danas, braćo i sestre, jesmo li i mi sukrivci ako prihvaćamo laži i ne borimo se za istinu?

Parade i sletovi zajednički su totalitarnim režimima: na slici parada u Pjongjangu

Sv. Pavao u odlomku iz Prve poslanice Solunjanimu, čuli smo, zahvaljuje Bogu za svoje drage Solunjane kojima priznaje da – kako kaže - „izvanredno raste vaša vjera i množi se ljubav svakoga od vas prema drugima, tako da se mi sami po crkvama Božjim vama ponosimo“. Pavao navodi razlog svoga ponosa kada kaže: „zbog vaše postojanosti i vjere u svim progonstvima i nevoljama koje podnosite.“ Progoni i nevolje traže jake ljudi, ljudi hrabri i postojane u vjeri. Jesmo li i mi takvi ili se bojimo nešto podnijeti za Gospodina, za Istinu i pravdu? Apostol kaže da su ta progontva i te nevolje „na-

vih slugu, što je zavilo u crno nebrojene obitelji te nanjelo ogromne patnje i duhovne rane koje još nisu zacijelile, niti mogu zacijeliti dok god se Istra neće moći posvuda jasno i otvoreno reći i s njom u skladu djelovati.

Sv. Pavao želi svojim Solunjanim da Bog dovede do punine „svako /njihovo/ nastojanje oko dobra“, te da se „proslavi ime Gospodina našega Isusa u vama i vi u njemu“ (1 Sol 1,11-12). To je i naša želja u odnosu prema svima koji traže Istinu, jer to je „nastojanje oko dobra“.

Molimo danas, braće i sestre, za sve žrtve koje su stradale u prošlom 20.

Komunisti u Kampučiji pretvarali su djecu u nemilosrdne ubojice

java pravednog Suda Božjega da cete se naći dostojni kraljevstva Božjega“. Hoće li taj pravedni Božji sud odrediti dostojnost ući u Božje kraljevstvo i nama? Hoće, ako ne posustanemo braniti istinu, ako se ne damo zastrašiti, ako ustrajemo u obrani dostojanstva onih kojima je to dostojanstvo pogaženo. A dobro je da nije zadnja instanca nikoji ljudski sud, pa bio on i ustavni i vrhovni, nego Božji, jer znamo da ljudski sudovi često grijese. Međutim, taj Božji sud mogao bi biti veoma strog za one koji Istiinu ne žele čuti te zatiskuju uši srca i duše da se ne bi morali i ponašati u skladu s Istiinom koja zahtijeva pravedni odnos prema svima, osobito prema žrtvama koje su stradale na svim stranama, a osobito u našem narodu od strane komunističkih vlastodržaca i njih-

stoljeću od raznih totalitarnih režima kojima nije bilo stalo do dobra čovjeka već samo do njihove ideologije. Kršćanstvo naprotiv nije ideologija, kršćanstvo je osobni odnos prema Isusu Kristu i zato smo dužni i odgovorni boriti se za Istinu i zagovarati pravo svakoga čovjeka, osobito žrtve da ne bude ni jedna prešućena i svima da Bog udijeli svoj mir.

Molimo također za sve žrtve u svim ratovima i kao posljedice svih zločina, ali molimo i da naša zemlja konačno prizna i sankcionira na jednak način i zločine komunizma, kao što je osudila zločine nacizma i fašizma.

Neka svi stradali počivaju u miru Božjem, a mi koji ih se sjećamo porasli u svijesti nedopustivosti i neponovljivosti bilo kojega zločina. Amen.»

Glas Koncila je nedavno odvažno pokrenuo raspravu o gorućem problemu suvremene Hrvatske, o potrebi dekomunizacije hrvatskoga društvenog i duhovnog prostora.

Dok cijeli demokratski svijet osuđuje komunizam, komunizmom se diče vrhovi hrvatske politike. Dekomunizacija je bez sumnje jedan od najvažnijih preduvjeta za duševno iscjeljenje hrvatskoga društva i za njegovo uključenje u krug demokratskih država. Kao doprinos tom nastojanju, dajemo ovde raščlambu bijega komunista nakon pada Jugoslavije u institucije hrvatskoga društva. Mislimo, da je u ovom povijesnom trenutku hrvatske države vrlo važno identificirati, locirati i sanirati ove društvene metastaze, koje su se razmiljale u Hrvatskoj kao crvi po mesu, ako hoćemo da hrvatsko društveno tkivo ozdravi. Omiljene mete u Hrvatskoj bijega bivših komunista uglavnom su slijedeće.

(1) Bijeg u anacionalnu i nadnacionalnu univerzalnost znanosti, da se ne bi morali poistovjetiti s hrvatskim domoljubljem. Uz izdašnu pomoć komunista, koji su još od doba Jugoslavije zauzeli vodeće položaje u visokom školstvu, komunistička su se djeca brzopotezno provukla kroz doktorate znanosti, da bi bila postavljena još brže na položaje asistenta, docenta, izvanrednog ili redovitog profesora. Nevjerojatnom lakoćom bitka, kako bi rekao **Kundera**, ti su se bivši komunisti preko noći „prešaltali“ od predavača, recimo, predmeta „dogovorna ekonomija“ (naziv za komunistički dirigiranu ekonomiju), u predavače predmeta „ekonomija slobodnog tržišta“, ili od nastavnika koji, recimo, izlažu pojам otuđenja kod **Karla Marxa**, u one koji brane otvoreno društvo i kritiziraju njegove protivnike. No ipak neki od njih ne mogu odoljeti napasti, da ne proture ponekad „meki“ marksizam, osobito kroz seminare i satove osobne konzultacije.

(2) Bijeg u globalizam, europeizam, kozmopolitizam, da bi izbjegli etiketu „ognjištara“. Kao takvima dodijeljeni su im vodeći položaji u medijima (elektroničkim i tiskanim), u kojima – po nalogu svojih stranih poslodavatelja – oni šire među narod nepovjerenje u bilo koju hrvatsku vlast, pomanjkanje vlastitog pouzdanja hrvatskoga naroda, katastrofič-

KUDA IDU DIVLJE SVINJE

nost i cinizam prema svemu „ognjištar-skome“.

(3) Bijeg u neoliberalizam zbog nekih njegovih totalitarističkih crta sličnih onima komunizma, kao što su npr. egalitarno-globalističko usmjerjenje, ideologija napretka na svim poljima života (ostatak prosvjetiteljstva), totalitarna i konformistička obilježja liberalizma („totalitarni liberalizam“ – **Ernst Nolte**), skretanje svih političkih stranaka prema centru, što vodi u konačnici prikrivenom jednostranačju, liberalizam, za razliku od komunizma, ne ubija niti šalje u logor svoje disidente, ali ih marginalizira, sprječava im zaposlenje, i tako ih ušutkava.

(4) Bijeg u anarhizam, gdje vlada potpuna relativnost svih vrijednosti, pravnih, moralnih i vjerskih. Ovo je uglavnom opcija djece članova bivše komunističke elite.

(5) Bijeg u bogaćenje svim dopuštenim i nedopuštenim sredstvima po paroli „nema Boga, nema drugoga života, sve propada i prolazi poput našega komunizma, stoga *carpe diem*“. Za vrijeme Domovinskog rata oni su se okoristili pretvorbom, privatizacijom i „menadžerskim kreditima“, dok je narod gladovao a branitelji ginuli. U komunističkoj Jugoslaviji oni su bili nedodirljive „svete krave“, da bi danas u Hrvatskoj postali „zlatna telad“.

(6) Oni koji su izabrali političku karijeru priključili su se spontano, ili po zadataku, većim političkim strankama, kao što su SDP i HDZ, u njima ostali kao

Piše:

prof. dr. Branimir LUKŠIĆ

krtice i isplivali na najviše stranačke i državne položaje. Tu u svome anacionalnom karijerizmu sprječavaju hrvatsku po-

(8) I na kraju, spomenimo kategoriju onih bivših komunista, koji su se iskreno razočarali u marksistički komunizam, njegovu metafiziku i njegova masovna ubijanja, pa su se ili povukli u svoj privati život, ili su se obratili na neki drugi svjetonazor (npr. agnostički humanizam,

mirbu i slogu te postaju desna ruka stranim moćnicima koji žele obnovu Jugoslavije pod drugim nazivom.

(7) Oni komuništici, koji su bili samo prerušeni velikosrbi, sada otvoreno nastupaju s velikosrpskih pozicija, u čemu dobijaju izdašnu podršku od anacionalnih karijerista u hrvatskoj vlasti.

kršćanstvo i sl.) i svojim angažmanom u javnome životu Hrvatske pokušavaju dati barem djelomičnu zadovoljštinu za onu štetu što su oni i njihov zločinački režim nanijeli hrvatskome narodu kroz više od pola stoljeća. Treba napomenuti, međutim, da ih je u ovoj kategoriji relativno malo. •

Josip Broz i Muamer Gaddafi

KOMUNIZAM PRED SVOJIM NÜRNBERGOM

Četiri preživjela prvaka kampučijskog režima Crvenih Kmera, uključujući i ranijeg šefa države, **Khieu Samphana**, začaćeni su u Phnom Penhu od 2007. godine te će biti izvedeni pred sud u vlastitoj zemlji. Pred Sudom za Kampučiju koji je naslonjen na UN, optuženi su 16. rujna 2010. za genocid, zločine protiv čovječnosti i ostale zločine.

Kredibilitet sudišta potvrđen je već prvim suđenjem: nedavnoga 26. srpnja osudio je **Kaing Guek Eava** (poznatijega kao: Duch), najubođitijeg zubca u eksterminacijskom stroju režima Crvenih Kmera, na čitavih 35 godina tamnice. **Duch** je od 1975. do 1979. upravljao centrom za mučenje koji je proizveo 15.000 žrtava. Za razliku od suda u Nürnbergu koji je suđio nacističkim vođama 1945., tribunalom u Phnom Penhu ne upravljuju sile pobjednice; on djeluje u sklopu kampučijskoga pravnog sustava i ima potporu domaćega javnog mnenja, iako finansijska sredstva osigurava UN. Legitimitet i objektivnost sudišta ne dovode se u pitanje. Ipak, kampučijska javnost ne smatra da je Duch dostatno kažnjen za svoje zločine. Izgleda da je optuženik uvjerio sud kako je slijedio zapovijedi nadređenih, što je izlika kojom su se služili i nacisti u Nürnbergu.

U zapadnome i u azijskom tisku, kao i u izjavama različitih vlada, činjen je znatan napor da se Duchovi i Khieu Samphanovi zločini svedu na lokalne dimenzije, kao da se na Kampučiju – tada Kambodžu – 1975. sručila nesretna katastrofa zvana «Crveni Kmeri», koja je ubila 1,5 milijuna Kmera. Ali, tko je i što je bilo iza onoga što je tribunal nazvao genocidom Kmera nad drugim Kmerima? Je li to možda pogreška Sjedinjenih Država? Nisu li Amerikanci, instalirajući u Kambodži režim po vlastitom ukusu, isprovocirali nacionalističku reakciju? Ili, možda je taj genocid dio kulturne baštine, u neskladu s kmerskom civilizacijom? Arheolozi uzalud kopaju po povijesti ne bi li našli historijski presadan.

Muzej genocida u Phnom Penhu

Piše:

Guy SORMAN

Pravo objašnjenje, pravo značenje zločina, može se pronaći upravo u deklaracijama Crvenih Kmera: baš kao što je **Hitler** svoje zločine najavio unaprijed, tako je i **Pol Pot** (koji je umro 1998.), rano najavio da će uništiti vlastiti narod kako bi stvorio novi. Pol Pot je sebe nazivao komunistom, i to je i postao 1960. kao student u Parizu, tada marksističkom žarištu. Budući da su Pol Pot i prvaci režima koji je on nametnuo svom narodu, sami sebe nazivali komunistima – te se ni na

Pol Pot

koji način nisu pozivali na baštinu neke od kambodžanskih dinastija – moramo poći od toga da su doista bili komunisti.

Ono što su Crveni Kmeri donijeli u Kambodžu, bio je doista realni komunizam. Nema nikakve radikalne razlike, ni konceptijske niti konkretne, između vladavine Crvenih Kmera i one staljinističke, maoističke, kastrističke ili sjevernokorejske. Svi komunistički režimi slijede začudno slične pravne koje iz mjesne tradicije možda uzimaju tek lokalni kolorit. U svakom slučaju ti režimi teže tomu da se stvari prazna ploča i silom iskuje novo čovječanstvo. Također, u svakom slučaju «bogati», intelektualci i skeptici bivaju uništeni. Crveni su Kmeri smjestili i gradsko i seosko stanovništvo u poljodjelske zajednice, stvorene po uzoru na ruske kolhoze i kineske narodne komune, postupajući tako iz istih ideoloških razloga i s istim učinkom: glađu.

Ne postoji realni komunizam bez masakra, mučenja, koncentracijskih logora, gulaga ili laogaia. A ako nikad nije bilo iznimke od tog pravila, onda moramo zaključiti: komunistička ideologija nužno vodi prema masovnom nasilju, budući da *mase* ne žele realni komunizam. Ta istina vrijedi jednakom na kampučijskim rižnim poljima, kao i na ukrajinskim ravninama ili pod kubanskim palmama.

Suđenje Duchu i moguće suđenje Bandićetvorice tako bi bila prva suđenja zbog povrede ljudskih prava, koja nad marksističkim dužnosnicima provodi režim koji se službeno poziva na **Marxa**, **Lenjina** ili **Maoa**. Suđenje nacizmu održano je 1945. u Nürnbergu, a suđenje japanskom fašizmu iduće godine u Tokiju. Ali, suđenja komunizmu do sada nismo imali, iako je realni komunizam ubio ili osakatio više žrtava nego nacizam i fašizam zajedno. Komunizmu nikad nije suđene izvan intelektualne sfere, zbog dva razloga. Prvo, komunizam uživa svojevrsni ideološki imunitet jer tvrdi da je na strani napredka. Drugo, komunisti su i dalje na vlasti u Pekingu, Pjongjangu, Hanoiju i u Havani. A u područjima gdje su izgubili vlast, kao što je to nekadašnji Sovjetski Savez, komunisti su osmislili vlastiti imunitet, konvertirajući u socijal-demokrate, poslovne ljudi ili u nacionalističke vođe.

Zbog toga se jedino moguće i djelotvorno suđenje komunizmu mora održati u Kampučiji. Ali, ne zavaravajmo se: ovdje nije riječ tek o tome da Kampučici sude drugim Kampučijcima. U suđenju u Phnom Penhu, realni se komunizam suočava sa svojim žrtvama. Suđenje otkriva ne samo to kako je marksizam koristan za posezanje za vlašću, njezino osvajanje i vršenje na apsolutistički način, nego otkriva i sve značajke realnoga komunizma. I začudo, nitko se sad ne jagmi za marksističkom kulismom, čak ni dojučerašnji njegovi prvaci. Crveni Kmeri su ubijali u Marxovo, Lenjinovo i Maovo ime, ali bi danas radije umrli kao izdajice vlastite stvari ili bi pobegli. Ta kukavština pokazujuje marksizam u novome svjetlu. Marksizam je realan, ali ne postoji, jer u nj nitko ne vjeruje! (**Guy Sorman**, jedan od urednika City Journalsa, autor knjige «Carstvo laži: istina o Kini u XXI. stoljeću» i dr. Ovaj je tekst objavljen na www.city-journal.org, a s engleskoga ga je preveo **Tomislav Jonjić**)

KAD «ANTIFAŠISTI» ŠUTE NA FAŠISTIČKO-IREDENTISTIČKE PROVOKACIJE

Prije nešto više od jednoga mjeseca Hrvatsku je posjetio predsjednik donjeg doma Parlamenta Talijanske Republike **Gianfranco Fini**. S Finijem se je sastala predsjednica Vlade Republike Hrvatske **Jadranka Kosor** i predsjednik Hrvatskog sabora **Luka Bebić**. Nakon posjeta Zagrebu, Fini je posjetio i pulsku Zajednicu Talijana gdje se je iza zatvorenih vrata sastao s čelnicima Talijanske unije, a potom i s predstavnicima Talijanske nacionalne zajednice u Hrvatskoj i Sloveniji.

Na prvi pogled reklo bi se da je riječ o uobičajenom posjetu jednoga visokog političkog dužnosnika stranoj zemlji, koji je taj posjet iskoristio i za susret sa svojim sunarodnjacima koji žive u toj zemlji. No, u ovome slučaju stvar nije baš tako jednostavna. U Finijevu se posjetu, naime, krije svjesna provokacija. A zašto je tomu tako, vidjet ćemo nakon što napravimo kraću povjesnu retrospektivu i navedemo nekoliko detalja iz Finijeva života.

Kao što je poznato, u jesen 1943. došlo je do kapitulacije fašističke Italije. Međutim, pod tutorstvom nacističkog vođe **Adolfa Hitlera**, detronizirani je talijanski fašistički vođa **Benito Mussolini** u sjevernoj Italiji proglašio tzv. Republiku Salo. Mnogi su Talijani i nakon kapitulacije ostali vjerni Mussoliniju, stoga su u dobrovolačke redove u Republici Salo pristupili mnogi mladi dobrovoljci. Nakon završetka Drugoga svjetskog rata i globalnog poraza fašističkih snaga, ti su dobrovoljci u Italiji 1946. osnovali političku stranku «Talijanski socijalni pokret» («Movimento sociale italiano» - «MSI»), koja se je formalno – kako bi ishodila odobrenje za politički rad – odrekla plana o obnovi fašizma, dokim je u stvarnosti i dalje nastavila propagirati fašističke ideje. Nakon što se je njezin dugogodišnji vođa **Giorgio Almi-**

Piše:

Davor DIJANOVIĆ

rante 1987. povukao s mjesta predsjednika stranke, za predsjednika stranke podržao je 35-ogodišnjeg novinara i dodatašnjeg predsjednika talijanske fašističke mladeži, ni manje ni više nego našeg *dragog* gosta Giafranca Finija.

«Istro, Rijeko, Dalmacijo – vratit ćemo se!»

Kao pristaša iredentističkih ideja, Fini je početkom devedesetih godina iskazao nepotvorenu mržnju prema Hrvatskoj i njezinoj neovisnosti.

Gianfranco Fini

On je, naime, 1991. uvjetovao talijansko priznanje neovisnosti Hrvatske i Slovenije «...spremnošću Ljubljane i Zagreba da se ponovo postavi pitanje njihovih granica prema Italiji. Naša vanjska politika mora štititi nacionalne interese, a to danas znači prihvati dijalog sa svim stranama u jugoslavenskom sukobu da bi se vidjelo tko je od njih spreman priznati talijansko pravo na Istru, Rijeku i Dalmaciju». U studenom 1992. godine Fini je na prosvjednom skupu koji je održan u Trstu pod sloganom «Protiv novog Osimskog sporazuma», optužio tadašnjeg ministra vanjskih poslova Italije **Colomba** za izdaju talijanskih izbjeglica, jer je tadašnja

vlada Italije «donijela odluku o prenosenju važenja potpisanih Osimskih sporazuma s nepostojecom državom SFRJ na Republiku Sloveniju i Republiku Hrvatsku». Tom prilikom Fini je otiašao barkom do granice teritorijalnih voda s Hrvatskom i bacio u more stotinjak boca s porukom: «Istro, Rijeko, Dalmacijo – vratit ćemo se!».

Njegova stranka MSI tada je propagirala politiku prema kojoj treba najprije poništiti Osimski ugovor, vratiti Trstu zonu B, a zatim poništiti mirovni ugovor kojim je Italija «izgubila Istru Rijeku i Zadar i konačno zatražiti povrat Dalmacije (...). Naš prvi korak je autonomija Istre (...) gdje bi Talijani dobili veća prava od onih

koja im daje **Tuđman** (...) ako se ništa ne dogovorimo s Hrvatima (...) moramo tražiti međunarodnu zaštitu Istre, Rijeke i Dalmacije...»

Fini, međutim, nije ostao samo na riječima pa je u ljetu 1991. otiašao u posjet Beogradu, gdje se je susreo s **Vojislavom Šešeljem** i razgovarao o mogućem «razgraničenju» Italije i Srbije u Dalmaciji. Kako su i njihovi političko-ideološki pretci – fašisti i četnici tijekom Drugoga svjetskog rata – zdušno surađivali protiv NDH i maštali o zajedničkoj granici u Dalmaciji, to su i Fini i Šešelj – razumljivo – lako pronašli zajednički (protuhrvatski) jezik...

Pod Finijevim vodstvom MSI je na izborima nizala neuspjeh. To ga je potaknulo da 1995. raspusti MSI te osnuje stranku pod nazivom «Nacionalni savez». Iako su stranku tada napustili brojni fašistički orientirani članovi, ona se je održala prvenstveno radi podrške koju mu je pružila «Duceova» unuka **Alessandra Mussolini**, koja je inače i sama profašističke orientacije, a s obzirom na to da se – kako je sama izjavila – ponosi svojim prezi-

menom, nije isključeno da se ponosi i fašističkim zločinima koje je prouzročio njezin djedica Benito.

Iako uvjereni fašist, Fini je krajem devedesetih uvidio da fašističke ideje nisu poželjne na političko-međunarodnu ideju. Radi toga se javno odriče fašizma, proglašava ga «apsolutnim zlom», a prilikom posjeta Izraelu 2003. – gdje se je poklonio židovskim žrtvama – u potpunosti se odriče Mussolinija koga je do tada držao za «najvećeg čovjeka 20. st.». Stranku tada napušta Mussolinijeva unuka Alessandra, a Fini se, u maniri **Gregora Samse iz Kafkine** novele *Preobrazba*, iz uvjerenog fašista preko noći preobražava u velikog «antifašista» (u svojim su *preobrazbama* bilo brži jedino možda hrvatski komunisti devedesetih!). S obzirom na to da je talijanskim fašistima nakon Drugog svjetskog rata uglavnom oprošteno participiranje u fašističkim planovima i zločinima, kao i s obzirom na činjenicu da Talijane – za razliku od, recimo, Hrvata – nitko nije nakon rata pretjerano prozivao za fašističke zločine, ni Finiju nitko u «međunarodnoj zajednici» nije zamjerio njegovu prošlost. Naprotiv, on je vrlo brzo postao jedan od najgrlatijih «antifašista» u Italiji, a i inozemni čimbenici postali su mu prilično skloni.

Poučeni u velikom broju slučajeva točnom starom latinskom mudrošću da «vuk dlaku mijenja, ali čud nikada», Hrvati, međutim, nemaju ni najmanji razlog vjerovati da je Fini zaista promijenio svoje političke stavove. Vjerojatnjom se čini mogućnost da je Fini kao pragmatični političar samo promijenio taktiku i svoje prikrivene fašističko-iredentističke planove ostavio za «bolja vremena» (jednako kao što i radikal **Tomislav Nikolić** zapravo nikada nije promijenio svoje četničke stavove, već je shvatio da se velikosrpski ciljevi mogu postizati ne samo olovom i kamom, već i tzv. «mekom silom» - politikom, medijima i financijama).

U prilog toj bojazni ide i nadnevak na koji je Fini posjetio Hrvatsku. Riječ je, naime, o istome datumu (21. rujna) na koji je Mussolini pred devedeset godina posjetio Hrvatsku i pritom održao svoj govor

D'Annunzio u Rijeci 1919.

prepun mržnje prema hrvatskom stanovništvu. S obzirom na to da se – kako je ocijenio bivši američki predsjednik **Franklín Delano Roosevelt** – «u politici ništa ne događa slučajno, ako se dogodi, tako je bilo planirano», ni Finijev posjet Hrvatskoj baš na taj datum nikako nije puka ko-incidentacija. Riječ je, naime, o svjesnoj provokaciji.

Šute Kajin i Mesić...

Hrvatski političari i grlati antifašisti **Jadranka Kosor** i **Luka Bebić**, dakako, nisu osudili ovu provokaciju, niti su od Finija zatražili da se ispriča za bestijalne zločine koje je talijanski fašistički režim izvršio nad nevinim hrvatskim stanovništvom. Naprotiv, oni su vrlo ljudazno ugostili svoga dragog talijanskog kolegu, «reformiranog fašista», iredentista i kroatofoba Finija, koji je Hrvatskoj poželio «što brži ulazak u EU». Nismo čuli ni da je veliki istarski «antifašist» i lovac na fašiste u Hrvatskoj **Damir Kajin** pozvao Finija da se ispriča za fašističke zločine. A ni od najvećeg «antifašista» poslijeratne Europe **Stipe Mesića** nije se mogla čuti

Rijeka kao "talijanska istočna zemlja" na poštanskoj marki

riječ osude. Nadamo se tek da u slučaju dva «antifašistička drugara» Damira i Stipe ne vrijedi rimsko pravno pravilo «tko šuti smatra se da pristaje», i da nije riječ o politici – kako misle neki zluradi promatrači – po kojoj je fašiste isplativo tražiti jedino u Hrvatskoj, isto onoj Hrvatskoj gdje ne postoji spomena vrijedna fašistička politička snaga, dok činjenica da u drugim zemaljama EU postoje registrirane fašističke stranke i udruge ne briga naše «antifašističke drugare», što više, u tim zemljama oni crpe svoje političke uzore!

No, ako naši «antifašistički» političari nisu od «reformiranog fašista» Finija zatražili da se ispriča za fašističke zločine, zatražio je to hrvatski novinar iz Istre **Armando Černjul**, s nekoliko članaka objavljenih na lokalnim istarskim internetskim medijima.

Zauzvrat, nepoznati su mu počinitelji – očito poklonici fašističko-iredentističkih ideja – razbili prozor na stanu. Ni ova vijest nije – kao ni fašističko-iredentistički graffiti koji se ne tako rijetko pojavljuju u Istri – alarmirala hrvatske «antifašiste». Ponovno se nije oglasio istarski «antifašist» Kajin, a ni Mesić – inače poznat po brzopoteznim isprikkama srpskim povratnicima kad im kakav lokalni pijanac razbijje prozor ili crijeđ na kući – nije se oglasio. Zašutjele su i «antifašističke» udruge i udruge za «ljudska prava» koje su inače vrlo glasne u etiketiranju i difamiranju hrvatskih nacionalista kao fašista.

Zluradi bi promatrač u ovakvim postupcima domaćih «antifašista» mogao prepoznati misao talijanskoga književnika **Ignazija Silonea** koji je zapisao: «*Novi fašizam ne će reći da je fašizam. On će reći: Ja sam antifašizam*». Također, pripišimo činjenicu da lokalni istarski političari naročito vehementno ne prosvjeđuju protiv ovakvih poteza talijanskih iredentista tek njihovoj lijnosti i nemaru, a ne činjenici da su, ne daj Bože, suradnici iredentističkih centara moći.

A da iredentistička ideja i dalje živi, ne treba uopće sumnjati. Razlika je tek u tome što se danas ne provodi pomoću topova i ricinusova ulja, već putem politike,

medija, kulture i – ponajviše – putem finansija i kapitala.

Malo je poznato da su iredentisti 1963. godine osnovali u Anconi «Slobodnu općinu Zadar u izbjeglištvu». Udruga i danas djeluje, te ima svoje tijela vlasti: općinsko vijeće, općinski odbor i predsjednika općine odnosno gradonačelnika. Najaktivniji članovi udruge su **Franco Luxardo**, gradonačelnik, **Giorgio Varisco**, financijski direktor općine, **Elio Ricciardi**, umirovljeni talijanski general i **Renzo de Vidovich**, direktor uprave lista «Il Dalmata», bivši predsjednik tršćanskog ogranka «Libero comune di Zara in esilio», bivši predsjednik Federacije esula i njegov današnji član izvršnog odbora i dr. Navedene osobe u stalnom su kontaktu s pojedinim članovima «Zajednice Talijana Zadar», koji ih usmjeravaju u svojim iredentističkim planovima. «Slobodna općina Zadar u izbjeglištvu» redovito održava skupštinu općine na talijanskom skupu «Raduno», kada se okupljaju jednom godišnje talijanski esuli iz cijelog svijeta. Na skupu sudjeluju i pojedini dužnosnici Parlamenta i Vlade Republike Italije kao što su **Carlo Giovanardi**, ministar za odnose s Parlamentom zadužen za problematiku i pitanje esula u Republici Italiji, **Roberto Menija**, zastupnik stranke Nacionalnog saveza («Alleanza Nazionale») u talijanskom parlamentu, te naš *dragi* gost Gianfranco Fini.

Iredentisti svoj rad dobrijem dijelom provode putem bankarskog sustava – koji je u Hrvatskoj ogromnim dijelom u talijanskim rukama – pa su tako putem banaka u Zadarskoj županiji preuzeli sva bivša društvena poduzeća, hotele, marine, izvore vode, poljoprivredna zemljišta i dr. Ne samo da su postali većinski vlasnici navedenih nekretnina, već su ugasili sva proizvodna poduzeća, ne otvorivši pritom niti jedno radno mjesto u proizvodnji, što će u budućnosti imati nesagleđive posljedice za hrvatsko gospodarstvo (Opš. Miljenko MARIĆ, «Svjedoci smo intenzivnoga jačanja talijanskog utjecaja na zadarskom području», *Hrvatski fokus*, br. 18., 31. srpnja 2010.). Nije stoga neshvatljivo zašto kroatofob Fini želi hrvatski ulazak EU: tada će, naime, talijanski bankarski sustav još uspješnije moći porobljavati hrvatske građane i teritorij.

Zaključno valja reći da se samim Talijanima nema što toliko prigovoriti za ovakvo postupanje: oni samo štite svoje interese, iako, dakako, na pogrešan i nepravedan način.

No, imamo za zamjeriti našoj političkoj klasi koja na ovakve provokacije i ponovo svojatanje hrvatskog teritorija besramno šuti i pokazuje se potpuno nesposobnom za svoju ulogu. Ona nikako da shvati da se rat sve manje vodi na bojnome polju, a sve više putem meke sile – politike, medija, financija i kulture. Prof. Ka-

zimir Katalinić potpuno je u pravu kad kaže: «Mi lakše razumijemo da nam neprijatelj ubije borca, jer to spada u našu narodnu tradiciju (borba s Mlečanima, s Turcima, s Austrijom, s Madžarskom i Srbijom), negoli suvremenii način političkog uništavanja ljudi, koji je daleko češći danas nego fizičko likvidiranje. Kupovanje, klevetanje, podmetanja i ucjenjivanje više se upotrebljavaju u borbi protiv nas, nego puške, samokresi i bombe. Ova sredstva, usredotočena u državnim uredima i manevrirana po ljudima, kojima je to zvanje i zanimanje, nanijela su nam više štete od otvorenih, krvavih čina. No još uvijek nismo svjesni, da nas se upotrebljava i padamo im na trik kao mala djeca. Što ćete, i o tome valja pisati i na to valja upozoravati naše ljudi. Neprijatelj nas više želi moralno uništiti, nego fizički ubiti i kad to shvatimo, bit ćemo jači u borbi i spremniji na protunapadaj. A do tada ćemo imati žrtve i na tom području».

Dakako, druga je mogućnost da hrvatska politička klasa zapravo nije nesposobna. Štoviše, moguće je da je ona vrlo sposobna: da vrlo savjesno ispunjava naloge svojih stranih nalogodavaca i svjesno služi stranim interesima. A s obzirom da – kao što piše **Antun Gustav Matoš** – «Hrvatska vidje puno čuda, ali ne nađe strika za toliko Juda!» - ni tu mogućnost ni u kom slučaju ne treba isključiti. Konačno, ne bi bilo prvi put...•

GLEDAMO LI HRVATSKU ILI TALIJANSKU TELEVIZIJU?

Dragi će Bog znati zašto je Apenski poluotok najosvjetljeniji i najistaknutiji dio špice u večernjim informativnim emisijama Hrvatske televizije, baš kao što će samo dragi Bog znati zašto su u dnevniku Nove TV boje iza voditelja posložene tako da podsjećaju na srpsku nacionalnu zastavu. Kao što bi u prvome slučaju bilo posve normalno da je upravo Hrvatska istaknuta, tako bi u drugome bilo normalno da, ako se već nižu boje, te boje budu poredane onim redom kako su poredane na hrvatskoj zastavi. Kao da je u Italiji, Mađarskoj, Francuskoj ili Rumunjskoj drugačije? Jedino je Hrvatska iznimka, tužna, po običaju. (L. K.)

THE NEW YORK TIMES: EUROPA PROMATRA KAKO U NJEMAČKOJ RASTE NACIONALNI PONOS

Dvadeset godina nakon ujedinjenja, Njemačka se napokon pomirila sa samom sobom i to na način koji je poslijeratna generacija proglašila nemogućim.

Promjena je očita u radijskim valovima, gdje se njemačke pjesme vraćaju u velikom stilu i natječu protiv dominantne američke zabavne glazbe. Književne uspiješnice tiču se **Goethea** i **Schillera** te potiču čitatelje na ponovno otkrivanje ljepote Njemačke pješice, autom ili vlakom, od bavarskih Alpa do starih luka na Baltičkom moru. Usprkos strahovima od rasta prihodovne nejednakosti, njemački gospodarski motor bruji punom snagom, a u bivšoj Istočnoj Njemačkoj stopa nezapos-

vanja same sebe, postavlja se pitanje hoće li na njemu zaboraviti i ostaviti za sobom europski projekt koji je u nemaloj mjeri izgrađen upravo na poslijeratnoj krivnji cijele jedne nacije i na njenom bogatstvu. "Možda je ponovno došlo naše vrijeme", izjavila je socijalna radnica **Catherine Mendle** (25) za vrijeme nedavne šetnje staklenobetonским hodnicima Bundeskanzleramta, ureda kancelarke. "Patimo od sindroma ekstremnog pomagača, pokušavamo iznova zadobiti ljubav cijelog svijeta, ali u tome pretjerujemo", nastavila je. Ona smatra da je Njemačka svedena na jednostavne stereotipe: Oktoberfest, tvornice automobila,

Konrad Adenauer, simbol njemačkog uskrsnuća

lenosti značajno je smanjena. Istodobno, kancelarka **Angela Merkel** predvodi blok zemalja koje su se usprotivile **Obaminu** pozivu na isplatu poticaja kao uspješnoj mjeri za borbu protiv gospodarske krize, uvjerenja da bi svijet trebao slijediti primjer štedljive Njemačke.

Njemački ponos nije nestao nakon njenog poraza u Drugome svjetskom ratu. Samo je pao u dubok zimski san. Zemlja se sada probudila i spremna je slaviti svoju gospodarsku genijalnost, kulturna blaga i neokaljana razdoblja svoje povijesti. I dok Njemačka kreće ovim putem otkri-

holokaust, ali da njezina bogata glazbena i književna tradicija, kao i trajni naglasak na društvenom blagostanju te posvećenost očuvanju okoliša zaslužuju više poštovanja kako u inozemstvu, tako i na domaćem tlu.

"Trenutno u Njemačkoj postoji snažna želja da istražimo vlastiti doprinos svjetskoj kulturi", izjavio je **Matthias Matussek**, novinar časopisa *Der Spiegel* i autor knjige o razlozima za ponos na Njemačku.

Njegova knjiga prouzrokovala je popričnu kontroverzu kad je objavljena 2006. godine, a sada je "tek jedna od mnogih",

Alexander von Plato

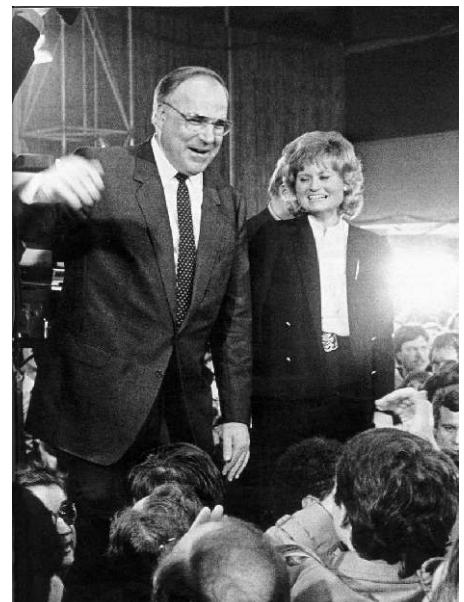
Die Vereinigung Deutschlands – ein weltpolitisches Machtspiel

Bush, Kohl, Gorbatschow und die geheimen Moskauer Protokolle

Ch. Links

Od gospodarskog do političkog diva: jedna od knjiga o ujedinjenju Njemačke priča Matussek. Velikim i malim potezima Njemačka napinje mišiće i ponovno uspostavlja dugo potiskivani nacionalni ponos. Osjeća se lagodnije u vezi same sebe i svojih simbola, kao što su zastava i himna. Premda su i dalje svjesni svoje povijesti, Nijemci joj više ne dopuštaju da diktira njihove poteze. Čak ni u Njemačkoj ova promjena nije općeprihvaćena. Dovela je do neobičnih prizora, poput onoga kad su antinacionalistički nastrojeni njemački ljevičari dva puta ovoga ljeta tijekom Svjetskog nogometnog prvenstva uklonili 15-metarsku njemačku zastavu izvješenu od strane libanonskih

Helmut Kohl

doseljenika na pročelje zgrade u berlinskoj četvrti Neukölln u čast pobjeda nogometne reprezentacije prepune djece imigranata. Strahuje se i od pojave (ili uskrsnuća) šovinizma, kojem smo nedavno svjedočili u pogrdnoj protumuslimanskoj bujici **Thila Sarazina**, koji je 9. rujna napustio svoj položaj u Njemačkoj središnjoj banci, nakon što je objavio uspješniču u kojoj tvrdi da muslimanski doseljenici iscrpljuju socijalne prihode te ih se rađa više od etničkih Nijemaca.

Diplomati i političari sve su glasniji u izražavanju zabrinutosti glede smjera njemačke politike u posljednjih nekoliko godina, bilo da se radi o spornom plinovodu s Rusijom ili blokiranju članstva u

Angela Merkel

NATO-u Gruziji i Ukrajini. Vodeći filozof **Jürgen Habermas** nedavno je upozorio da je Njemačka postala "narcisoidni div". Financijski stručnjak **George Soros** ovog je ljeta u govoru održanom u Berlinu izrazio mišljenje da [njemačka] vlast svojim gospodarskim mjerama "ugrožava Europsku uniju". Plaći i životni standard Nijemaca nisu se popravili usprkos ekonomskom jačanju, pa su više nego ikada razočarani financijskim zahtjevima Europske unije. Dok druge europske zemlje Njemačku vide kao tvrđavu produktivnosti zbog zavidno konkurentnih izvozničkih tvrtki, ovdje se rasprava o budućnosti svodi na problem starenja i smanjenja populacije te povećanja deficit-a koga će u budućnosti morati otplaćivati manja i starija populacija. Lokalna uprava naročito je teško zadužena.

Europska dužnička kriza "probudila je ljude i natjerala ih da si postave ključna pitanja", tvrdi bavarska kućanica Ulla Röbke (65). "Ne možemo pomagati drugim državama kad imamo toliko vlastitih dugova. "Kako odumire generacija Drugoga svjetskog rata, počinje se događati značajna smjena generacija. Mlađim Nijemcima rat u Europi više ne predstavlja opipljivo sjećanje ili osjetni strah. U vlasti kancelarke Merkel, samo je jedan ministar rođen prije kraja rata. Troje ih je rođeno 1970-ih. **Philipp Missfelder** (31), vođa mladeži kancelarkine stranke, vodeći je član generacije mlađih njemačkih političara. U nedavnom je intervjuu naveo ne Francusku, ne Poljsku, već Kinu i njezine susjede kao zemlje najvažnije za budućnost Njemačke te se požalio na

DEUTSCHE AUSSENPOLITIK NACH DER EINHEIT 1990 – 1993

Eine Dokumentation
Herausgegeben vom Auswärtigen Amt

Dokumenti o njemačkoj vanjskoj politici 1990.-1993.

prekobrojne sastanke Europske unije kojima kancelarka Merkel mora prisustvovati i zbog čega ne može na dulje vrijeme putovati u Aziju te ondje uspostaviti važne kontakte i izgraditi odnose. Missfelder je nastavio, rekavši da je njemačka javnost zabrinuta zbog dugovanja i sve veće nejednakosti kod kuće. "Ljudi se boje; gospodarstvo cvjeta, ali plaće ostaju iste", a u jesen će radnici morati izdvajati i više novca za zdravstvo. "Sudjelovanje u prosperitetu se smanjilo." (**Nicholas Kulish** - The New York Times, 27. rujna 2010. - **Victor Homola i Stefan Pauly doprinijeli izještaju**)•

ISPRAVAK

Osim teške pogreške s imenom i godinom rođenja **pok. Nikice Melihar**, koju ispravljamo u ovom broju, u br. 222. pri prijepisu teksta **Davora Dijanovića** «Dogme i mitovi jugoslavenskih 'antifašista' (V.)» došlo je do previda, pa je ispalо kao da se autor retorički pita, «kako su se od SSSR-a osamostalile Slovačka ili Litva». Umjesto Slovačka, koja nikad nije bila formalno u sastavu SSSR-a, trebalo je stajati – Estonija. Ispričavamo se zbog ovih propusta. (Ur.)

POMOĆ ZA POLITIČKI ZATVORENIK

Od sredine rujna do sredine listopada 2010., svojim su prilozima daljnje izlaženje ovog mjeseca nesebično pomogli:

Šimun	Čaljkušić	Belišće	200,00
Ivica	Karamatić	Posušje	200,00
Tomislav	Javor	Gospić	500,00
u k u p n o			900,00

Zahvaljujemo se darovateljima, te se i ubuduće preporučujemo njihovoj susretljivosti. (Ur.)

PISMA IZ ISTRE

Sizifov posao

Listam ovaj svoj blok i iščitavam tekstove koje sam u njemu ostavio zadnjih mjeseci. A koji, zbog osjećaja nemoći, osjećaja da Sizifov posao obavljam, preko ovoga mog "Unis-TBM-de luxe", mehaničkoga pisaćeg stroja, ne će nikada postati retci nekoga lista. Ne, ne, ne, ne da mi se! Dopustite mi da malo predahnem. Od koječega. Pa i od moje istarske ikavice i čakavice. Jer, vjerujte, treba se potruditi. Treba se prisjetiti govora, fraza, izraza, mojih dragih pokojnika. Dida, babe, nona, none, majke i oca. A govor njihov, jezik istarskog seljaka moga zavičaja, bijaše obimom riječi prilično skroman. Ograničen na pojmove svakodnevna života njihova. A stalno podložan promjenama pod stoljetnim utjecajima stranih gospodara. Najvećma Venecije, dakako.

Pa sam tako i prečesto u tekstovima svojim posezao za „istraniziranjem“ novovjekih izraza, nepoznatih djedovima i pradjedovima mojim. I izbjegavao arhaicne izraze koji zahtijevaju prijevod. A sve u namjeri da budem razumljiv što širem krugu čitatelja u Hrvatskoj. Kojima sam ja sve ove godine pokušavao nešto dokazivati, na nešto ukazivati. Ponajprije da Istra nije hrvatska Vandeja, da nisu svi Istrani... "Istrijani" Da se i u nas hrvatski piše, diše, osjeća, misli i djeluje. Uza svu histeričnu glasnost lokalne autonomaške, protuhrvatske vlasti i njenih medija. I nemalog dijela zavedene gomile.

A trebalo je istodobno govoriti svima koji žele čuti i s ove i s one strane Učke.

I tako sam, evo već petnaest godina, ostao sputan, ograničen, zarobljen dnevnom politikom, čijem se sirenskom zovu ni do danas nisam odhrvao. Svoje sam pero bez moralnih dvojbji stavio u njenu službu. Pa mi ambicija nikad nije sezala dalje od toga da ostanem žestoki, nabrijani hrvatski domoljub, koji je pušku perom zamijenio. A bijaše to i prečesto Sizifov posao, vjerujte. Prečesto sam zapjenjene gubice lajao na karavane koje su prolazile. I znam, nastavim li ovako, ovaj moj nejaki plamičak ni hrpice pepela za sobom ne će ostaviti. Pa ipak i dalje, sam sebi uporno, tvrdoglav ponavljam: "Ne, još nije vrijeme za kule bjelokosne! I nisi lav, nego mrav! Pa zrno po zrnu i biti će valjda i nekakve pogače." Je li šteta, jesam li nešto trajno trebao ostaviti unucima svojim, koji ono što sam na svom zavičajnom

dijalektu napisao, niti razumiju, niti tako umiju govoriti?

A ja ču, ako se ne opametim, i dalje tako. Samo mi... eto... tek povremeno treba malo predaha. Da smognem snage da sam sebe uvjerim da baš tako treba. A vrijeme neumitno teče, teče! Pri kraju je pjesak moje pješčane ure.

Mudri ljudi čekaju da netko pozvan, ili prozvan, o nečemu važnom, nešto kaže. Pa se tek onda ti mudri oglase, pamet prodaju. A ja niti sam ikad bio mudar, niti razuman. Čekam da netko o nečemu nešto... ne kaže! Pa da se gnjevan na njega obrušim! E, pa idemo redom!

Lito je pasalo

I neka je! More mi je na pedeset metri ud hiže, a ne znan jesan li se cilo lito deset puti ukupa. A ud sunca bižin kako vrag ud tamjana! E, ali volin tako, popričati z strancima. Naravno, ako nisu Slovenci!

Pak san tako razgovara z nikin mladin Švicarcima.

- Bon đorno!... -Bon đorno!
- A vi ste Talijani!
- Ne, mi smo Švicarci!
- Ma dobro, koliko ja znan, tamo poli vas žive Talijani, Francuzi, Nijemci!
- Ma da, da ali svi smo mi Švicarci!
- Ben, ala, neka van bude. Ma mi sada ipak pričamo... talijanski!
- Ma da, da...

Gledan ja utega Švicarca, a još više njegovu mladu ženu. Ženska i po! Niko aziatkinja. Indonežanka! Nikada van ja nisan bija rasist, virujte mi, pogotovo kad su ženske u pitanju. Mmmmm, ke figa, bin mu reka na talijansken, ma ne smin.

Kako smo došli do politike, pak do hrvacko-slovenskih odnosa, ne znan ni sam. Ma dobro pametin ča mi je uti Švicarac reka:

- Ma svi ste vi i Hrvati i Slovenci isti!
- Isti?
- Isti!
- Pa da, isti smo! A znate zašto, lipi moji Švicarci? Mi Hrvati želimo uno ča je naše. I Slovenci žele isto... uno ča je naše!!! Pak smo stvarno... isti!!!

Švicarac se je samo kiselo nasmija, jer ni zna ča bi reka. E, ali da mi Hrvati imamo toliko mora i obale, a da brižni Slovenci nimaju. Pak ča bi nan bilo da njin malo damo! Niš!

- Šjor Švicarac, vi imate lipu, mladu žensku. Zašto je čuvate samo za se? Da ja vas sad pitan da mi je malo posudite, ča

bite rekli? Ma bite mi zatukli koju punju, trisku, žventulu! Ča ne da bite! Švicarac se je jopet nasmija kiselo, a njigova lipa, tamnoputa žena... slatko!

I tako, lito je pasalo. I neka je!

Ča san zapravo stija reći? A, da! Slovenci! Janezi! Referendum! E! Na unen njihoven referendumu je... čak (!) ... 51 posto Janeza izglasalo da se prihvati međunarodna arbitraža za rješavanje graničnih problema. A... samo (!) ... 49 posto hi je bilo proti! Da je u Sloveniji privlada razum, su jopet kakali uni isti koji tupe da su nan Janezi prijatelji. Sad ču ja reći uno ča oni nisu rekli, a tribali su reći! Okolo 51 posto Slovenaca viruje svojoj vlasti da će priko arbitraže zajebati Hrvate i uzeti njin kus teritorija, a 49 posto viruje da ne će! A 100 posto Slovenaca želi isto: uzeti Hrvatima dio teritorija! I to je to! I to je niki triba reći! Ma ni! Zato san reka ja! Vaš

Blaž PILJUH

STARI DOME!

*Pojaviš se često
u cvrkutu ptica,
jaglacu i travi,
u obrisu gore
što se nježno plavi,
u mjeseca sjaju
i u nizu slika
vezanih uz tebe,
ali one jure
kao izvan sebe
i prekratko traju.
Povratak se traži
svemu što se ljubi –
i nosi u sebi:
nikad se ne gubi.*

Višnja SEVER

RAĐANJE EUROPE (IV.)

Uvodne napomene (nastavak): Procvat kršćanstva I.

Nakon što car Konstantin 313. bijaše proglašio slobodu kršćanske religije u cijelom carstvu, među kršćanima je zavladalo oduševljenje. Čuli su se radosni usklici: „Svanulo je sunce!“ ili „Sad će se vidjeti što kršćani mogu učiniti!“.

Povjesno gledano, to se uistintu dobrom dijelom događalo i – dogodilo. Pritom treba istaknuti kako se to još uvijek gleda suviše uopćeno, pa poneke značajne pojedinosti ostaju neprimijećene. Tako se, na primjer, ističe dalekovidnost i širokogrudnost cara Konstantina, a prešuće se i ostaje nepoznato, kako je mala Armenija, u južnom dijelu Zakkavkazja, između Gruzije, Azerbajdžana i Turske, krajem 3. stoljeća prva proglašila sebe kršćanskom zemljom i 295. obznanila slobodu kršćanske vjere, te snažno ukorijenjena u kršćanstvu razvijala snagu izdržljivosti kojoj je teško naći premca u povijesti kršćanstva. Stara predaja govori kako su među Armcencima djelovali prvi apostoli poput Bartolomeja i Tadeja što se ne može znanstveno provjeriti, ali neosporno blista povjesno potvrđen lik Grgura Prosvjetitelja (+ 330.) prema kojem se i crkva nerijetko naziva gregorijanskom. On je u cijelom svom biću bio prožet kršćanskom vjerom, i to se svojstvo potvrđivalo u armenskom narodu tijekom cijele njegove povijesti do danas.

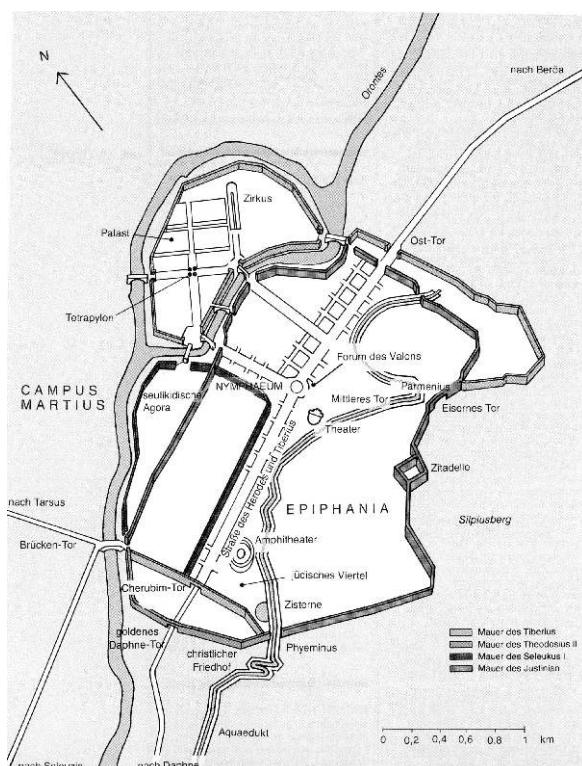
Potpovrđimo li pak prvi odvažan korak što ga je kršćanska zajednica učinila stupivši među Samarićane, sebi u ono doba nesklone, ako ne i neprijateljski raspoložene, te ujedno podvućemo zaključak apostolskoga sabora u Jeruzalemu kojim se svim narodima jamči slobodan pristup kršćanstvu, ne će nas iznenaditi procvat kršćanske zajednice u Antiohiji. Kad su Rimljani 64. prije Krista osvojili to područje, proglašili su Antiohiju glavnim gradom Sirije.

U Isusovo vrijeme bijaše Antiohija velik grad - imala je oko pola milijuna žitelja raznih naroda; samih Židova bijaše

Piše:

Dr. Vjeko Božo JARAK

oko 60.000! Kršćansku su pak zajednicu osnovali vjernici koji u doba progona bijahu došli iz Palestine, Cipra i Cirene. Tu se oblikovala vrlo jaka kršćanska zajednica različita podrijetla s obzirom na vjeru i narodnost, i u njoj su se Kristovi vjernici po prvi put nazvali kršćanima. U gradu je, dakako, prevladavala mješavina onodobnih istočnjačkih i grčko-rimskih tekovina, to je tzv. helenizam, s istaknu-

Plan Antiohije u I. st. pr. Krista

tim obilježjima grčke kulture i grčkoga jezika. To je bio jedan od razloga zbog kojega su kršćani bili svjesni visokih zahtjeva što ih ta sredina bijaše stavljala pred njih i njihovo navještanje Radosne vijesti.

Dublji uvid u zbivanja u samom nastanku i prvim potezima nedvojbeno govori kako je posrijedi svjesno stvaranje moćna žarišta. To se ogleda u stavu kršćanske zajednice u Jeruzalemu prema zajednici u Antiohiji kao i onom što se zbivalo u njoj. Jedan primjer to pokazuje. U zajednici bijahu djelatni vrlo sposobni pojedinci, ali jednom od njih, bijaše jasno kako oni ipak

nisu dostačni. Bijaše to Barnaba, jedan od najspasobnijih i najpoduzetnijih ljudi u ranom kršćanstvu. Učinio je neočekivan pothvat. Zaputio se u Tarz i odatle u Antiohiju doveo Pavla. Svi su i u Antiohiji, a još više u Jeruzalemu, znali tko je Pavao, ali zbog njegove djelatnosti protiv kršćana, bojali su ga se i teško prihvaćali istinu o njegovu obraćenju. Stoga se Pavao bio povukao u svoje rodno mjesto i, kao u zavjetrini, čekao svoj trenutak. Barnaba je znao o kakvu je čovjeku riječ i nije sumnjao u njegovo iskreno i potpuno obraćenje. Zbog toga nije mogao biti miran

dok ga nije doveo u Antiohiju. Kasnije se jasno pokazalo kako je to bio jedan od najvećih događaja u povijesti prvotnoga kršćanstva.

Jedan nam drugi lik pokazuje uverljivo svjedočanstvo čovjeka vjernika i crkvenoga službenika u Antiohiji tijekom progona krajem prvega i početkom drugog stoljeća (+ oko 107.). To je Ignacije, biskup u Antiohiji i mučenik u Rimu - bačen pred divlje zvijeri. Dok je bio vođen iz Antiohije u Rim, pisao je pisma pojednim vjerskim zajednicama. Iz pisama se zrcali lik samog Ignacija, njegova kršćanska vjera i njegovo poimanje čovjeka. To su zapravo biseri kakvi se u povijesti pisane riječi rijetko gdje nalaze. Iz njih biva jasno: kršćanska vjera, kršćanski čovjek-vjernik ljudima je predstavljen u osobi Isusa iz Nazareta. Bila riječ o čovjeku pojedincu ili o zajednici, sve to nastaje, raste i sazrijeva snagom Isusa Krista.

Ignacijski put pokazuje kako to ne biva bez našega sudjelovanja. Zato Ignacije izražava uvjerenje kako će postati čovjekom tek kad dođe Kristu; i jer će se to uskoro dogoditi, on moli vjernike neka ga svojim molitvama pomognu, ali neka ništava ne poduzimaju kako bi ga oslobođili.

Nešto kasnije, jedan od Ignacijskih nasljednika na biskupskoj stolici, Teofil Antiohijski u drugoj polovici drugoga stoljeća, ističe i ujedno proširuje shvaćanje o važnosti stamene volje u nasljeđovanju Krista. Kršćani su ljudi koji se snažnom voljom opredjeljuju za život, a to se može potvrđivati samo zbiljom živo-

ta; treba živjeti i živeći svjedočiti kako smo mi ljudi uvijek na strani života - ispunjeni djelotvornom voljom živjeti vječno. Bog to hoće. Ne prisiljava nikoga ni na što, pa ni na vječni život, ali poziva i omogućuje ostvarenje vječnoga života. Put dolaska Bogu samo je jedan: život prožet moralnom savršenošću kakvom bijahu nadahnuti biblijski proroci - Božji svjedoci, i to u svakodnevici života, u prilikama i neprilikama, u spletama i progostvima, u zlostavljanjima i umorstvima. To zorno svjedočanstvo biblijskih proroka dovelo je Teofila u kršćansku zajednicu i učinilo vjernim svjedokom i promicateljem vjere u Isusa Krista.

Ta težnja za stalnim rastom i usponom u životnoj snazi, bijaše obilježje kršćanske zajednice u Antiohiji. Ona se širila diljem Rimskoga carstva, posebice pak u susretima s novim narodima koji bijahu provaljivali granice Rimskoga carstva, zauzimali nenaseljena područja ili upadali u već naseljena.

Tijekom 4. stoljeća Antiohija je izrasla u veliko vjersko žarište; bila je kršćansko uljudbeno središte za 15 pokrajina u kojima bijaše više od 200 biskupija.

Tomu su razvoju pomagale i dvije ustanove: opća škola, tj. poganska - svjetovna, i kršćanska vjerska škola. Opća škola pružala je učenicima onodobno opće znanje, poput drugih škola u velikim gradovima. Nju su pohađali i kršćanski mlađići, među njima i Ivan, kasnije prozvan Zlatousti. Na pitanje tko će zamijeniti vrlo cijenjena, ali već ostarjela, učitelja Libanija, sam je Libanje odgovarao kako bi on rado za nasljednika uzeo Ivana, ali su ga kršćani preotelji. U to doba, a vjerojatno i mnogo ranije, kršćani su u Antiohiji imali svoju školu i na njoj se ospozobljivali za razne službe unutar kršćanskih zajednica, a napose za navjestitelje kršćanstva među novim narodima.

Na polju toga rada sve su se više isticali pustinjaci i, kasnije nazvani, redovnici: U kršćanstvu je od njegova početka bilo ljudi koji su se na poseban način posvećivali duhovnom životu: molitvi, postu i pokori, te proučavanju Biblije i vršenju milosrđa spram siromašnih i bolesnih. Ti su pojedinci živjeli povučeno, a neki su se odvojili od društva i živjeli osamljeno na pustim predjelima te su zato nazivani pustinjacima. Postupno su se međusobno

upoznavali i zbližavali. Tako su nastajale zajednice u kojima su pojedini pustinjaci započinjali živjeti zajedno. Bilo da su posrijedi usamljeni pustinjaci ili već oblikovane zajednice, treba reći kako su u tom smjeru i djelovali povremeni progoni kršćana. Nu odlučnu ulogu odigrali su ipak istaknuti pojedinci koji su došli na glas po svojim izuzetnim svojstvima, kao što to bijahu pustinjaci poput Antuna Velikoga (251-356) i Pahomija (287-346). Obojica bijahu po narodnosti Kopti iz Egipta, zajedničko im bijaše uvjerenje: živjeti onako kako je živio Isus Krist, a to znači: bez ikakva oslonca na moći ovoga svijeta kao što su bogatstvo, društveni ugled i položaj te bilo koju primjenu sile; živjeti i djelovati s djetinjim pouzdanjem u Boga, nehinjeno šireći Božje čovjekoljublje među ljudima. Obojica, i ne samo oni, bijahu u toj odluci vrlo uporni, odlučni i ustrajni, što se odrazilo na širim slojevima njihova naroda.

Kopti su u svojoj vjeri tijekom povijesti očitovali žilavost kao malo koji narod. Njih ni arapska najezda nije uspjela iskorijeniti. Nakon Antiohije, prvoga velikog grada u kojem se bijaše uvriježilo kršćanstvo, uslijedila je Aleksandrija. Nju je osnovao Aleksandar Veliki 331. prije Krista. I u tom gradu pučanstvo bijaše raznolik: grčki useljenici, Egipćani i Židovi predstavljuju većinu. U doba procvata grad je imao više od 600.000 stanovnika. Rimljani su ga osvojili 30. godine prije Krista. I tada je predstavljao najmoćnije središte helenističke kulture. U njemu se isticala velika knjižnica sa svojih 700.000 svitaka koji su izgorjeli u požarima. Pretpostavlja se da je knjižnicu obnovila Kleopatra (69.-30.) dopremanjem knjiga iz Pergama, a uništili su je Arapi 642. Stoljećima se u Aleksandriji njegovalo školstvo, posebice književnost i filozofija. U tome su sudjelovali mnogi znanstvenici sa svih strana, što također vrijedi i za priljev studenata iz cijelog carstva.

Tijekom 2. stoljeća u Aleksandriji se uvriježila i kršćanska filozofska-teološka škola. Među prvim značajnijim učiteljima spominje se Klement Aleksandrijski, ali je vjerojatno bio podrijetlom iz Atene,

Pobjeda križa, detalj sarkofaga (oko 350. god.)

gdje se rodio oko 140. Putovao je mnogo i slušao mnoge učitelje, ali se na kraju zaustavio kod Krista. Poznavao je književnost i filozofiju te je postao prvim kršćanskim učiteljem širokih razmjera. Ustalio se u Aleksandriji, otvorio svoju privatnu školu i s uspjehom obznanjivao sveobuhvatnu i nedostižnu ulogu Isusa Krista u cijelom čovječanstvu. Njegovo geslo bijaše: "Krist je sve naše sumrake pretvorio u zoru!"

Nakon Teofila, u Aleksandriji je zabilještio Origen (oko 185.-254.), sin kršćanskoga mučenika Leonida. S 18 godina preuzeo je kršćansku katehetsku školu i ona je pod njegovim vodstvom doživjela istinski procvat. U svojim predavanjima potvrđivao je svoje sveobuhvatno znanje i svoje osobno proživljavanje svega što je slušateljima govorio, pa je bio rado slušan ne samo u Aleksandriji nego i u drugim mjestima kamo je rado putovao. To je, nizalost, izazvalo zavist i kod onih koji su mu morali biti zahvalni, pa je imao golemih nevolja. Trzavice - pohvale i osporavanja - nastavljene su i nakon Origenove smrti. A on je umro od posljedica zlostavljanja u vrijeme Decijeva progona. Cijeli svoj radni vijek Origen je proveo u neprekidnu radu; proučavao je cijelu teologiju, ali je jezgra njegova zanimanja bio i ostao Isus Krist, i to u svojoj zauzetosti za dobro čovjeka i čovječanstva.

Zaključak njegova proučavanja cjelokupnoga kršćanstva glasio je ovako: Nije samo Isus Krist na ovome svijetu blistao svojom tajanstvenom povezanošću s Bogom, nego i njegove zajednice odskaču iznad svih drugih; ako se Božje crkve koje je Krist odgojio usporede s ljudskim društvima s kojima zajedno žive, na svijetu su kao svjetla.

Origen je, uza sav svoj studij, komu se predavao neopisivim marom svoje duše, bio u neprekinutu dodiru s drugim ljudima, i to u Aleksandriji i u drugim mjestima kamo bijaše stigao doći. Po svojim pak pisanim djelima - po kojima je sve do pojave Augustina (354.-430.) bio najveći teološki pisac - nastavio je djelovati tijekom povijesti kršćanske misli, što vrijeđi i za filozofsko-teološki studij našega razdoblja.

Povijest kršćanstva u Aleksandriji - a tako i povijest Aleksandrije uopće - nije moguće prikazati ni u najkraćim crtama ako se ne spomene još jedno veliko aleksandrijsko ime. To je aleksandrijski biskup Atanazije. Poznat je po svojoj neposrednoj djelatnosti i svojim stradanjima; jednim i drugim posvjedočio je veliku istinu: kršćanstvo može opstati i biti djelotvorno samo ako je živodajno u neposrednim okolnostima, bile one pogodne ili nepogodne. Tako se zapravo ljudski duh može uspješno razvijati i buditi nadu u budućnost. Govoreći o Atanaziju može se ista misao izraziti uobičajeno: nas-

ljedovanjem Isusova križnog puta. Nuopet treba dodati: Atanazijev križni put bijaše jedincat po svojoj jedincatosti, što bismo mogli reći i drugačije: bio je jedincat po Atanazijevoj izdržljivosti.

Bijaše to doba napetosti, nesuglasica i golema raspri među samim kršćanima. Stjecajem nepogodnih okolnosti, na poseban način uplitanjem državne vlasti, razmimoilaženja među kršćanima poprimahu oštре prepirke koje nerijetko prerasataku u otvorene sukobe i progonstva.

U spletu tih teških i žučljivih sporova živio je i djelovao Atanazije (295.-373.). Prvi put se javno predstavio na saboru u Niceji 325. Sebi svojstvenom pronicljivošću odjednom je shvatio u čemu je jezgra spora! Pojednostavljeni rečeno, pitanje je glasilo: je li Isus Krist u svome svojstvu Božjega poslanika jedan od ljudi, uzvišen i svet, čak i sličan Bogu ili je u njemu objavljena ljudima punina božanstva pa je on, odista čovjek, ali tajanstveno povezan s Bogom te je mogao reći: „Ja i Otac smo jedno!“ Za Atanazija nije bilo dvojbe: Isus je živa slika živoga Boga, on je jedno s Bogom. S druge pak strane, i njegovi su protivnici shvatili s kakvim čovjekom-vjernikom, s kakvim misliocem i stamenim svjedokom Isusa Krista imaju posla. Buknula je prava vatra uzajamnih optužbi i zapleta kojima se nije nazirao kraj; ogorčena borba trajala je za Atanazija oko 50 godina.

Kroz to mučno razdoblje Atanazije bijaše prisiljen za vladavine

4 cara pet puta ići u progonstvo: dva puta iz Aleksandrije na Zapad, u Trier i Rim, a tri puta u egipatsku pustinju. Zajedno uzeto: više od 17 godina proveo je u progonstvu, izložen svakovrsnim oskudicama i otvorenim zlostavljanjima u kojima mu je često prijetila smrtna pogibelj. Njegovi su protivnici vješto smisljali kako bi mu što više zagorčili život, a državna vlast kako bi ga se riješila, pa je lukaško i prisilno pronalazila suradnike koji bi joj pomogli ostvariti svoju

namisao. Pod pritiskom državne vlasti bio je dva puta osuđen i svrgnut s položaja na crkvenim saborima: u Arlesu 353. osудili su ga prisutni biskupi, osim jednoga - biskupa Paulina iz Trier-a; on je jedini ustao na obranu Atanazija i zbog toga bio progutan u Frigiju (Mala Azija), gdje je i umro; u Miljanu 355. bijaše nazočno, oko 300 biskupa, i svi su poslušno izvršavajući carsku želju osudili Atanazija osim trojice, ali su i oni morali platiti svoj neposluh izgnanstvom. Bijaše to "hekomba" (skupni pomor biskupa).

U svim tim i mnogim drugim neprilikama Atanazije je sačuvao prisebnost, pronicljivost i nepokolebivost: uvijek mu je bilo jasno što toga trena treba uraditi, i on je pronalazio načina kako će to i učiniti! Tako je pisao pisma svojim suradnicima, s njima se potajno sastajao, znao je i kriomice doći u Aleksandriju i ondje se susresti s ljudima i zdogovoriti o novim pothvatom; jednom riječju: on nije mislio na teškoće nego na poslove koje valja obaviti. Kao izrazita njegova vlastitost bijaše oduševljenje za kršćanske vrijednosti Istoka i Zapada, prelijevati ih iz jedne sredine u drugu (i zato su mu bila dobro došla progonstva na Zapad!). Među ključnim poslovima bijaše mu pred očima: zasaditi na Zapadu redovništvo i ospособiti ga za kršćansko naviještanje! U tu svrhu služilo je i njegovo pisano djelo, kao i drugi spisi, „Život Antuna Pustinjaka“, kojega je osobno poznavao i povremeno pozivao u pomoć.

Ljudi koji su poznavali Atanazija i imali koliko toliko uvida u njegovu djelatnost, pitahu se: Odakle tomu malom čovjeku, sitnu i krhku (Atanazije bijaše niska stasa!) takva i tolika snaga? A napose: kako ga nikad nije ostavljala njegova dosjetljivost u bijegu pred stražom koja mu bijaše za petama, kao i dosjetljivost kako smisliti i provesti živodajnu misao za opće dobro? Kako pomoći siromasima i bolesnicima, kako pronaći mlade i zdrave snage za ostvarivanje Božjega kraljevstva na zemlji?

To bijahu Atanazijeva pitanja. To su i naša pitanja! Upravo zbog toga bit će potrebna i usporedba današnjih „duhovnih pastira“ s onodobnim iz Antiohije, Aleksandrije i drugih mesta ranoga kršćanstva.

(nastavit će se)

Dio bjelokosnog reljefa iz X. st.

LIJEVA INTELIGENCIJA I ANTIFAŠIZAM (VII.)

Pomoć Zapada ohrabrilu je diktatora, njegova samosvijest je porasla, ali i njegov ugled. Pomoć Zapada značila je priznavanje **Titova** autoriteta. Titova diktatura time je službeno legalizirana od zapadne demokracije. Titov kult je dobio službeni imprimatur. Praktični rezultati demokratizacije ubrzo su se počeli pokazivati.

Milovan Đilas, inicijator samoupravljanja, u dodiru sa zapadnom socijaldemokracijom, čini se, doživio je svoj Damask. Počeo je ozbiljno shvaćati demokratizaciju, pa 1953. piše u *Borbi* niz članaka o ukidanju partijske diktature i kritizira stvaranje partijske kaste *rukovodilaca*. On trubunja o demokraciji bez partije. Došlo je uzbune u vrhu. Partijska vrhuška nije željela demokraciju niti socijalizam; oni su željeli očuvati vlast. Reforme i demokratizacija služili su tomu da se promijeni forma, ali sačuva vlast, odnosno da se maskira diktatura. Najviše je bio ogorčen Broz: demokratizacija je ugrožavala njegovu vlast, pa je Đilas bio po kratkom postupku i jednoglasno degradiran. Đilasova definicija da je «demokratizacije dio klasne borbe» pokazala se je točnom. Đilas je postao dokaz vlastite teze. Likvidacija Đilasa bila je negacija onog što se nazivalo demokracija, otvoreni dokaz da je demokratizacija farsa.

Likvidacija Đilasa je bitno promjenila strukturu najviše vlasti: Đilas je u stvari bio jedini intelektualac, jedini koji je gledao na vlast kao sredstvo ideologije. Kvadrijumvirat se sveo na trijumvirat. Broz je bio primitivac, neobrazovani pripadnik «zdrave radničke jezgre», bez ikakvih skrupula. Za nj je osobna vlast jedini cilj. **Kardelj** je bio birokrat, ograničen um koji je vlast ostvarivao služenjem, poslušni sluga diktatora. **Ranović**, kao i Broz priпадnik «zdrave radničke jezgre», neobrazovan, još veći primitivac od Broza, poslušnik i izvršitelj bez savjesti, masovni ubojica, bio je *jugoslavenski Himmler*. Svi oni su bili borci za vlast; ideologija im je bila sredstvo

Piše:

Vladimir MRKOCI

vlasti, a komunizam nije bio ideologija već tehnika osvajanja i zadržavanja vlasti.

Đilasov avantura nije imala odjeka kod lijeve inteligencije, iako je to bio pokušaj da se ona oslobođi od hijerarhijske istine i od staljinizma. Lijeva inteligencija nije imala interesa tražiti nove puteve niti je željela slobodu, ona se je potpuno posvetila kultu. Kult Tita je potpuno ispunjavao njezine ideološke teoretske potencijale i njene političke ambicije, tim više što ni europski demokratski političari nisu reagirali na ovaj puč protiv demokratiza-

Josip Broz i Idi Amin: dva oblika istoga kanibalizma

cije i otvoreno gaženje osnovnih načela demokracije. Oni su tolerirali taj čisto boljševički čin bez riječi kritike, ponovno dokazujući kako im je više stalo do Titove diktature nego do demokracije, do političkog pragmatizma nego do načela, ujedno da su vjerni tradiciji koja ide još od **Aleksandra Ujedinitelja**.

Odsad će i antikomunistička borba, borba za demokraciju odnosno demokratska opozicija u Hrvatskoj, u borbi protiv Titove diktature imati protiv sebe i europsku demokraciju. Osim toga, gotovo u isto vrijeme s priznanjem na Zapadu, dolazi i do pomirenja s Istokom. Ustanak u Mađarskoj 1956. jednako je preplasio i **Hruščova** i Tita te doveo do pomire-

nja, koje je zapečaćeno krvlju desetina tisuća Mađara. A Tito je, osim toga, svoju vjernost starom savezu dokazao i glavom vođe mađarskog ustanka, **Imre Nagyja**, izručujući ga sovjetskim krvnicima. Ta obostrana potpora i priznanje diktatoru sa strane europske demokracije i komunizma, bili su razlog da je kult Tita poprimio takove patološke razmjere, dobivši religiozni karakter. Nikomu u povijesti, do Tita (i **Staljina**), nisu za života dizani spomenici, niti su se njihovim imenom nazivali gradovi i trgovi.

Svaka njegova pojавa u javnosti bila je nacionalna svetkovina. Svečani dočeci i ispraćaji bili su svakodnevica; prestajalo se je raditi, ljudi su u povorkama odlazili

na mjesta prolaza i držali špalire satima, čekajući njegovo pojavljivanje. Proslava rođendana je postala svakogodišnji ritual, najviša svetkovina, državna više nego religiozna. Cijeli narod trči štafetu iz cijele zemlje, iz svakog mjeseta dolaze štafetne palice s ispisanim «plamenim pozdravima», da bi na određeni (izmišljeni) datum rođenja bile na svečanoj ceremoniji predane diktatoru. Ritual je podsjećao na orientalne ili starovjekovne, a izrada štafetnih palica postala je posebnom granom umjetnosti; štoviše, otvoren je muzej darova vođi, s posebnom zbirkom štafetnih palica. Broz je nadmašio sve kultove komunističkih vođa, pa Staljinov. Kao ni drugi, ni ovaj kult nije bio spontan. On je bio djelo svjesne želje diktatora i njegovih političkih lakaja s jedne, i straha s druge strane.

Bitna razlika između ovoga kulta i kulta ostalih komunističkih i fašističkih vođa, koja ga je ujedno činila sramotnjim i uveredljivijim, bio je luksuz u kojem je vođa uživao. Ovaj najneobrazovaniji od svih komunističkih vođa, u rangu jednog **Idi Amina**, ovaj plaćeni agent Kominterne i masovni ubojica, okružio se luksuzom koji je premašio sve u modernoj europskoj povijesti. Posjedovao je desetine dvoraca, vila, kuća. Skoro u svakom gradu postojala je Titova vila s poslugom, lo-

više, ergela ili vinograd. Posjedovao je dvorske vlakove, avione, skupe limuzine i jahte. Posjedovao je i jedan otočni arhipelag: Brijuni i Goli otok bili su simboli njegove vlasti. Nikad u «istoriji naših naroda» nije bilo ništa slično. Kralj Aleksandar, koji je spadao u najbogatije europske vladare, nije uživao ni dio tog luksuza. Nije bilo ništa sličnog za kapitalizma, pa ni za feudalizma. Staljin, Hitler, Mussolini, Mao i ostali moderni diktatori nisu ni izdaleka tako zlorabili vlast u osobne svrhe. Pa niti kraljevi nisu to činili: britanska kraljica je putovala po svom imperiju s manje luksuza, ona je putovala putničkim brodom, dok je Tito na svoje lovačke egzotične ekspedicije išao u pramki flotile brodova. Ništa sličnog nije se vidjelo ni kod orijentalnih naftnih sultana.

I po vlasti i po luksuzu Titov režim je spadao u orijentalne despocije. Jedina približna usporedba mogla bi biti ona s afričkim diktatorom Idi Aminom. Ali najapsurdnije je da su sav taj kult i orijentalni raskoš osnovani na ideologiji jednakosti – komunizmu.

Kult Tita je postao glavni sadržaj i inspiracija «Topusko kulture», čiji je nositelj, propagator i tvorac bila «lijeva inteligencija»: umjetnici kao «inženjeri ljudskih duša». Oni su bili svećenici te kulture, tvorci i čuvari mitova. Književnici su pisali ode, epove, poeme i priповijesti kojima su slavili genij Vode, slikari su slikali njegove portrete. Kipovi i slike s njegovim likom nalaze se na svakom mjestu. Zlatne plakete Tita izdaju se povodom svakog dogodaja. Glazbenici skladaju oratorije, ode i himne, «znan-

stvenici» imaju istu zadaću, «istoriografi» opisuju njegova herojska djela i objavljuju biografije Vođe i Učitelja. Najaktivniji od svih dijelova «lijeve inteligencije» bili su novinari, «komandanti javnog mnenja». Oni su imali najvažniju ulogu u stvaranju kulta, a uz sudce i udbaše i u njegovu čuvanju.

Kultom Tita i njegovom apoteozom dovršeno je destruiranje ideologije. A nakon što je partija pretvorila ideologiju u sluškinju partije, kult vođe je pretvorio pertiju u sluškinju vođe. Doba Titova kulta najsramotnije je doba hrvatske povijesti. Tada je «lijeva inteligencija» kultom Tita pretvorila jednoga masovnog ubojicu, stranog plaćenika, čovjeka bez moralnih principa, u idola, a narod u masu čija je zadaća obožavati napogriješivog vođu. Lijeva inteligencija postala je pisac parola, animator «Topusko kulture» i organizator kulta.

U općoj destrukciji logike i etike, humanosti, ljudskog dostojanstva i svih ljudskih vrijednosti, «lijeva inteligencija», da bi opravdala svoje lakajstvo i gubitak intelektualnog identiteta, stvorila je parolu: «Tito - to smo mi svi».

Ta parola bila je i nesvjesno priznanje totalne intelektualne sterilnosti. To je u stvari bila parafraza one esesovačke devize «Moja savjest je Hitler». I kao što je elita SS-a opravdavala Auschwitz i sve zločine tom devizom, tako je i «lijeva inteligencija» opravdavala Bleiburg, Kočevski rog, Maribor, Macelj i sve ostale zločine onim «Tito - to smo mi svi».

Svu tragediju lijeve inteligencije simbolizira Miroslav Krleža, glavni propaga-

tor komunizma u Hrvatskoj i otac *ligeve inteligencije*. Nemilosrdni i bespoštredni kritičar građanskog društva zbog njegove neslobode, nasilja, pljačkanja, nemoralu, besmislenog luksusa i farizejstva, koji je popljuvao sve društvene institucije, kulturne, znanstvene i političke, koji je smrlio sve autoritete i sav dušveni moral, a cijelu nacionalnu historiju proglašio smetištem, nazivajući sebe – po svojoj urođenoj skromnosti – «vrabcem nad smetištem», pretvorio se u glavnog propagatora kulta. Postao je lojalni podanik najkrvavije i najokrutnije diktature i svjesni priпадnik nove, crvene, proleterske buržoazije, koja je bila okrutnija i licemjernija od buržoaske. Služio je *crvenom Glebam* i postao članom njegove dvorske komarile, ponizno služeći kao lakaj i zabavljač na dvoru, dvorskim zabavama i egzotičnim putovanjima.

Sviše intelligentan da ne bi bio svijestan svoje uloge u toj skorojevičkoj primitivnoj partizanskoj sredini, u trenutcima iskrenosti on je sebe nazivao «pudlicom koja svira klavir», ali je ipak nastavio preludirati. I tako, dijalektičkim skokom, od «vrabca nad smetištem» preobrazio se u «pudlicu za klavirom». A to je ujedno bila i točna slika «lijeve inteligencije». Doduše, slika bi bila još točnija, kad bi se umjesto «pudlica» reklo «lovački pas», jer je «lijeva inteligencija» bila mnogo vještija lov na narodne neprijatajelje nego sviranju glasovira.

(nastavit će se)

PROSVJEDNO STAJANJE GRAĐANSKE INICIJATIVE "KRUG ZA TRG"

Članovi "Kruga za trg" stoje s transparentom "Trg maršala Tita je civilizacijska sramota"

svakoga petka, od 17.00 do 18.00 sati
na Kazališnom trgu, uz spomenik Svetome Jurju,
preko puta tramvajske postaje,
od 24. rujna, do Došašća,

u maloj skupini prosvjednika, kako je to
prema Zakonu moguće i dopušteno.

Maja Runje i Zdravka Bušić
Tel.: (01) 4668137, (091) 9578969, (098) 1726143

S prosvjeda 1.listopada 2010.

MRTVI JARAK – STRATIŠTE HRVATA

Mrtvi jarak je stratište nedužnih hrvatskih vojnika i civila pobijenih nakon II. svjetskog rata 1945. godine. Nalazi se u šumi na istočnim obroncima Bilogore, u općini Suhopolje, kraj sela Trapinske. Ovaj jarak se nekad zvao Duboki jarak. Zbog njegove dubine i položaja izabran je kao pogodno mjesto za masovna smaknuća. Dovedeno je više kolona i više skupina zarobljenika, koji su tu mučeni i ubijani. Tako su nastale najmanje četiri masovne grobnice.

Članovi virovitičke podružnice Društva za obilježavanje grobišta izvršili su 2007. pokušno iskapanje na prostoru jedne od ovih masovnih grobnica. Naišli su na posmrtnе ostatke žrtava i dijelove vojničke opreme. O ovom i drugim zločinima ostalo je sačuvano pismo i zapisnik, koje je nekoliko suhopoljskih partizana 29. srpnja 1945. godine poslalo tadašnjem ministru jugoslavenske vlade **Andriji Hebrangu**:

„Dragi druze Andrija!

.... *Pred oko mjesec dana bilo je dotjerano u Suhopolje nekoliko stotina zarobljenika koje su otpremili u šumu i тамо sve potukli. Iste su najprije isprebijali, па su onda klali. To su izvršili drugovi iz 4. bataljuna V. Proleterke crnogorske brigade koji su onda bili u Suhopolju, a kad su se vraćali u Suhopolje govorili su narodu kako su ih potukli.*

Ovi drugovi koji su bili u V. Crnogorskoj proleterkoj brigadi govorili su narodu da su ranije bili četnici, a sada su prešli u partizane. Iz toga se može zaključiti da ovi Srbi, sada kao četnici pod drugom firmom (maskom) ubijaju nevine Hrvate.

Na ovo narod ne gleda dobro (...) nezadovoljan zbog masovnog ubistva koji su vršeni oko Suhopolja, jer su viđeni mrtvi kojima je vađeno srce i razni dijelovi tijela.

Izjave nekih svjedoka 1993. godine:

„Marija Pleša priča da je nekoliko dana bio jauk ali se nitko nije usudio ići tamо osim djece. Srbi su tu ubijali dva-tri dana. Kaže Pleša da je tu ubijeno jako puno ljudi oko 700.“

Kutija kaže da je bilo „oko 30 Nijemaca koji su kopali kanal dug 30 metara i tu su ih dopremili s jedne i druge strane jame-kanala i tukli sa šarcem i automatima, tako su padali u jamu svi povezani jedan za drugim. Tu je bila vika i jauk dva-tri dana ali nitko se nije usudio ići da vidi. Poslije toga za dan-dva Kutija je išao gledati dok su ih poljevali krećom. Sve su ih skinuli do gola a robu su nekuda odvezli.“

Josip Grbac kaže da su zarobljenici „polivadama ostavljali svoje adrese na kom-

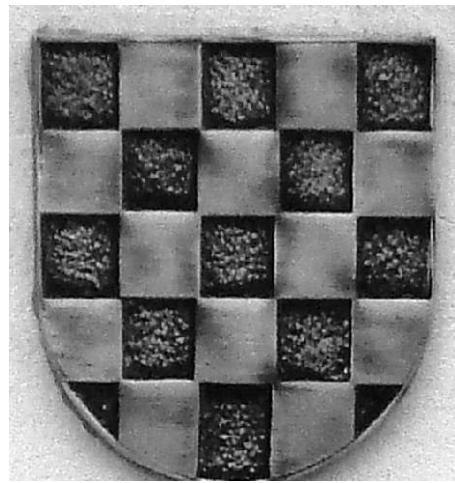
dićima papira kako bi netko javio njihovim kućama da ih više neće biti jer će biti pogubljeni pa da se zna gdje im je grob, ali nitko nije smio ništa da poduzme. Svatko se bojao da ako se dozna da je tko javio i njega bi ubili. Grbac kaže da je tu poubijano 600 ljudi.“

Svećenik **Božo Vukoja** je u Suhopolje došao 5. srpnja 1945. godine i u svojoj knjizi „Hrvat žive vatre“ piše:

„Jedne sam nedjelje (mislim da je bila prva nedjelja poslije blagdana Velike Gospe) išao u mjesto Rodin Potok, gdje sam trebao imati misu. Usput sam navratio u Veliku Trapinsku k dobroj katoličkoj obitelji Biondić. Gospođa je prala posude, ali je bila uplakana i silno uzbudena.

Što se dogodilo? – upitao sam zabrinuto.

Što mislite, noćas su ti partizani poklali 176 zarobljenika, i tu su, kod nas, prali noževe – odgovorila je žena i zaplakala još jače.“

KOMEMORACIJA U ZRINU

U nedjelju, 5. rujna 2010. u Zrinu je slavljenja sveta misa na temeljima spaljene i porušene crkve Uzvišenja Svetoga Križa. Misa se tradicionalno slavi u nedjelju najbližu blagdanu Male Gospe. Ove su se godine okupljeni prisjetili 67. obljetnice četničko-partizanskog pokolja s paležom Zrina, počinjenog u zoru na Malu Gospu 1943. godine. Ove godine to je ujedno bila 299. obljetnica posvete župne crkve, koja je u crkvenim povijesnim dokumentima zabilježena 14. rujna 1711. godine.

Poznato je da zbog paleža Zrina 1943. danas u Zrinu ne stanuje ni jedan Hrvat i ne postoji ni jedna hrvatska kuća. Stoga je bio

zanimljiv poziv fra Ivica Petanjka, da se oko misnog stola okupe svi oni koji su rođeni u Zrinu. Odaziv i nije bilo tako mali. Stoga se može zaključiti da još uvijek ima živih svjedoka pokolja i paleža Zrina.

Ostatci grada Zrina

Za vrijeme Drugoga svjetskog rata i nakon njega pobijeno je najmanje 213 ljudi. A pitanje koje svi moramo postaviti, glasi: zašto su preživjeli Zrinjani još uvijek bez prava na povratak, prava na povrat privatne imovine pa i prava na državne i međunarodne kredite za obnovu svojih domova i gospodarskih zgrada, za obnovu svoje župne crkve, franjevačkog samostana, uređenje razorenog groblja i njihove hrvatske, europske i svjetske slavne baštine, zrinske Gradine, spomena na slavne branitelje Europe? (Tekst i snimka: Damir Borovčak)

NOVČANA POMOĆ ZA IZGRADNJU CRKVE HRVATSKIH MUČENIKA NA UDBINI

Nadnevak četničke pobune 27. srpnja u selu Srbu u jugoistočnoj Lici bio je u komunističkoj Jugoslaviji državni blagdan. Službeno je nazivan "Danom ustanka naroda Hrvatske." Nakon raspada Jugoslavije, nadnevak "ustanka" je promijenjen. Umjesto 27. srpnja, državni je blagdan 22. lipnja, kad je "vjerolomna" nacional-socijalistička Njemačka napala svog saveznika - Sovjetski Savez, pa je skupina jugokomunista po nalogu Kominterne izvršila svoju prvu diverziju u šumi Brezovica u okolini Siska.

Iako je službeni nadnevak "ustanka" u Hrvatskoj promijenjen, prijepor oko toga nadnevka i dalje postoji, što potvrđuje i svota od preko dva i pol milijuna kuna, koju je ministar kulture **Božo Biškupić** u ime koalicjske vlade Republike Hrvatske dao za obnovu spomenika u Srbu, porušenog u nedavnome obrambenomu Domovinskom ratu.

Prema povijesnim dokumentima, sadašnje selo Srb zvalo se izvorno Srp. Kad je iz toga dijela Hrvatske krajem 15. i početkom 16. stoljeća uslijed osmanlijskih provala pobjegao hrvatski katolički živalj, na taj su prostor doselili Vlasi pravoslavne vjere, koje je tek u prvoj polovici 20. stoljeća posrbila Srpska pravoslavna crkva. Tako se u tom stoljeću u Hrvatskoj pojavilo i četništvo, s ciljem da dijelove Hrvatske, nastanjene tim življem, "prisajedini" Srbiјi! Zato se četnička pobuna u Srbu 27. srpnja 1941., koju jugokomunistički povjesničari, a kako vidimo i neke vladajuće i oporbene stranke u Hrvatskoj, nazivaju partizanskim, brzo proširila u ostala sela u tome kraju, napućena spomenutim življem, što je dovelo do uništenja osam hrvatskih katoličkih župa u kojima su Hrvati ili poubjiani ili iz protjerani.

Zadnji otpor pružali su hrvatski banići na Udbini, ali su se 13. prosinca 1942. i oni morali povući u Lovinac, a iz Lovinca u Gospic. Kako je Gospic već tada bio prepun izbjeglica, iz Gospica su otišli u Zagreb, a iz Zagreba u Koprivnicu i još neka mjesta u Lovinac, a iz Lovinca Gospic. U to je vrijeme Gospic već bio prepun hrvatskih izbjeglica. Stoga je hrvatski živalj, koji se povukao zajedno s braniteljima s Udbine, otišao u Zagreb, a iz Zagreba u Podravinu i Slavoniju. Nitko

Piše:

Drago SUDAR, Toronto

od njih nije se smio vratiti na Udbinu ni nakon svršetka Drugoga svjetskog rata.

I nakon hrvatskoga državnog osamostaljenja 1991., događaji su pokazali koliko su bitni Slunj, Udbina i Knin za željezničku i cestovnu povezanost sjeverne i južne Hrvatske. Dok su u njima vladali neprijatelji države Hrvatske, jedina veza njezina sjevernog i južnog dijela bila je preko Paškoga mosta! Jasno je to i hrvatskim iseljenicima u Australiji, Sjevernoj Americi i u zapadnoj Europi, gdje su nakon Drugoga svjetskog rata bile jake i dobro organizirane hrvatske emigrantske organizacije, koje su zajedno s ostalim hrvatskim iseljenicima imale znatan udio u dostavljanju humanitarne i ine pomoći Hrvatskoj i Hrvatima u Herceg-Bosni u vrijeme obrambenoga Domovinskog rata.

Udbinska crkva sv. Nikole prije Drugoga svjetskog rata

Na temeljima, koje su stvorile hrvatske emigrantske političke organizacije, stvorena su brojna zavičajna društva, a jedno od njih je i Društvo Hrvata Like u pokrajini Ontario u Kanadi. Kao i ostala takva društva, DHL se bavi skupljanjem i slanjem humanitarne pomoći za prijeke potrebe u Hrvatskoj i BiH, što vrijedi i za izgradnju Crkve hrvatskih mučenika na Udbini.

U tu je svrhu održan i humanitarni banket u dvorani katoličke župe u Oakvilleu, dne 8. svibnja 2010. godine.

Na banketu se željelo prikupiti novčanu pomoć za izgradnju Crkve hrvatskih mučenika na Udbini. Osim Hrvata iz Like, na banketu su bili i Hrvati iz drugih hrvatskih krajeva i iz Herceg-Bosne.

Voditelji programa bili su: Nikola Rupčić i Sandra Vrban, rođeni i školovani u Kanadi. Rupčić je u svome kratkom pozdravnom govoru u ime Društva Hrvata Like u Oakvilleu izrazio zahvalnost nazočnima na posjetu, poglavito vlč. Iliji Petkoviću, časnim sestrama, hrvatskom konzulu Ljubinku Matešiću i njegovoj supruzi Bernardi, kao i predstavnicima Društva Hrvata Like iz Windsora, Londona i St. Thomasa, te ostalim Hrvatima koji su došli iz udaljenijih gradova. Također se zahvalio predstavnicima spomenutog Društva iz Toronto i Mississauge koji su pomogli društvu u Oakvilleu organizirati banket.

"Svi nam dobro došli na ovaj humanitarni banket upriličen nakon što je Biskup Gospičko-senjske biskupije, msgr. dr. Mile Bogović poslao pismo u kojem se obratio Društvu Hrvata Like da svojim darovima pripomognu dovršetak izgradnje Crkve hrvatskih mučenika na Udbini. Biskup Bogović je u svom pismu naglasio", rekao je Rupčić, "da se Crkva gradi dobrovoljnim prilozima hrvatskoga puka u Domovini i inozemstvu, koja će biti živi svjedok da su ovdje Hrvati od stoljeća sedmog, te da se na tom prostoru ne gradi samo Crkva, nego i učionica hrvatske povijesti."

Nakon uvodnoga pozdravnog govora Nikole Rupčića, nazočne je u ime neno-zočnog biskupa Bogovića i njegovih suradnika u Hrvatskoj, pozdravila Sandra Vrban: "Molimo svemogućega Boga da mu udjeli zdravlje da Crkvu završi na temeljima Crkve Svetoga Nikole koju je samo mržnja srušila 1942. godine", rekla je Sandra i zatim nastavila kako naš biskup uz pomoć svog hrvatskog puka, iz ljubavi prema Bogu i svom hrvatskom narodu, evo nakon 68 godina diže na temeljima srušene Crkve Sv. Nikole Crkvu hrvatskih mučenika. "I zato, dragi prijatelji, hvala vam što ste se odazvali na ovaj banket, jer je to dokaz da poštujete sve hrvatske žrtve koje su ginule za svoju zemlju i slobodu i da poštujete Boga kojeg će se slaviti u veličanstvenom Hramu na Udbini."

"Ovom banketu prethodila je sveta misa, koju smo namijenili za izginule Hrvate tijekom povijesti, od tragične Krbavsko bitke pa sve do obrambenoga Domovinskog rata. Posebno smo se prisjetili Bleiburške tragedije koja se dogodila prije 65 godina. Ta se najveća tragedija hrvatskog naroda u novijoj povijesti ne smije zaboraviti. Nažalost", rekla je Sandra, "danasm, kad je stvorena država Hrvatska, ništa se nije učinilo da se osude oni koji su naredili i počinili tako stravičan zločin. A u Haag su poslani hrvatski generali koji su među najzaslužnijima za obranu Hrvatske i koji su spriječili da se hrvatskom narodu ponovno ne dogodi 1945!"

Nakon Sandrina govora, N. Rupčić je najavio kako će glazbeni dio večeri voditi VIS *Hrvatska mladost*, zamolivši ih da odsviraju kanadsku i hrvatsku himnu. Poslije odsviranih himni i minute šutnje, Rupčić je rekao kako su tijekom minulih stoljeća svojom žrtvom hrvatski mučenici svjedočili svoju vjernost Bogu, Katoličkoj crkvi i svom narodu, te da je Udbina hodočasničko mjesto svih Hrvata. Stoga će svaki novčani dar dobro doći kako bi se završio taj Hram koji će biti ponos, ne samo Lici, nego i državi Hrvatskoj i njezinom narodu...

Zatim je zamolio konzula Ljubinka Matetića da i on kaže nekoliko riječi. Konzul je u svom kratkom govoru pozdravio najprije župnika Katoličke župe u Oakville vlč. Iliju Petkovića i nazočne časne sestre, predstavnike Društva Hrvata Like, kao i ostale Hrvate i Hrvatice iz Windsora, St. Thomasa, Londona, Mississauge, Oakville i Toronto, koji su došli na banket da svojim prilozima pomognu dovršiti izgradnju Crkve na Udbini. Zatim se Rupčić zahvalio našim vrijednim kuharicama koje su na čelu s Maricom Francuz besplatno kuhale večeru i sav svoj trud, kao i mlade djevojke koje su dvorile, darovale u prihod za banket. Čisti prihod na banketu, što uključuje i dobrovoljne priloge, bio je preko devetnaest tisuća dolara.

Svotu od tisuću dolara dali su Mira i Jure Tomljenović, pet stotina: Ivan i Michaela Pocrić, Josip i Matilda Rupčić, Marica i Stjepan Francuz. Tri stotine: Lucija Jelečanin, Franca Radočaj, Dragica Dragičević, Nada i Drago Jelić, Stjepan Stipac i Jure Murgić. Josip Balen 250. Dvije stotine: Petar i Ružica Hećimović, Ivan Žarak, Mišo Starčević, Milan i Zorica Pocrić, Mile Pocrić, Ljubo Nikolić, Marija Francetić, Ankica i Mile Šikić, Ante Vrkljan, Jure Vrkljan. Marija i Ivan

Kulić 150. Stotinu dolara: Toma i Katica Belanić, Marija i Stipe Šarić, Ivan i Štefica Sajko, Tomislav i Marija Ratković, Marko Uzelac, Ivan Čuvalo, Dražen Orešković, Mile Karakaš, Nikola Milković, Marija i Jure Perčević, Jure Novačić, Steve Hranilović, Marija i Ivan Grahovac, Frane Gerovac, Kata i Ljubo Holjevac, Marija Bušljeta. Branko Lajko 150. Pedeset: Josip Keca, Toni Sabljak, Toni i Barbara Jelečanin, Drago Nosić, Toni Jelić, Branko Buljac, Tomo Pavelić, Andelko Višić, Dalibor Miličević, Ivka i Martin Pezelj, Anka Krmpotić, Pino Škrabić, Drago Sudar. Četrdeset dolara: Blaž Pavičić, Jakov Pavičić.

Osim tih dobrovoljnih priloga, Društvo Hrvata Like u Oakvilleu darovalo je deset

tisuća dolara, Društvo Hrvata Like u Windsoru pet tisuća, Župa Presvetog Trojstva u Oakvilleu dvije tisuće, Hrvatska demokratska zajednica u Oakvilleu tisuću, Društvo Hrvata Like u Londonu-St. Thomasu tisuću i društvo Hrvata Like u Toronto i Mississaugai pet tisuća dolara. Sveukupna svota u kunama je preko dvije stotine tisuća. Ako sam prigodom prepisivanja imena napisao pogreškom koje ime i prezime, ili slučajno izostavio, ispričavam se: nije bilo zle nakane. •

POPIS UPLATA ZA CRKVU HRVATSKIH MUČENIKA U UDBINI I SPOMEN-OBILJEŽJE NA GOLOM OTOKU ČLANOVA HDPZ - POD- RUŽNICE KRAPINA

1. Barlović, Franjo	50,00 Kn
2. Košutić, Mijo	50,00 Kn
3. Mikulčić, Slava	50,00 Kn
4. Pavelić, Mile	50,00 Kn
5. Čubaković, Rajka	50,00 Kn
6. Gorski, Katarina	100,00 Kn
7. Hajnić, Vjekoslava	50,00 Kn
8. Merkoci, Ivanka	100,00 Kn
9. Turčin, Adalbert	50,00 Kn
10. Rukljač, Janko	100,00 Kn
11. Podružnica Krapina	1.350,00 Kn

UKUPNO: **2.000,00 Kn**

POPIS DONATORA ČLANOVA HDPZ - POD- RUŽNICE ŠIBENSKO- KNINSKE ŽUPANIJE ZA CRKVU HRVAT- SKIH MUČENIKA U UDBINI

1. Marko Balin	100,00 kuna
2. Ivan Burazer Ilić	50,00 kuna
3. Ivan Burazer	50,00 kuna
4. Dane Burazer	50,00 kuna
5. Zvonimir Bijelić	50,00 kuna
6. Nedjeljko Elez	50,00 kuna
7. Ante Gašperov	200,00 kuna
8. Stoja Jurićev	50,00 kuna
9. Darinka Knežević	50,00 kuna
10. Dane Knežević	350,00 kuna
11. Paško Kulušić	100,00 kuna
12. Marinko Lemo	50,00 kuna
13. Ruzario Perkov	200,00 kuna
14. Sesar Mile	50,00 kuna
15. Jure Teskara	50,00 kuna

Ukupno: **1.450,00 Kn**

OD IMOTSKE GIMNAZIJE DO GOLOG OTOKA (II.)

Nije u to doba bilo telefona. Zato sam i 29. svibnja 1959. navečer mirno legao u krevet, ne znajući da je već četvero (ili čak petero, ako pribrojim i **Ivu Šabić!**) članova HRM-a uhićeno, i da su upravo izvrgnuti zlostavljanjima, nasilju i saslušanjima.

Nije mi tada još padalo na pamet ni da su neki od mojih susjeda i konškolaraca – pa čak i neki koje smo smatrali potencijalnim članovima naše organizacije (kao što su bili A. Ž., S. I. i još neki), zapravo već bili unovačeni suradnici UDB-e, pa je samo o političkoj odluci ovisilo kad će nam stegnuti omču oko vrata. Možda su i naši pokušaji da ih pridobijemo za ilegalan rad protiv države i režima pridonijeli tomu, da ih njihov *diskretni, ali moćni poslodavac* pohvali i preporuči gazzdama kao iznimno perspektivne žbire (jer «*imaju dobre uvjete za to?*»)? Ako je tako, onda bi nam pripadala bar isprika, ako već ne i *krvarina*, udio u škudama koje su desetljećima ubirali služeći tuđinu...

U zoru, 30. svibnja 1959. na prag obiteljske mi je kuće opet došla *narodna vlast*, opet utjelovljena u milicioneru **Ivanu Matkoviću**.

Subota im je, po običaju, bila *radna*.

Postupak opet isti: grubo prevrtanje pokušta, temeljit pregled posteljine i odjeće, *cerbersko* listanje knjiga i bilježnica.

Ovog su puta prošli još slabije: krajem travnja *naučio sam lekciju*, pa sad nisu našli baš ništa. Zapisnik je ostao posve prazan.

No tog je jutra započela iduća postaja moga, i našega, križnoga puta.

Odveli su me u Imotski, dakako – svezana.

Istog dana prebačen sam u zatvor Okružnoga suda u Mostaru, u zloglasnu Čelovinu.

Ne znam gdje su se tada nalazili **Mate Ljubić i Mijo Todorović, Ferdo Crnogorac i Ante Galić**.

Ali – **Andrija Vučemil, Darinka Ćutuk, Jure Knezović i Željko Crnogorac** već su bili тамо.

Naravno, nisu nam dali vidjeti se, ali su me dočekali – a valjda i druge – onim klasičnim: «*Ovi su sve priznali, budi iskren!*»

Piše:

Dinko JONJIĆ

U istražnim zapisnicima koje smo potpisivali, piše da su nas podučili o pravu na branitelja, ali smo svi – kao jedan – to navodno otklonili, istim riječima: o tome ćemo se izjasniti kasnije. U stvarnosti, meni branitelja nisu ponudili, a ne sjećam se, jesam li ga sâm tražio, i jesam li proslijedovao što mi ga ne daju. Pretpostavljam da nisam. Darinkino je sjećanje jednako. Zato, i ne konzultirajući ostale, mislim da, ne grijeseci dušu, smijem kazati kako nikomu od nas branitelja nisu dali niti su nas o tome našem pravu pouči-

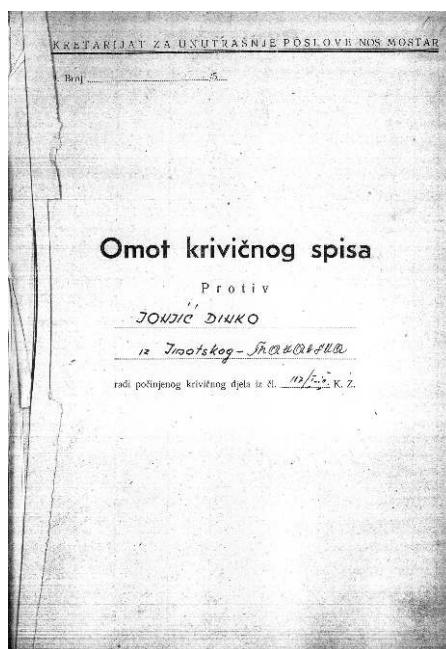
vao je: «*Ako je okrivljeni maloljetan, nijem, gluh ili nesposoban da se sam uspješno brani[,] mora imati branioca čim je otvorena istraga ili je neposredno nakon izviđaja podignuta optužnica.*» Nije bilo zakonske mogućnosti da se protiv malodobnika vodi istraga, a da on nema branitelja. Ali, tamo gdje nema zakonske mogućnosti, ima ona druga. I, upravo je ona primijenjena...

(...) Mene su u Čelovinu odveli u subotu, 30. svibnja 1959. godine. Sačuvan je niz «*saradničkih izvještaja*» koje je UDB-a prikupila u posljednjem tjednu svibnja i početkom lipnja. Njima se, sa solidnom preciznošću, rekonstruira kako druženje članova imotske *centrale*, tako i sastanci pripadnika grubinskoga ogranka HRM-a.

Nekoliko dana nakon moga uhićenja, u «*Sedmodnevnom političkom izvještaju*», koji je Stanica narodne milicije Imotski pod br. Stp. 2/59 dostavila 5. lipnja 1959. «*Državnoj bezbjednosti Sekretarijata za unutrašnje poslove NOK-a Makarska*», pod prvom je točkom obrađen «*kler*», a pod drugom «*proustaški elementi i njihova djelatnost*». U trećoj se točki analiziraju «*komentari povodom studentskih demonstracija u Zagrebu*», za koje jedna, imenom navedena žena iz Ivanbegovine, tvrdi kako su izbile zbog loše hrane, dok po njezinu mišljenju, «*članovi partije tumače studentske demonstracije u Zagrebu političkim potezom i utjecajem iz vana*». Četvrta je točka posvećena navodnim organiziranim bježanjem preko državne granice.

U drugoj je točki posebno, vrlo opširno poglavje posvećeno «*djelatnosti proustaške organizacije 'HRM'*». Evo kako, sa svim dramatičnim simptomima udbaške nepismenosti, glasi to izvješće. Inicijalima, koje je u izvorniku istisnulo puno ime i prezime, pokazujem sažaljenje prema informatoru vrijednu toga sažaljenja:

«*K. I. B. iz Grubina, djak V. razreda gimnazije u Imotskom, u vezi sa djelatnosti proustaške organizacije 'HRM' (Hrvatske revolucionarne mladeži) iznosi sledeće: 'Mjeseca veljače 1958. g. za vrijeme polugodišnji[h] praznika jedne večeri navratio sam se u kuću Jonjić Dinka*

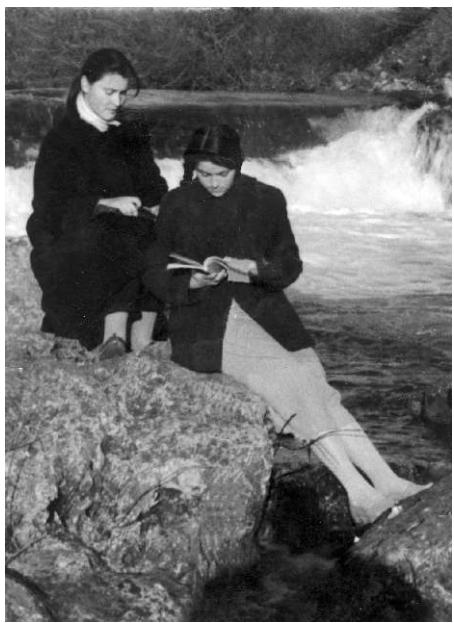

Omot udbaškog (istražnog) spisa
protiv Dinka Jonjića

li. Rekoh već: tadašnji je demokratski kazneni postupnik komunističke Jugoslavije dopuštao, da se ni pritvorenomu osumnjičeniku ne dodijeli branitelja bar po službenoj dužnosti. Samo bi smetao.

Zato je, prema istražnim zapisnicima, ispalo da smo se branitelja u istrazi odrekli. No, u žurbi i bahatosti sastavili su i zapisnik kojim se Jure Knežović, rođen 1942., krajem svibnja 1959. također odriče prava na branitelja odnosno odgađa njegov izbor. No, i da je htio, Jure to po zakonu nije mogao učiniti: Zakonik o kaznenom postupku u čl. 69. st. 1. propisi-

Markova (ovaj je uhapšen kao rukovodac 'HRM' i nalazi se u Mostaru). U društvu sa menom bio je Žužul Karlo Stjepanović i Žužul Mirko Jurin, obadvojice članovi SK-e iz Grubina. U kući Jonjića zatekli smo Ujević Antu iz Krivodola [iz Poljica, op. D. J.] koji pohadja učiteljsku školu u Splitu i Šušnjar Pavla [Petra, op. D. J.] pok. Luke iz Poljica koji već drugu godinu studira u Zagrebu. Ova dvojica ranije su se inače često sastajala sa Jonjićem i prijateljski su bili vezani. Te večeri pred moj polazak i oni koji su se nalazili u mom društvu, Jonjić, Ujević i Šušnjar u čast Hrvatske su nazdravljali. (...)

Darinka Ćutuk, kasnije autorova supruga, optužena je i osuđena s njim (na fotografiji desno)

Koliko se sjećam bilo je to početkom o. g. jedne nedjelje ja sam se posvadio sa Jonjić Dinkom radi vježbenice Engleskog jezika. Tada mi je Dinko rekao, ti ćeš me sigurno tužiti, ti si bio na prugi i gradio je, a ja bi[h] je razgrađivaо. Ja sam protiv socijalizma, pa me tuži.

Prilikom održavanja otvorenog partizanskog sastanka u Grubinama (u ovoj godini) Vuković Nedjeljko Matin zv. 'Nina Papkov' kada je Žužul Vjekoslav kroz referat spominjao ustaše i četnike kao koljače i izdajice, rekao da ustaše nisu bili izdajice, već da su oni bili koji su branili Hrvatsku državu.

U veljači mjesecu 1959. g. prilikom polugodišnjih praznika u kući Jonjić Stipe zv. 'Ljolje' u Grubinama (o ovom Jonjiću pisali smo u našim ranijim izvještajima)

pored mene i kućevlasnika nalazio se je Jonjić Dinko (rukovodioč 'HRM'), Jonjić Ivan zv. 'Ružin' nastavnik u 8-godišnjoj školi u Slivnu; Jonjić Luka koji živi u Slavoniji i Jonjić Žarko Ivanov, svi iz Grubina. Pošto sam ja tada imao kapu titovku na glavi koju sam donio s pruge, jedan od prisutnih bacio mi je kapu sa glave, govoreci da je taru, jer da oni nisu za nju, već protiv. (...)

Koncem aprila ili početkom maja mjeseca 1959. g. po dolasku Jonjić Dinka iz zatvora iz Makarske, bio sam prisutan kada se je rukovao sa Vuković Grgom zv. 'Kureljevim'. Tada mu je Dinko rekao: 'Neboj se ništa, ja nisam takvi. Kada sam ja naknadno Dinka pitao kako je prošao u zatvoru, on mi je rekao, da su ga svi gledali kao političkog kivca i da je bio na mjestu onog što ga [je] ispitivao.' Da bi on štošta od njega doznao, a da on od njega nije ništa.

Dana 3. maja o. g. stupio sam u razgovor sa Šuto Brankom pok. Jure, učениkom V. razreda gimnazije. Na moje pitanje on mi je rekao da je bio saslušavan cijeli dan zbog članstva u proustaškoj organizaciji, ali da nije ništa priznao.

U Grubinama je zapaženo, da se je Jonjić Dinko često družio i vodio razgovore sa Vuković Nedjeljkom zv. 'Ninom', Jonjić Ivanom nastavnikom 8-godišnje škole u Slivnu, Jonjić Matom pok. Luke zv. 'Girom', Jonjić Stjepanom zv. 'Ljoljom', Vuković Grgom zv. 'Kureljevim', Vuković Danom pok. Dane. Također je zaistači, da se Jonjić družio sa Šumelj Marijanom Antinim iz Zmijavaca, Ivanko Mićom djakom VIII. razreda gimnazije iz Proložca i Zdilar Dinkom Mijinim iz Glavine Donje. Ja sam uvjerenja, da su navedeni članovi ustaške organizacije ili su pak poznavali njenu djelatnost. Napomenuti mi je, da je Gabelica Ivan koji je uhapšen kao organizator proustaške organizacije 'TIHO', vrlo često dolazi[u] u Grubine kod Jonjića i bilo je slučajeva kad bi kod njega ostao i po četiri dana. Poznato mi je da je kod Jonjića dolazio i Zdilar Dinko Mijin iz D. Glavine i baš nakon povratka Jonjića iz Makarske iz zatvora, te je jedne večeri kod njega i prespavao.

Dolazak Zdilara u Grubine Jonjić je opravdavao, da će ga navodno podučavati Francuski jezik.

Aprila mjeseca 1959. godine prilikom otkrivanja spomen ploče u Imotskom u čast 40-godišnjice KPJ-e, iz Donjeg Proložca u Imotski planiran je bio dolazak 300 djaka 8-godišnje škole. No medjutim Bilić Ivan Nikolin[...] djak VIII. razreda 8-godišnje škole u Proložcu, za kojeg se vjeruje da pripada proustaškoj organizaciji 'HRM' (Hrvatska revolucionarna mladež), organizirao je djake da ne idu u Imotski, a u koliko će ne[ti]ko i poći, da podje pojedinačno. U ovome je zaista i uspio, jer je samo 20 djaka tog dana pošlo u Imotski.

Maja mjeseca 1959. godine (točan datum netvrđen) Tonković Ivan Josipov[...] učitelj zaposlen u 8-godišnjoj školi u Proložcu[...] najavio je predavanje 'Socijalistička država'. Ovo predavanje namjenjeno je bilo za djake VIII. razreda 8-godišnje škole, na koje je trebalo doći 60 djaka, a desilo se je da nije došao ni jedan. Organizator i ovog je bio Bilić Ivan Nikolin i Božinović Tomislav Mjin (ovaj posljednji je sin ustaškog majora).

Pred oko 15 dana t. j. nešto prije hapšenja[...] Knezović Jure Ivanov, čiji je otac osudjen bio na kaznu smrti streljanjem i kasnije pomilovan, a brat Krsto zbog saradnje sa bandom ubijen, Ivan je pjevao sa Božinović Tomislavom u hodniku 8-godišnje škole ustaške pjesme: 'Paveliću dičko naša, vodjo od ustaša'. Za ovo svjedoči Barbić Frano Markov i Rimac Nikola Lucin, obadvojica iz Proložca Donjeg.

U drugoj polovini maja mjeseca 1959. g. djaci 8-godišnje škole iz Proložca davali su priredbu u Posušju. Medju ovima bio je Knezović Jure Ivanov i Božinović Tomislav Mjin. Dolaskom u Posušje ova dvojica pošli su u salu u kojoj je trebalo davati priredbu. U Salu je bila bista Marsova [Marxova] i Titova. Tom prilikom Božinović je uzeo svoj šešir sa glave i stavio ga na marsovu [Marxovu] bistu, a zatim ga je uhvatio desnom rukom za bradu i l[i]jevom rukom za uho. Pošto je Knezović imao fotografski aparat, pa je snimio Božinovića dok je ovaj držao rukom za bradu i uho. Zatim su obadvojica pljuvali u svoje ruke i pl[j]eskali po bistu sa jedne i druge strane. Nakon toga Knezović je svoj fotografski aparat objesio na Titovu bistu, te se izmakao skupa sa Božinovićem, govoreci obadvojica[...] jesli je gotov...'»

Kad smo izišli iz zatvora, Željkova majka, Joza Crnogorac, pripovijedala je ka-

ko je dan-dva iza Željkova uhićenja, skupa s mužem **Perom** radila na nekoj njivi nedaleko od kuće. Nekoliko stotina metara dalje, iza nekoga grma zaustavio se automobil. Iako ga je vozač pokušavao skloniti od pogleda, Pere ga je ipak vidio i prepoznao «*krparu*». Tako su od milja nazivali udbašku *maricu*. Mladić koji im se približio, i koga čemo po opisu lako prepoznati kao prijatelja M., predstavio se kao «Dinko Jonjić» i rekao da mu je Željko *doturio* poruku, da mu predaju program organizacije, kako bi ga on spremio *na sigurno*.

Ni UDB-a ni M. nisu računali s time, da me je Joza Crnogorac poznavala *u glavu*: nije me viđala samo na imotskoj tržnici, gdje bi ponekad nešto prodavala, nego i u Grubinama, gdje je par stotina metara od roditeljske mi kuće, u susjednom zaseoku, Vukovićima, imala rodbinu, pa je razmjerno često dolazila i znala *cijelo selo*, uključujući i moje roditelje i mene.

Sličan je pothvat M. pokušao izvesti na Širokome Brigu. Banuo je tamo kod **Stipice Galića**, u koga su svojedobno, dvije godine ranije, stanovali utedmeljitelji organizacije TIHO. Trebalо je, valjda, i na taj način ispitati je li HRM samo odvjetak iste organizacije, ili je ipak riječ o novoj skupini. Stipičinoj se ženi **Anki** opet predstavio mojim imenom. Zatražio je knjige «*i druge stvari*» koje je kod nje ostavila Darinka.

Anka je bila rođena Artuković, i Darinku je dobro poznavala, iako nisu bile u rodu. U tom trenutku Anka nije znala tko je Dinko Jonjić, a ni to da je Darinka već uhićena. No, odbila je dati bilo što. Osim nekoliko školskih knjiga, drugo se što nije ni imalo dati, a Anka ni to nije htjela dati *po poruci*, rekavši da knjige trebaju njezinoj djeci, pa neka Darinka dođe sama, i s njima raščisti, koje knjige komu pripadaju.

Tek kasnije sam upoznao Ankiju Galić. *Otprije* je rekla da ja nisam *onaj Dinko Jonjić* koji joj je u proljeće 1959. došao na vrata tražiti knjige. Njezin opis podudarao se s opisom osobe koja se je Jozi i Peri Crnogorcu krajem svibnja 1959. predstavila mojim imenom. Ali je taj opis odgovarao nekomu drugome...

(...) U Ćelovinu sam uselio na dan uhićenja, a udobnost njezinih ćelija napustio sam 21. lipnja iste godine. Za cjevitost ovih sjećanja bilo bi nedopustivo ne kazati još koju: zaslužila je Ćelovina i više.

(...) Moju je svakodnevnicu najlakše opisati s tri riječi: saslušanja praćena torturom. To, što je zakon propisivao da istražni sudac mora pritvorenu osobu ispitati unutar 24 sata, mogli smo svezati mačku o rep. Nikakva sudca nisam video; mnome se – a valjda i ostalima – bavila samo UDB-a.

Koliko sam puta premlaćen u ta tri tjedna, ne mogu se sjetiti, ali svakako najmanje sedam-osam puta. Neizostavno prije nego bi zacijelile rane od prethodnog premlaćivanja. Drugim riječima: dosta, za moje male potrebe.

Fizička je zlostavljanja bilo lakše podnijeti od psihičkih: prijetilo se zatvaranjem roditelja i rodbine, čak i svih znanaca oba spola. Jer, udbaška je logika: nemoguće je da ljudi s kojima sam se stalno ili povremeno družio, baš ništa ne znaju o mojoj subverzivnoj djelatnosti. A kako o njoj nisu obavijestili *narodne vlasti*, znači da nisu dovoljno *budni* ili, još gore, da su se s tom djelatnošću solidarizirali ili ju čak potpomagali.

Zapravo, osim nas koji smo izvedeni pred sud i kažnjeni, i onih koji su prošli nešto lakše, sa sankcijama izrečenima u upravnom postupku, nitko nije bio upućen u djelovanje organizacije. Prijatelji i znanci su mogli slutiti, jer svoje osjećaje redovito nismo mogli sakriti, a i naše je intenzivno druženje pokazivalo da se ne radi o pukom druženju mladića i djevojaka. Zato su na nas «*orientisali saradnike*». To je razlog zbog kojega formalna istraživačka služba nije bila upravljena samo na utvrđivanje činjenica i imena – to su očito već u velikoj mjeri znali – nego je trebala

polučiti druge, političke, propagandne i psihološke rezultate.

Najgoru prijetnju u Ćelovini – a ona je tijekom istrage vrlo često izgledala kao izbavljenje iz pakla – ponavljali su bar pet puta dnevno: *Bacit ćemo te u Neretvu sa svezanim rukama i nogama!*

Ponavljala su se i pitanja: tko je dao inicijativu za stvaranje organizacije, koliko organizacija ima članova u trenutku uhićenja, je li netko od članova ranije isključen ili je dragovoljno istupio iz nje, u čemu se sastojalo djelovanje organizacije, kakve su veze s političkom emigracijom, tko je dao nalog da se *organizuje atentat na druga Tita*, tko je trebao biti izvršitelj atentata, je li atentator trebao djelovati sâm ili u skupini, kako su prikupljana novčana sredstva za potrebe organizacije, tko je, kako i od koga nabavio oružje, gdje je oružje sakriveno, gdje još postoje ogranci organizacije, osim u Imotskome, tko je formirao te ogranke i koliko oni članova imaju...

Ne treba ni spominjati: istražitelji su uporno isticali kako sve znaju, a do priznanja im je samo radi «rehabilitacije», što znači: *Priznaj, pa ćeš biti pušten i ti i svi ostali; svi su ostali sve priznali, ti si zadnji ostao, ali bez tvoga priznanja nitko ne će biti pušten!*

Takav pristup nije me iznenadio. Nevolja je bila u tome što sam već na prvome saslušanju, odmah nakon dolaska u Ćelovinu, video da nešto doista znaju. To su otkrivala pitanja koja su postavljali i kao usput nabačeni fragmenti misli.

Organizaciju Hrvatska revolucionarna mladež utemeljio je Andrija Vučemil

Razni su načini na koji su mogli doći do toga. Recimo, u jednom se pismu, koje je bilo u UDB-inu posjedu, opisuje događaj od 2. lipnja 1959.: «*Posl[i]je kave pošli smo malo šetati. (...) Onda me zamolio da mu malo opširnije ispričam o organizaciji. Kako sam u to upala. Rekao mi je da mu je nešto rekao mali Mijo Todorić, da su Miju zvali na saslušanje. Počela sam mu pričati. Kako su se u tj. organizaciju (sic!) ušli svi oni kojima nije stalo do života, kao i to manje više sve propalice. (...) Pitalo me je tko je sve u organizaciji[,] rekla sam mu: Šabić Iva, Ćutuk Darinka, Vučemil Andrija, Knezović Jure, Crnogorac Željko, Crnogorac Ferdo, Jonjić Din-*

Petar Jonjić na fotografiji iz 1958., koji mjesec kasnije postat će šefom jednog ogranka HRM

ko, Todorić Mijo, Šuto[.] ne znam mu ime. Pitalo me je[.] odakle je sve to poteklo, rekla sam od Vučemil Andrije. (...) Mislim da sam mu još rekla da je ova organizacija povezana sa Zagrebom, ali nisam si-gurna.»

No istraženik nikad nije siguran: koliko istražitelj znade i otkud to znade? Jesu li ostali osumnjičenici doista poklekli? Je li nas policija možda pratila, čak i snimala? Jesu li u premetačinama kod ostalih pronašli kakve bilješke, zapise, dokumente, leksikone i dnevničke, koji onemogućuju posvemašnje poricanje (jer bi takva obrana postala potpuno neuvjerljiva)? Jesu li možda nesuđeni članovi organizacije – jer je bilo i nekih koje smo bezuspješno pokušali uključiti u HRM – uplašeni uhićenjima, odlučili pomoći vlastima da rekonstruiraju djelovanje organizacije? Otkud UDB-a uopće na samom početku istrage uglavnom točno znade tko je sve pripadao organizaciji?

Htio, ne htio, pritvorenik od tih misli ne može pobjeći.

I da nema tjelesne i duševne torture, one se roje uvijek iznova, pa se sretnim može nazvati onaj istraženik – a u takve sam spadao i ja – koji u vlastite, bar najblize suradnike ima toliko povjerenja da sumnju u njih može apsolutno isključiti. Jer, sve ostalo je lakše podnijeti. To bi bila izdaja, a sve ostalo se može shvatiti i prikazati (pa onda i preživjeti) kao nespretnost, naivnost, mladenačko neiskustvo. A iz našeg držanja u istrazi i na glavnoj raspravi, iz naših osuda i obrazloženja presuda, vidjelo se da u jezgri organizacije, među šestero osuđenih u kaznenom postupku, izdaje nije bilo.

I to, i vrijednost cilja, učinili su da ni jednog trenutka ne zažalim zbog onoga što sam proživio.

Potrebito je napomenuti ono što se i iz dosadašnjih redaka moglo shvatiti: u Jugoslaviji sve do 1967. istragu u praksi nije vodio istražni sudac, nego policija odnosno – UDB-a. Zakon je propisivao da on može svoju ulogu naredbom prepustiti sudske kotarskog suda ili «ovlaštenom istražnom organu unutrašnjih poslova». To «može» pretvaralo se u «mora», osobito kod političkih delikata. Bio je to kolač koji nije smio izmaknuti UDB-i.

A ako su njoj pravni teoretičari znali katkad uvijeno spočitnuti upotrebu sile u istražnom postupku, istraženici su o tome znali puno više. Znali su i to da je sud u komunističkom sustavu pretvoren u partizansku štalu, i da su zakonitost suđenja i komunistički jaram dva pojma koja se međusobno isključuju. Komunistički sud ne sudi; on izriče presude. On ne sudi, jer uživa takav pravnopolitički komfor da mu je briga oko utvrđivanja činjenica i zaštite osumnjičenikovih prava zadnja rupa na sviralama. Zato ni one koji su u jugoslavenski «pravni sustav» bili upućeniji, ništa nije čudilo da su se UDB-ina nasilja opravdavala i u doktrini. Borba protiv kriminaliteta (a politički su osumnjičenici, dakako, spadali u tu kategoriju, i to kao iznimno opasne, pače najopasnije zvjerke) zadaća je i istrage i suđenja, pa je logično da UDB-a i sud pušu u iste diple.

Ključna pitanja koja su zanimala istražitelje (UDB-u), bila su: atentat na Tita, veze HRM-a s političkom emigracijom i nabava odnosno skladištenje oružja.

Darinka je bila posebno na meti, jer je njezin ujak **Andrija Artuković**, ministar i državni prabilježnik u hrvatskim vlastama tijekom Drugoga svjetskog rata, bio u emigraciji. Znao sam da su Darinka i njezina obitelj dovoljno oprezni (a bit će da ni staromu *konspirativcu*, kakav je bio Andrija Artuković, opreza nije manjkalo), da između njih i Andrije nema kontakata. No bilo ih je, i to čestih, s Andrijinim bratom **Ivanom**, kod koga se Andrija nakon rata u Kaliforniji sklonio. Ivan je bio građevinski poduzetnik, a zahvaljujući tomu što je imao američko državljanstvo, pokušavao je u nekoliko navrata doći u Klobuk. No, to mu je za rukom pošlo tek u jesen 1962. godine. Ma koliko se UDB-a u našoj istrazi upinjala doznati nešto o postojanju možebitnih veza s Andrijom Artukovićem i uopće s emigracijom, ništa im nije pošlo za rukom.

Njih zapravo nije ni bilo u pravome smislu riječi, ali su istražitelji ostali u nedoumici.

Time se može objasniti pojačan pritisak na nju, koji izvrsno ilustriraju zapisnici o saslušanjima dvije sitne udbičke protuhe. Nekakav **«Trišić Pero pok. Lazar, misionar stanice NM Vitrina, kotar Mostar»**, rođen 1925. u Zijemlju kod Mostara, izvolio je 15. kolovoza 1959., dakle, nakon što je optužnica već podignuta, na zapisnik istražitelju **Željku Popoviću** dati sljedeću izjavu:

«Dana 22/7-1959 godine, **Granić Ivan** sa još jednim islednikom iz SUP-a Mostar doveli su u ovu stanicu okrivljenu Ćutuk Darinku, rekavši da na nju pripazimo dok oni obave neke poslove u selu Vojnićima, nedaleko od Vitine. Za vrijeme dok je ova ostala pod našom prizmotrom[,] u srditom stanju počela je na sav glas govoriti da mrzi UDB-aše, nazivajući ih neprijateljima Hrvatskog naroda. Za iste je rekla da oni misle slomiti slobodu i otpor Hrvatskog naroda, ali da im to neće uspeti. Ni sam ne znam iz kojih pobuda je okrivljena u prisutnosti mene, **Abaza Huse i Dželetović Manojla** ovako istupala. Na moje pitanje[,] zašto tako istupa, odgovorila je, da zašto je nisu vodili na lice mjesta gdje su je i povelili[,] jer da je ona željela da vidi što će ovi Udbasi, koje je nazvala bandom[,] raditi, jer da joj treba taj matjerjalj kako bi ga nekud mogla poslati Hrvatskom pokretu. I[z]medju ostalog govorila je da u našoj

zemlji vladaju Srbokomunisti i da su svi ljudi u vlasti neznalice i kozari[,] kako ih je ona doslovno nazivala. Za Hrvate rekla je da su bespravni i da se ta bespravnost očito vidi i u školama, ističući kako djaci Srpske nacionalnosti sasvim lako prolaze iz razreda u razred, a da Hrvatski djaci se bacaju na ispitima. Ponovno sam je upitao zašto tako negativno istupa, ona je odgovorila, da joj je 1941. godine bilo svega 9 mjeseci i da je još kao dijete prvi put pu-zala po zlatnim tepisima **Ante Pavelića**. Iistica je kako su Hrvati upravo te godine po prvi puta dobili svoju slobodu. Za sebe je govorila da je kao Hrvatica postala aktivni član Hrvatske organizacije i da je aktivno radila za slobodu i dobrobit Hrvatskog naroda. Drugog februara 1959 godine, rekla je, da su članovi njene organizacije održali sastanak u Imotskom i da su na istom zaključili da će do 1962 godine dignuti ustanak u zemlji. Na moje pitanje[,] na koji način su mislili dignuti taj ustanak i sa kojom svrhom, odgovorila je, da bi u tom sastanku učestvovali dobri Hrvati sa ciljem da izvojuju slobodu Hrvatskom narodu, ali da im to nije uspjelo[,] jer da su ih u tom sprecili Udbaši, nazivajući ih Srbokomunistima. Doslovno je rekla da ih nitko neće skrenuti s puta kojim su pošli i da će ih ovo hapšenje još više ohrabriti u borbi protiv srbokomunista. Za sebe kaže da je takva radi toga što potječe od majke čiji brat [je] Andrija Artuković.

Za današnje stanje u Jugoslaviji ista je govorila da kod nas nije riješeno nacio-

nalno pitanje, tj. da je ono riješeno na papiru i ništa više. Za Hrvate je govorila da su bespravni i da nemaju svoje slobode i da kao takvi stenju pod čizmom srbokomunista, koji se nalaze na rukovodećim položajima u vlasti. U[s]poredjujući kulturni nivo i naobraženost današnjih rukovodećih ljudi sa onima iz vlasti NDH, ista je rekla da su današnji vlastodržci nepismeni, seljaci i neznalice, za razliku od onih iz NDH, za koje je rekla da su to bili inteligentni, školovani[,] tj. visoko naobrazovani ljudi, koji su umjeli da rukovode sa državom. Govorila je da za hrvatski narod neće biti slobode[,] a niti će biti riješeno hrvatsko nacionalno pitanje, dok Hrvatska ne dobije svoju samostalnost. Na moju primjedbu da ona šovinistički istupa[,] jer da danas Hrvati imaju svoju slobodu i svoju republiku u okviru jugoslavenske zajednice, ista je odgovorila da to nije tačno, već da će Hrvati ostvariti svoju težnju kad uspiju ostvariti svoju čistu samostalnost, odredjivanjem granica preko Drine. Na moje pitanje šta bi u takvim uslovima po njenoj zamisli trebalo raditi sa Srpskim življem, odgovorila je, da bi Srbe trebalo protjerati u Srbiju, a Muslimane ostaviti na volju kome da se opredijele. Govoreći o Hrvatskoj po[t]činjenosti[,] isticala je, da se danas u Hrvatskoj progone sveštenici, da se zabranjuje Hrvatska vjeroispovijed i da se Hrvatima u pogledu vjere od strane vlasti prave prepreke i da im se na taj način sputava njihova sloboda. Nastojao sam da joj do kažem da to nije tačno, rekavši joj da se

od strane vlasti vodi računa i o katoličkim sveštenicima i da je u tom pravcu država pružila priliku da se ti sveštenici po svojoj volji mogu učlanjivati u staleška udruženja, od kojih imaju izvjesne koristi, kao penzije i sl. Na ovo ista je reagirala, rekavši da to nisu nikakvi sveštenici koji se učlanjuju u takva udruženja, već da su to izrodi koji su izdali svoj narod i slobodu, već da su dobri oni sveštenici koji ne priznaju ovu državu, već očekuju slobodnu Hrvatsku državu, koja će[,] kako je ona rekla[,] doći u skoro vrijeme uz pomoć iz inostranstva.

Te prigode napadala je i klevetala Narodno oslobodilačku vojsku, za koju je govorila da je u toku rata ubijala i palila nevine Hrvate i njihovu imovinu. Govorila je isto[,] da je bila zatvorena u Mostaru i to misli u ćeliji broj 44, rekavši da će to biti zapisano u historiji slobodne Hrvatske države. Okriviljena Ćutuk Darinka u stanici pod prismotrom ostala je nešto oko 2 sata, kroz koje vrijeme je nekoliko puta ponavljala napred navedene riječi.»

Navlas isto, skoro istim riječima, riječi «druga Trišić Pere, zamjenika komandira», Popoviću je tog dana na zapisnik potvrdio i «Dželetović Manojlo sin Jove, milicionar stanice NM Vitina, kotar Mostar», rođen 1928. u Nevesinju. Od trećega policajca, Huse Abaza, začudo, izjavu nisu uzeli. Dva Srbina bila su dovoljna.

Na glavnoj je raspravi Darinka porekla istinitost izjava svjedoka: jesu je doveli u Vitinu, jesu je isprovocirali i jest im rekla da Hrvati nisu slobodni i da ne će biti slobodni dok ne budu imali svoju državu; sve ostalo je udbaška izmišljotina, od «tepiha Ante Pavelića» do riječi o muslimanima, o «hrvatskoj vjeri» i o «pomoći iz inostranstva».

Tko bi, uostalom, bio toliko nerazuman da nakon podizanja optužnice, dok čeka suđenje, tako nekontroliranim ispadom sebi bitno oteža položaj? Ali UDB-a je imala svoje planove, i – dakako – «svjedoke» potrebne za ostvarenje tih planova. Cinjenice su bile manje važne.

(nastavit će se)

Današnji izgled Čelovine, zloglasnoga mostarskog zatvora

MUČENICI I ŽRTVE JUGOPARTIZANSKOGA I KOMUNISTIČKOG ZLOČINA U ŽABIČKOJ ULICI U GOSPIĆU (V.)

26. Posavec, Karlo (Karlek), sin Stjepana i Terezije, rođen 1927. u Varaždinu, dipl. ing. šumarstva, pripadnik Prve bojne časničkih pripravnika Domovinske vojske u Zagrebu, u činu zastavnika. Odlikovan odličjem Željezni križ s tropletom kneza Višeslava za časno služenje Domovini. Preživio je križni put. Došao u Gospić 1951., oženio Katu (Kaću), pokćerku učitelja Duje Prpića iz Ličkog Cerja, imaju kćer Ljubicu (Bubu) i sina Stjepana (Stiva). Zavolio je Velebit i Gospić i stalno je ostao živjeti u njemu. Nakon progona članova Matice hrvatske u Gospiću, 1973. nastojao je dobiti posao u Varaždinu, ali mu je SK Varaždina zabranio zaposlenje. U Domovinskom ratu 1991. Srbi su mu spalili imanje u Ličkom Cerju.

27. Ratković, Nikola Mandin, star 34 godine, radnik, civil, inače rastresen čovjek. U dvorištu kuće Kolačević ispred

Piše:

Ivan VUKIĆ

pecare za rakiju dvojica partizana sjedili su na mrtvoj kobili domobranskog satnika Mihovila Šimića (Mice) i objedovali. Nikola Ratković, s bijelim povezom na glavi, dotrčao je i smušeno se motao oko njih. Jedan je ustao i bez riječi pucao mu rafalnom paljbom iz šmajsera u leđa. Kasnije su pozvali njegova brata Juru, poštanskog službenika, da ga pokopa. Ovaj ga je utrpao u vreću, odnio i odložio u duboki krater avionske bombe u vrtu iza kuća Serdar, uz rijeku Novčicu, blizu benta. Ovaj tragični događaj svjedoči, kako je život Gospićana u vrijeme krvavog pira partizanskih "osloboditelja" vrijedio, koliko i život muhe.

28. Svetić, Nikola sin Josipa i Kate, rođen 1923. po zanimanju učitelj. Na poziv unovačen u oružane snage Nezavisne Države Hrvatske u Varaždinu. Bio je na kraćoj vojnoj pripremi u Stockerauu. U činu bojnika teško je obolio i 1943. i umro. Pokopan je u Varaždinu.

29. Svetić, Stjepan sin Josipa i Kate, brat Nikolin. Rođen je 1925., pohađao je Dočasnicičku domobransku školu u Zagrebu. Krajem 1941. raspoređen je na bojišnicu na području Vojnića. Te godine zima je bila posebno oštra. Obolio je od tuberkuloze, umro je u jesen 1944. i pokopan u Zagrebu na Mirogoju. Ante Asić (Slavko), njegov prijatelj i kolega bio je na ekshumaciji pokojnog 1946. ili 1947., kada su odlukom Tita i komunističke partije uništeni svi grobovi hrvatskih vojnika, u nakani neka se sve zatre, spomeni,

Kuća obitelji Dujić – Posavec

Obiteljska kuća Svetić – Svatoš

Obitelj Paje Šimića, austro-ugarskog bojnika, zapovjednika gospičkog garnizona.

Domobran Stjepan Svetić

Stjepan Svatoš

Vjenčanje viteza generala Franje Šimića i Vande

*Domobrani satnik
Mihovil (Mico) Šimić*

Mihovil Šimić (Mico) sa svojim konjem groblja i obilježja. Dopustili su da ga se prenese u polje 55. u tetin grob, jer je imao žive roditelje. Uz Stjepana pokopan je Petar Dešić, rođen 1922., pripadnik HV. U borbi je teško ranjen, umro je 1944. u Zagrebu. Brat je Matija Brklijačić, koja je u jesen 1999. preminula i pokopana u Trnovcu.

30. Svatoš, Stjepan (Pišta), sin Josipa i Ane, rođen je 1909., trgovac, hrvatski vojnik- domobran. Ubili ga partizani. Zadnji put je viđen 1945. kod Ogulina. Bio je oženjen Marijom Svetić. Imali su troje djece: kćeri Ankicu i Dubravku i sina Josipa.

31. Šimić, Franjo (Franci), sin zapovednika gospočkog garnizona, austro-ugarskog bojnika Paje Šimića i Marije (Maričke) Mayerhoffer, rođen je 1900., domobrani general-poručnik, s naslovom viteza. Ubijen je u atentatu 1944. u Mostaru. Oženjen, bez djece. Obiteljsku mu kuću u Domovinskom ratu zapalili su Srbi.

32. Šimić, Mihovil (Mico), sin zapovednika gospočkog garnizona, austro-ugarskog bojnika Paje Šimića i Marije

*Vjenčanje domobranskog satnika
Mihovila (Mice) Šimića i Ankice Marić*

*Grob hrvatskih vitezova, generala Franje
i Rudolfa Šimića u Zagrebu*

(Maričke) Mayerhoffer, rođen 1910., službenik, hrvatski vojnik, domobrani satnik. Bio je oženjen Ankicom Marić. Imali su kćer Mariju (Maju). Teško ranjenog partizani su odveli 10. svibnja 1945. iz stana u Zagrebu i ubili. Obitelj Šimić bila je ugledna, časna i dobro stojeca. Iza kuće imali su veliki voćnjak, štalu za jahaće konje, a do rijeke Novčice tenisko igralište i uređeno kupalište. Kod teniskog igrališta imali su u zemlju ukopan bunker, gdje se sklanjala obitelj, stanovnici iz susjednih kuća i oružnici prilikom zračnih napada. Za vrijeme jednoga angloameričkog napada, avionska bomba pala je na bunker i ubila u njemu pet-šest

*Obiteljska kuća Šimić u Žabičkoj
ulici u Gospiću*

Obiteljska kuća Vukić

ljudi, među njima i kućnu pomoćnicu Šimićevih. Obiteljsku kuću u Domovinskom ratu zapalili su Srbi. Nakon rata kuću je obnovila njegova žena Ankica i kći Marija (Maja).

33. Šimić, Rudolf (Rude), sin zapovednika gospočkog garnizona, austro-ugarskog bojnika Paje Šimića i Marije (Maričke) Mayerhoffer, rođen 1902., domobrani general-vitez. Poginuo u borbi s partizanima 1945. kod Bjelovara. U Domovinskom ratu Srbi su zapalili obiteljsku kuću Šimić.

34. Vukić, Stipe, sin Ivana i Luje, rođen 1913., oženjen Katom. Imali su troje djece: Ivana, Mariju i Nadu. Služio je od 1941. do 1945. u domobranstvu u činu narednika. Nakon pada Gospića 4. travnja 1945. skriva se nešto manje od mjesec dana pred knojevcima u ljetnim pastirskim stanovima Vukić u Velebitu i na tavani obiteljske kuće u Tribnju-Livodici. U Gospiću je bila podignuta optužnica protiv njega da je ustaša i koljač. Zamjenili su ga za Stipu Vukića, koji je doista bio ustaša i koji se kao križar u skupini Ante Vukića (Antike), Velebitskog vuka, također sakriva u Velebitu. Žena Kata uspjela je dokazati da joj muž nije služio u ustaškoj vojnici već u domobranstvu, te da je najveći dio rata proveo u bolnici, jer ga je vojni kamion prilikom iskakanja iz njega na Takalicama ispod Ure na cesti

... nastavak na str. 46

HRVATSKE I SRPSKE ŽRTVE 1941.-1945.: DEMOGRAFSKA STUDIJA (III.)

Nastavljamo s objavljivanjem demografske studije prof. Kazimira Katalinića o hrvatskim i srpskim žrtvama Drugoga svjetskog rata:

9. Genocid, osveta ili revolucionarna anarhija?

Koliko li je u pravu dr. Kočović, kad kategorički tvrdi da su "njaveće žrtve prouzrokovane od ustaške genocidne politike, istrebljavanja Srba, Jevreja i Cigana", koja da su zatim "prouzrokovala protu-reakciju od strane Srba na teritoriji Nezavisne Države Hrvatske"?¹ Stoji li njegova tvrdnja da je "to istrebljivanje bilo plod jedne rasističke i nacionalističke ideologije"?²

Vidjeli smo na prijašnjim stranicama, da brojke pobijaju tu tvrdnju. No sve i kad bi bilo točno onako kako to navodi dr. Kočović u svojoj knjizi, razlika između ubijenih Srba i ubijenih Hrvata nije velika. Mislim, ipak, da sve to i nije toliko važno, jer se težina i strahota onog vremena ne bi smjela mjeriti nikakvom vagom, a najmanje vagom skrivenog revanšizma i prikrivene želje "vraćanja dugova".

U ono vrijeme kad su, kako kaže Oršanić, "eksplodirala stoljeća", kad je "lava potekla i zacrvenila se", ja sam imao samo 14 godina i Bog mi je dosudio da sam ne samo po godinama nego i po mjestu stovanja bio daleko od mnogih strahota. Nije, dakle, moja zasluga već Božja volja ona koja je odredila da pri svemu ovome ne budem sudionik i da prema tome mogu pisati slobodno bez ikakve potrebe da nešto pišem "pro domo sua". No pripadam hrvatskom narodu i ne mogu biti onoliko hladan koliko to mogu biti Nehrvati, stručnjaci kojima je posao bio da promatraju te događaje. Pa da čujemo što o tom piše u svom referatu njemački vojni obavještajac u Zagrebu Arthur Haeffner dne 14. lipnja 1941. godine: "Pavelić je sa svojom malobrojnom grupom došao na vlast u Zagrebu sasvim neočekivano i zato potpuno nespreman. I tome treba pripisati kaotične prilike koje vladaju u zemlji, što samo oni njemački promatrači ne žele vidjeti, koji u ustaškom pokretu pogrešno gledaju svjetonazor srođan nacionalsocijalizmu. A to je

Piše:

Kazimir KATALINIĆ, prof.

pogrešno, jer se ideologija Pavelićeva ustaškog pokreta temelji na političkoj doktrini Ante Starčevića, koji se prije nekih 80 godina - protivno jugoslavenskim težnjama za ujedinjenjem što su već tada postojale - zalagao za vlastitu državnost hrvatskog naroda u punoj nezavisnosti i od Austrije i od Mađarske. Pavelić sâm naziva Starčevića ocem ustaškog pokreta i time otvoreno priznaje da je riječ o potpuno istim ciljevima za koje se već Starčević prije 80 godina borio.³

Kazimir Katalinić

Dakle: niti nacizam, niti rasizam, niti sustavna politika genocida, nego nespremnost i revolucionarni kaos. Dr. Kočović jamačno ne zna da je jedan od uzroka pokretanja Hrvatske republikanske stranke, kojoj pripadam,⁴ baš taj što smatramo da je potrebno iskoristiti ovo emigrantsko vrijeme zatišja za razmatranje svih ključnih hrvatskih političkih problema, kako se našem narodu više nikada ne bi dogodilo da ga događaji zateknunepripravna. U prvom razdoblju NDH nije postojala nikakva politika, ni geno-

cidna ni antigenocidna; postojali su samo problemi: problemi naoružanih četnika, problemi nenaoružanih Hrvata, problemi Talijana koji su huškali Srbe protiv Hrvata, problemi države koja se tek rađala, problemi karijerista (famoznih "nastaša") koji su guranjem na položaje željeli dokopati se novca, vlasti, a nekoj i zadovoljavati svoje niske strasti. Na svijetu nema andela, a među ljudima često puta imaju odlučniju riječ oni koji nose zlo od onih koji žele i nastoje nositi dobro. Mržnja je priljepčiva, a razbor nestaje kad zavladaju strasti.

No dajmo stranim promatračima da svjedoče (u granicama mogućeg, tj. onoliko koliko mi prostor dozvoljava). A mi slušajmo i otvarajmo uši i oči istini, ako nam to vlastite strasti ne budu onemogućile:

Prvi izvještaj Siegfrieda Kaschea ministru Ribbentropu (Zagreb, 3. 5. 1941.) glasi:

"Treba računati još duže vremena s prepadima raspršenih Srba. Hrvatska policija i ustaše (...) sudjeluju aktivno u suzbijanju. Često su u svojim mjerama previše drastični. Kod Bjelovara su prije nekoliko dana strijeljana 182 Srbina kao taoci. (...) Mržnja na Srbe neobično je velika. Treba za sada računati s odgovarajućim mjerama progona. Ublaženje toga raspoloženja moguće je samo postepeno."⁵

Telegrafski izvještaj generala Edmunda Glaisea von Horstenaua upućen šefu OKW (Vrhovnom zapovjedništvu vojske) feldmaršalu Keitelu, odnosno Hitleru, dne 12. 5. 1941.:

"Zasad se još nisu osjetile na talijanskoj strani težnje za vojnim utjecajem. Prije političke, pri čemu se potpuno očigledno koristi protuhrvatsko raspoloženje Srba s ove i one strane Drine. (...) Poseban teret predstavlja - uz talijansku hipoteku - duboka suprotnost prema Srpsvu, što je ne malim dijelom naslijedstvo nesretne mađarske politike posljednjih godina Podunavske Monarhije. (Ovdje Glaise, koji je kao Austrijanac dobro poznavao situaciju, aludira na mađarsko iskorištavanje Srba iz Hrvatske u zauzdavanju Hrvata,

1 Kočović, nav. dj., str. 17.

2 Isto, str. 62.

3 Bogdan Krizman: "Pavelić između Hitlera i Mussolinija", izd. Globus, Zagreb, 1980. str. 129.

4 Danas Hrvatska republikanska stranka djeluje u domovini pod imenom Hrvatska republikanska zajednica (HRZ).

5 Krizman, nav. dj. str. 28-29.

gdje se doista treba tražiti početak sukoba Hrvata sa Srbima u Hrvatskoj. (Moja primj. K. K.) Toj suprotnosti, koju je nekoć mađarska politika umjetno pothranjivala, pridružuje se sada na hrvatskoj strani volja da se potvrđuje i osvećuje za doživljaje posljednjih dvadeset godina. (...) Množe se pojave formiranja 'bandi' i sukoba. (...) Još uvijek značajan dio muškoga srpskog stanovništva posjeduje oružje, koje draži na upotrebu prema starom balkanskom običaju. Stoga je pitanje razoružanja postalo upravo ključno vojno pitanje mlade države. (...) Iz tog razloga zahtijeva zapovjedništvo hrvatskog domobranstva posljednjih nekoliko dana sve više bržu izgradnju zasad još jako nerazvijene vojske. Trenutačno su postavili nekih 15 bataljuna.⁶

Dakle, još 12. svibnja mi skoro nemamo vojske (tek 15 bataljuna), Srbi su naružani, pojavljuju se "bande", Talijani huškaju i pomažu Srbe, pa tko bi mogao započeti, sve i da je htio, politiku sustavnog genocida? Kaos - da! Improvizacija - da! Problemi - da! Neodgovorni pojedinci, među kojima je bilo i zločinaca (kako na našoj tako i na drugoj strani) - također da! Ali sistema nikakvog, pa prema tome niti genocidnog!

"Sutradan, 11. travnja 1941. **Kvaternik** je telefonom naredio ustaškom 'zapovjedniku grada' (Karlovca, m. pr.) da sve oficire i vojnike Hrvate zadrži u službi u Karlovcu i da nikoga ne pušta, da Srbe i Slovence razoruža i uputi njihovim kućama, a 'Srbijance' pak da zadrži kao tace".⁷

"U Splitu je djelatnost ustaša postala vidljiva 10. travnja. Sutradan je 'ustaški povjerenik' **Ante Luetić** izdao proglašenje u kojem je pozivao stanovništvo Splita na red i mir. (...) Prema nekim podacima, ustaše su poduzeli akciju i na području Knina, ali su bili spriječeni."⁸

Dakle, čak ni prvi dana nema politike genocida, već se domaće Srbe pušta iz vojske kući, stanovništvo Splita se poziva na red i mir, a Srbi u Kninu onemogućavaju uspostavu hrvatske države.

"Talijanske dvojezične novine 'San Marco', što su ih okupatori tiskali u Splitu, javile su još 5. svibnja 1941. da su bivši jugoslavenski ministar Nikola Novaković i Boško Desnica posjetili komesara Bartoluccija i u ime 100.000 pravoslavnih Srba iz Sjeverne Dalmacije zatražili da Italija anektira Dalmaciju".⁹

Ne opravdavam ubojstva ni bilo koji zločin, ali se ipak pitam, a pitam i dr. Kočovića, što bi Srbi danas učinili s bilo kime koji bi usred Šumadije započeo skupljati potpise da se Šumadija pripoji Rumunjskoj ili Mađarskoj ili Bugarskoj ili bilo kome? A što bi im se tek bilo dogodilo da su takvog nešto započeli raditi njihovi "Turci" i to istog mjeseca ili mjesec dana nakon što su se Srbi jedva jedvice riješili turskog ropstva?

10. *Tko je počinio genocid?*

Kako u samoj knjizi, tako i u svom odgovoru na moju kritiku, Kočović smatra da smo samo mi Hrvati počinili genocid, dok je sve ono što su počinili Srbi bila tek razumljiva reakcija. Četnička klanja naziva nedjelima, ali ne genocidom.

Kočović nije u tom usamljen. Uobičajeno je da Srbi sude s dva aršina: jedan vrijedi za druge, a drugi za njih. (...)

Toj se napasti nije mogao oduprijeti čak ni tako razboriti Srbijanac kao što je **R. Oraški**, koji je u nekoliko navrata surađivao u našem časopisu *Republika Hrvatska*. U *Glasu kanadskih Srba* od 26. 12. 1985., na str. 6 on razlikuje genocid od pogroma nad ratnim protivnikom. Pa dok smatra da smo mi Hrvati počinili genocid, istovremeno smatra da su četnici počinili pogrom. On daje slijedeću definiciju: "Pogromi - krvava osveta na krvavi izazov u krvavom sukobu; genocid - krvavo zatiranje pripadnika jednog naroda, jedne vere, jedne rase *in se (an sich, tel quell, en soi)*."

Međutim, postoji međunarodna definicija genocida. Prema rezoluciji Opće skupštine UN s prvog zasjedanja 1946.: "Genocid je uskraćivanje prava na opstanak cijelim ljudskim skupinama, kao što je homocid uskraćivanje prava na život pojedinim ljudskim bićima." Konvencija o suzbijanju i kažnjavanju zločina genocida, koju je prihvatile Opća skupština UN dne 9. 12. 1948., nabrala razna djela koja spadaju u genocid: "U ovoj Konvenciji genocid znači ma koje od niže navedenih djela, izvršenih u namjeri da se u cjelini ili djelomično uništi neka nacionalna, etnička, rasna ili religiozna grupa kao takva:

a) ubojstvo članova grupe;
b) teška povreda tjelesnog ili duševnog integriteta članova grupe;

c) namjerno podvrgavanje grupe životnim uvjetima sračunatim na njezino potpuno ili djelomično fizičko uništenje;

d) mjere sa ciljem da se sprečavaju porođaji unutar grupe;

e) prinudno prenošenje djece te grupe u drugu grupu."

Kao što vidimo, nigdje se ne govori o tom da li su navedena djela prestala biti genocidna, ako su bila nečim izazvana. Drugim riječima: ako su Srbi počinili ista djela kao i Hrvati (a brojke pokazuju da su ih počinili čak i u većoj mjeri), onda se njihova moraju nazivati genocidom ako se tako nazivaju hrvatska nedjela, bez obzira na eventualne izazove (jer ni hrvatska nedjela nisu nastala bez izazova). Korisno je prisjetiti se izreke: "Onaj tko progoni ljudozdera, a kad ga uhvati onda ga i pojede, postaje time i sam ljudozder."

Doista, potrebno je priznati (i mi to stalno priznajemo), da je zadnji rat bio pun užasa. Zahvaljujući nekim pojedincima Hrvati su također okaljali svoj obraz. To je prvi puta u našoj povijesti da nam se tako nešto dogodilo i da smo tako nisko pali. No Srbima to nije bilo prvi puta. Znamo što su učinili s muslimanima u Srbiji i u Crnoj Gori nakon što su se oslobođili turskog ropstva. A znamo i što se događalo s Albancima i Makedoncima. O tome je govorio povjesničar **Petar Stojanov** na znanstvenom skupu u Iloku 1979. godine:

"Porazni bilans najtragičnijih godina iz života makedonskog naroda od početka prvog balkanskog rata 1912. do kraja prvog svetskog rata u jesen 1918. bio je sledeći:

1. Bilo je spaljeno i razoren više stotina makedonskih sela i gradova. Samo u letu 1913. u Primorskoj Makedoniji grčke trupe i četnici (andarti) u dramskom, serskom, kukuškom i drugim susednim srezovima spalili su, razorili i opljačkali 161 selo, varošice i varoši, sa oko 16.000 kuća. Pri tome su spaljivanjem u velikim grupama - u crkvama, školama i drugim zgradama likvidirali nekoliko hiljada makedonskih građana i seljaka, od kojih većinu žena, dece i staraca. Srpske trupe, žandarmerija i četnici organizovani kao specijalni kazneni 'leteći odredi' vojvode **Vasilija Trbića**, **Jovana Babunkog** i drugih, od leta 1913. do jeseni 1915. izvršili su brojne masakre nad makedonskim stanovništvom, pobivši na hiljadu nedužnih Makedonaca, Albanaca i Turaka. U Zapadnoj Makedoniji spalili su oko 130 sela. Sličnu sudbinu doživeo je i veliki broj sela i u Tikvešu i srednjem Povar-

6 Isto, str. 33. i 34.

7 F. Jelić-Butić, nav. dj. str. 78.

8 Isto, str. 80.

9 Dr. Franjo Tuđman: "Velike ideje i mali narod", Matica Hrvatska, Zagreb, 1969., str. 377.

darju do Gevgelije, kao i cela teritorija istočne Makedonije od Ovčeg Polja do Dojранa. Pored likvidiranih, iz ovih i drugih krajeva Makedonije na hiljade Makedonaca bilo je prinuđeno da zauvek napusti svoju domovinu i da traži spasa u emigraciji.¹⁰

Kad se govori o tom tko je prvi započeo, a tko je pak reagirao, ne smije se početi od 1941. godine, nego valja započeti puno ranije, čak još od doba Austro-Ugarske, kada su tadašnji okupatori hrvatskih zemalja iskoristavali Srbe iz Hrvatske kao pomagače u tlačenju Hrvata. Tada su Srbi, preko **Nikole Stojanovića**, poručili Hrvatima u svom listu *Srbobran*, koji je izlazio usred Zagreba: "Borba do istrage naše ili vaše". (...)

No, ima li ikakva smisla pozivati se na prošlost i tražiti u prošlosti opravdanje za počinjene zločine? Ne trebamo li već prekinuti s time? Čitam u listu *Srbija*, koji

Kada je ijedan Srbin javno požalio da je došlo do svega toga, priznao da je i njihovo bilo genocid i osudio one Srbe koji su počinili zlodjela?

A što su o stanju pisali u ono doba svjedoči? Ne želim citirati one hrvatske pisce koji stoje na načelnoj obrani NDH, premda osuđuju sva zlodjela, već prepustam riječ onima koji nisu nikada bili u ustašama niti su prihvaćali NDH. Radi se o izvještajima koje su u ratno doba ovi ljudi slali svojim istomišljenicima, dobrim dijelom u jugoslavenskoj vladu u Londonu.

Tako **dr. Prvislav Grisogono**, integralni jugoslaven, tj. jedan od onih koji su nastojali da nestane hrvatski narod i da se utopi u neki jugoslavenski narod, ovako izvještava iz samog Beograda koncem svibnja 1941.:

"Napetost odnosa između Srba i Hrvata je ogromna. Povod je dao tome puč Pavelićev, a više nego to nepredviđeno jak

S povlačenja u svibnju 1945.: Misinjska dolina

u Kanadi izdaje četnički vojvoda **Momčilo Đujić**: "Hrvati su i danas, posle četrdeset godina od prošlog rata, svi na istoj liniji: niko od njih ne osuđuje pokolje Srba, niko taj zločin ne priznaje, niko i ne pominje da se za taj zločin kaje."¹¹

Sasvim obrnuto: velika većina Hrvata, makar da nema na svojoj duši nikakav zločin, od svega srca žali što je došlo do zločina i osuđuje one Hrvate koji su ne samo prljali svoju dušu nego bacili ljagu na naš čisti narodni obraz. No tko daje pravo jednom ratnom zločincu Đujiću da prozivlje Hrvate? Kada se je on, koji je omaslio krvlju svoje ruke, surađujući osim toga s okupatorom, pokajao za svoja nedjela?

odziv što ga je taj puč našao, barem u prvom momentu, kod Hrvata, pa nikakav otpor kod mačekovaca i drugih Hrvata protiv toga, kao i to što se nije našao gotovo nikakav glas osude. (...) Sadašnje direktno divljanje protiv Srba u Hrvatskoj, Bosni, Dalmaciji potenciralo (je) to neraspoloženje do maksimuma. (...) **Boško Desnica** i **Niko Longo** uputili su adrese **Mussoliniju** za aneksiju severne Dalmacije Italiji. Kod teških prilika učinjenih Srbima u Hrvatskoj, taj korak Novakovićev i Desničin niko gotovo od Srba ne osuđuje, a svi Hrvati Jugosloveni, ne odobravajući, razumevaju."¹² (...)

Nije točno da je do akcije **dr. Nike Novakovića** da Italija anektira Dalmaciju došlo zbog progona Srba, jer su se potpisi za peticiju skupljali već u travnju 1941. god., a tada još nije bilo nikakvih progona Srba. Dok su prve hrvatske glave pale odmah iza proglašenja NDH, do prvog masovnog strijeljanja dolazi tek 27.-28. travnja, kad je kod Bjelovara strijeljano 184 srpska talaca. U svibnju je nastradalo 550 Srba, a od uspostave NDH pa do 20. lipnja izgubilo je život ukupno 1.240 Srba. Treba čak i taj broj uzeti s rezervom, jer citiram prema jugoslavenskim izvorima.¹³ Prava divljanja (s obje strane) nastaju tek kasnije, kad je došlo do srpskog ustanka. No to je već bio rat, vođen na balkanski način. (...)

Berislav Angjelinović javlja 23. 12. 1941. svom bratu **Grgi Angjelinoviću**, poznatom integralnom jugoslavenu i batinašu Hrvata:

"Ipak je situacija u Bosni donekle bolja, samo u toliko što svađa i mržnja između Hrvata i Srba t.j. katolika i pravoslavnih nije toliko duboka, koliko drugdje. To se najbolje očituje i u postupku četnika, koji kad zauzmu neki kraj kolju od reda sve muslimanske muškarce, a od katolika samo isključivo one za koje se zna da su ustaše. U Sremu i uopće u Slavoniji nije bilo ni izdaleka takovih excesa."¹⁴

Dok se, dakle, u slučaju ustaša može govoriti o osveti, u slučaju muslimana, koje se kolje sve od reda, riječ je o genocidu.

Stjepan Gaži, poznati pripadnik **Mačkove** Hrvatske seljačke stranke i veliki neprijatelj ustaša, izvještava 4. prosinca 1941.:

"U Srbiji pak svaljuju svu krivnju na Mačeka i Hrvate, koje će sve poklati, a sami se kolju po njemačkom blagoslovu na hiljade dnevno. Stvari koje se dešavaju po Bosni, Hercegovini i Lici samo su bijeda slika strahota koje se odigravaju u Srbiji između Nedićevaca, Ljotićevaca i četnika **Koste Pećanca** s jedne i komunista i ostatak jug. vojske s druge strane."¹⁵

A 20. svibnja 1942. piše:

10 "Stvaranje jugoslovenske države 1918.", Zbornik radova podnetih na naučnom skupu u Ilokou od 16. do 19. maja 1979. Institut za savremenu istoriju, IRO "Narodna knjiga", Beograd, 1983., str. 198. i 199.

11 Mjesečnik *Srbija*, Fruitland (Ont.), Kanada, rujan 1985., str. 6.

12 Ljubo Boban: "Hrvatska u arhivima izbjegličke vlade 1941-1943. Izvještaji informatora o prilikama u Hrvatskoj", Globus, Zagreb, 1985., str. 279.-280.

13 F. Jelić-Butić, nav. dj. str. 166.-167.

14 Lj. Boban, nav. dj. str. 341.

15 Isto, str. 41.

"Kod nas je gore stanje nego u Srbiji. U Srbiji je organizirani teror jedne grupe, a kod nas je anarhija zločinaca."¹⁶

Vidimo, dakle, da su se u Srbiji, gdje nije bilo ustaša, također događale grozote. Osim toga točno je, da kod nas nije vladao neki sustav terora, nego da su ekscese vršili anarhični pojedinci zločinačke naravi.

Msgr. dr. Augustin Juretić, sljedbenik HSS-e i veliki neprijatelj ustaša, šalje dne 23.12.1942. izvještaj **dr. Jurju Krnjeviću**:

"Međutim i ako je naše selo neodgovorno za progone Srba - ipak su u nekim krajevima Dalmacije neke četničke grupe u službi Talijana, od njih odjeveni, oboružani, plaćeni i zaštićivani, popalili naša sela, poklali nevinu djecu i žene, tako da se do danas računa broj poginulih Hrvata od tih bandi jednako (valjda "jednak", moja prim.) broju poklanjih Srba po zlikovcima ustašama. Treba istaći i to, da su prije njih na drugi dan rata u Drnišu zaklate četiri osobe - Hrvati - žene i djeca po neodgovornim Srbima, a u Čapljini 13. IV. 1941. 26 žena, djece i muškaraca Hrvata.

Ponovno apeliram na Vas, da opominjete i Srbe i Hrvate, da se međusobno ne istrebljuju, a onda, da se objektivno promatra sve prilike i ne grdi samo Hrvate nego i jednak krive Srbe."¹⁷

Zanimljivo je i što piše msgr. Juretić, u ožujku 1943., tko je prvi započeo sa zločinima:

"Prvo što se tiče ispada Srba prema Hrvatima. Dana 10. IV. 1941. bilo je proglašenje NDH. Tog istog dana navalio je četnik-sokolaš **Čeda Milić** s nekim Srbima oficirima i vojnicima na sela Ilići i Cincu kod Mostara i spale 85 domova seljaka Hrvata. Dana 13. IV. 1941. navale na Čapljinu, te što u Čapljini što u okolini poubijuju 25 Hrvata, među njima žene i djecu. Do tada nijedan Srbin nije stradao. Nastala je dakako nakon ovoga reakcija, jaz između Hrvata i Srba, koji su Talijani sve više produbljivali zaštićujući Srbe, a goćeći Hrvate. Oni su Srbima dali i oružje protiv Hrvata – i na mnogo mjesta - već odmah u početku - zajedno su Srbi i Talijani počinjali zlodjela ubijanja i paleža nad Hrvatima."¹⁸

A eto što je **Svetozar Vukmanović Tempo** govorio 1941. godine srpskim partizanima u Bosni-Hercegovini:

"Nemojte se veseliti prije vremena... Istreblijanjem muslimanskog i hrvatskog pučanstva u Bosni vi ste doveli do toga da ustanak proživljava stanovitu kruz. Muslimanska i hrvatska sela su se organizirala i naoružala. Stvorili su miliciju radi obrane, isto kao što su učinili Srbi kada su bili ugroženi. Ustašama je uspjelo da stvore 'Crnu legiju', najelitniju jedinicu sastavljenu većinom od Muslimana i Hrvata koji su bježali ispred vašeg noža! Sada se borba vodi između jednog i drugog dijela pučanstva, a to nije dobro ni za srpski ni za druge narode u Bosni i Hercegovini."¹⁹

Korisno je ovdje, na temelju iznesenih svjedočanstava, bolje uočiti problem našeg međusobnog ubijanja. Vidljivo je iz svega da se je u slučaju Hrvata radilo o "anarhiji zločinaca", a ne o sustavnom uništavanju. Jer, da se je kanilo fizički istrijebiti skoro dva milijuna Srba u Hrvatskoj, zar bi u prva dva i pol mjeseca, tj. do konca lipnja 1941., bilo nastradalо samo 2.200 Srba ili bi broj bio puno veći? Vidjeli smo kod Nijemaca, u slučaju Židova, kako se to sustavno obavlja. Ne radi se to ustaškim nožem pa ni četničkom kamom, već u rukavicama i slanjem na tobožnje tuširanje. Ovim ritmom bi za uništenje Srba trebalo točno dvije stotine godina. Treba osuditi svako ubijanje, neovisno o broju, jer je Bog rekao "Ne ubij!", a da pri tom nije govorio o broju. No ipak je potrebno staviti sve događaje u pravi kontekst, a ne lagati samom sebi i čitavom svijetu govoreći o genocidnom sistemu.

Istovremeno postoji pismeni dokazi, da četnička ludovanja nisu bila samo tobožne prirodna reakcija na zločine Hrvata, niti tek djela patoloških tipova, već dio genocidnog sistema. Dok partizanski sud nije mogao **Artukoviću** ništa dokazati, a još manje predočiti bilo kakav pismeni nalog, postoji istovremeno pismena direktiva **Draže Mihajlovića** od 29. 12. 1941. u kojoj šalje svojim komandantima u Crnoj Gori, **Đordu Lašiću i Pavlu Đurišiću**, ovu instrukciju:

"Ciljevi naših odreda jesu: (...)

2) Stvoriti veliku Jugoslaviju i u njoj veliku Srbiju etnički čistu u granicama Srbije, Crne Gore, Bosne i Hercegovine, Srema, Banata i Bačke. (...)

4) Čišćenje državne teritorije od svih narodnih manjina i nenacionalnih elemenata.

5) Stvoriti neposredne - zajedničke granice između Srbije i Crne Gore, kao i Srbije i Slovenske čišćenjem Sandžaka od muslimanskog življa i Bosne od muslimanskog i hrvatskog življa"²⁰

Što se tiče dr. Ante Pavelića, vidljivo je da nije imao jasnu predodžbu kako riješiti problem Srba, nego je rješenje tražio u raznim, često i kontradiktornim potezima. Moramo dopustiti da je pri tom mogao imati o Srbima najgore mišljenje i da ih je možda i mrzio. No ne postoji nijedna zakonska mјera koja dopušta zaključak da je kanio fizički likvidirati makar i dio Srba uz jedino obrazloženje da su oni Srbi, dakle, kako bi to rekao R. Oraški, "in se (an sich, tel quell, en soi)". Da je to kanio učiniti, morali bismo ga smatrati običnim glupanom. Jer, ni Hitler ne bi bio pomiclao na genocid Židova, da je njihov omjer prema Nijemcima bio takav kao što je bio omjer Srba prema Hrvatima.

Pavelić je rješenje srpskog problema tražio zapravo u asimilaciji. On je vjerovao da većina Srba nisu srpskog podrijetla, nego da ih je posrbila Srpska pravoslavna crkva. Zato je smatrao da se vremenom može postići njihova asimilacija. Samo tako treba tumačiti njegove različite mјere: protjerivanje dijela Srba u Srbiju, zabrana upotrebe srpskog imena, zabrana cirilice, akcija prelaženja s pravoslavne na druge vjere (jer se nije radilo samo o katoličkoj), pokretanje hrvatske pravoslavne crkve itd. Dakako, niti to nije bilo opravданo, jer jedina valjana politika treba biti ona koja će Srbima zajamčiti puna prava, kako bi oni vremenom zavoljeli hrvatsku državu, ostajući i nadalje Srbima. No dok iznosimo ovaj politički program te osuđujemo prošle pogreške i krivu politiku dr. Pavelića, a da se o zločinima i ne govoriti, ne bismo bili intelektualno pošteni ako ne bismo istovremeno priznali da bez iskustva prošlosti ne bismo možda s toliko snage i s toliko argumentata mogli danas zastupati naše stave. Mi smo iz prošle tragedije crpli stanovali iskustvo. Za nas, dakle, sva ta krv ipak nije uzalud protekla. No da li to isto mogu reći i oni koji još uvijek pomiclaju na odmazdu, i koji još uvijek smatraju da je krivnja bila samo na jednoj strani, oni koji još uvijek želete držati Hrvate u ropstvu, manjim od makova zrna, i sanjare o trećoj Jugoslaviji?

(nastavit će se)

16 Ist. str. 66.
17 Ist. str. 176.
18 Ist. str. 189.

19 Svetozar Vukmanović Tempo: "Revolucija koja teče", Komunist, Beograd, 1971., knjiga I., str. 259. Citirano prema knjizi Brune Bušića "Jedino Hrvatska", izd. Žiral, Norval (Kanada), 1983. str. 547.

20 Tjednik Danas, Zagreb, 7. 2. 1984., str. 71.

JUGOSLAVENSKI KOMUNISTIČKI ZLOČIN NAD GROBOVIMA HRVATSKIH VOJNIKA: POPIS RASKOPANIH MIROGOJSKIH GROBOVA

Uoči Dušnoga dana i blagdana Svih Svetih, pravi je trenutak podsjetiti na još jedan u nizu stravičnih zločina jugoslavenskih komunista: na razaranje grobova «neprijatelja». Još od pradavnih vremena najprimitivnija i najsurovija plemena poštivala su mrtva tijela i grobove svojih neprijatelja. Kao što znamo iz Antigonina primjera, u onim rijetkim, iznimnim slučajevima u kojima bi se obitelji i rodbini priječio dostojanstven pokop najmilijih, donositelji takvih mjera ulazili su u povijest ocrnjeni i osramoćeni. Kreont je tako i danas jedan od sinonima bešćutnosti i zla. U Hrvatskoj se, međutim, čitav jedan sustav («antifašistički») svjesno i voljno stavio u ulogu Kreonta, uništavajući grobove i obešćaćujući pokojnike. U ovome i u idućem broju objavljujemo prilog dr. Ružice Čavar s popisom hrvatskih vojnika čiji su mirogojski grobovi sravnjeni sa zemljom. Također će u idućem broju Stjepan Brajić opisati neshvatljive tegobe i prepreke koje i današnje hrvatske vlasti stavljuju pokušajima dostojava obilježavanja tih (i drugih) grobova i grobišta. Slijedi, dakle, tekst dr. Čavar. (Ur.)

*

Još od 1958. godine, kada sam došla na studij u Zagreb, svake godine, na blagdan Svih Svetih i Dušni dan, odlazila sam s društvom ili, kasnije, s obitelji, na najveće počivalište mrtvih u Hrvatskoj, na groblje Mirogoj. Tu smo sjetno palili svijeće na grobovima znamenitih Hrvata i molili se za njihove plemenite duše. Za sve naše drage pokojnike iz roda i obitelji, koji su počivali u našem zavičaju, palili smo svijeće pred središnjim križem. Tada bismo obično prošetali cijelim Mirogojem, te u produžetku od središnjega križa, lijevo od one monumentalne grobnice za sve poginule hrvatske vojnike iz Prvog svjetskog rata, vidjeli, na velikom prostoru, samo drveće i šipraže, ali i pokoju diskretno i tajnovito upaljenu svijeću. Te svijeće bi brzo nestajale, a oni koji su ih palili, ako bi bili otkriveni, odvođeni su i strogo kažnjavani. Šaptom smo saznavali da se radi o bivšemu *ustaškom groblju*, kako se govorilo.

Tako je bilo sve do 1990. godine i uspostave samostalne i suverene hrvatske države, Republike Hrvatske. Od tada se

Priredila:**Dr. Ružica ČAVAR**

moglo javno govoriti o svim zločinima jugokomunističkoga totalitarnog sustava nad hrvatskim narodom, posebno o stradanjima u holokaustu bleiburških križnih puteva nad stotinama tisuća vojnika Nezavisne Države Hrvatske, kao i civilnoga stanovništva koje se povlačilo uz vojsku, a i cijelog hrvatskoga naroda, diljem hrvatske domovine. Od tada je postalo jasno da je jugokomunistička velikosrpska mržnja, osim strašnih žrtava živih Hrvata, svojom nevjerootptom silinom uništavala, ubijala i masakrirala i sva hrvatska

vojnička groblja diljem domovine, kao i pojedinačne grobove hrvatskih vojnika, posebno časnika hrvatske vojske, a da i ne govorimo o rušenju svih spomenika hrvatske države, pa i samoga spomenika banu Josipu Jelačiću u Zagrebu.

Tako je stradalo i vojničko groblje na Mirogoju, uništena su sva nadgrobna obilježja, križevi i spomenici, a zemlja preorana i poravnata. Na njoj je zasađeno raslinje, uz zabranu svakog ukapanja umrlih na tim mjestima.

Svi ti strašni zločini koji su se događali, plod su sotonske mržnje koju su sustavno propagirali jugokomunistički ideolozi u vrijeme Drugoga svjetskoga rata i nakon njega. Oni su, što se nikad prije u povijesti nije događalo, mržnju podizali na pijedestal sotonske "svetosti". Primjerice,

FEDERALNA DRŽAVA HRVATSKA MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA Odjel opće uprave Broj: 2.811/45.	Pre piw
<u>Zagreb, dne 6. srpnja 1945.</u>	
Predmet: Uklanjanje vojničkih groblja okupatprav.-	
1./ Oblasnim H.O.-ima Dalmacije, Istre i Slovenije 2./ Okružnim H.O.-ima Šavski kotar, Hrvatsko Prigorje, Kordun, Lika, Banija, Zagreb, Varaždin, Bjelovar, Moslavina. 3./ Privremenom Gradskom M.O.-u Zagreb	
<p>Fašistički je okupator platio brojnim žrtvama svoj pokušaj da istrijebi naše narode. Danak koji je on morao da dade u krvi, bio je ogroman iz razloga što je okupator iskoristavao svaku priliku, da protiv naših naroda razjaruje i onake pobjeđnje svoje bande. Tako je okupator sakupio svoja poginule, prenosio ih na naročito uređena groblja, gdje ih je sahranjivao uz posebnu paradu i uz učešće domaćih izdajnika. Usljed toga ostali su iza kakv je okupator protjeran iz naše zemlje, mnogo prostrana rasprava smjajena i brižljivo očuvana groblja okupatora, dok su kosti naših boraca kojekuda rasijane, većina bez ikakvog naziva.</p> <p>Treba isbrisati svaki trag slodnja fašistička vladavina. Tako potrebno i da se sravne sa zemljom svih vanjski znakovi, po kojima bi se razaznavalo mjesto, gdje su se disala takova groblja.</p> <p>Stoga da ta u pogledu tih groblja postupiti crako.</p> <p>1./ Ogradne sijove, plotove kao i druge predmete i sretstva kojima je bio odijen prostor za groblje, na kojima su se odjelito pokopali okupatorski vojci Hrvati, Talijani, Madjari i ustaše/treba odstraniti.</p> <p>2./ Vanjski obilježja na pojedinim grobnim humicima /krstove, ploče, konfesije i slične druge znakove/treba otkloniti tako da izgleda zemljište, koje je bilo redjeno za groblje, bude potpuno.</p> <p>3./ Sa pojedinih grobnih humaka koji se nalazi izvan skupnog groblja i ismjeđani su sa drugim grobovima, dignuti samo vanjske znakove.</p> <p>4./ Lješnine se ne smiju ni u jednom slučaju dirati, niti grobovi otvarati i prokopavati.</p> <p>5./ Prostori, na kojima su se nalazili grobovi, ne smije se upotrebljavati za pokapanje novih mrtvaca. Ovaj se prostor može upotrijebiti kao raspadnik za ukrašeno grobo bilje ili slična svrha.</p> <p>6./ Ostvarenjeni materijal sa grobova ne smije se rasnositi. Drvo će se skupiti na jednom mjestu, isbrisati metragom svaki lik i natpis i po potrebi upotrebiti ga, dok će se kamni rabljenjim upotrebiti, iako tako se prethodno očistiti bez traga, sve što je na njemu bilo ukliesen ili zapisano.</p> <p>Od svih ovih ovih postupaka izuzeta su grobista i grobovi domobrana. Razumi se da se kod svoga toga mora postupati na način koji će ostaviti nedvojbeni utisak da ovaj postupak nije nikako akt estetiziranja već je itekvan isključivo imperativ, da se okloni sve, što bi moglo potpisati na vrhu fašističkog saluma.</p> <p style="text-align: right;">SMRT FAŠIZMU -- SLOBODA VRODU</p>	
<i>M.P.</i>	<i>V.Istaković v.r.</i>

Nalog za uništenje grobova

Milovan Đilas je u svome pamfletu "Plemenita mržnja", citirajući **Staljina**, 1942. napisao: "Neprijatelja se ne može pobijediti dok ga se ne nauči mrziti. Jedina mјera ljubavi za narod jest za nas dubina mržnje prema neprijatelju". **Josip Broz Tito** je u dnevnoj zapovijedi 1942. godine govorio: "Drugovi! Borci, komandiri, komandanti i politički komesari! Još silnije uništavajmo okupatore i ustaše! Još silnije uništavajte željeznice, tvornice, rudnike, mostove i živu silu neprijatelja... Da živi 25. godišnjica velike Oktobarske socijalističke revolucije! Da živi Sovjetski Savez! Da živi drug Staljin! Da živi herojska Crvena armija! Da živi narodnooslobodilačka partizanska i dobromoljačka vojska Jugoslavije!"

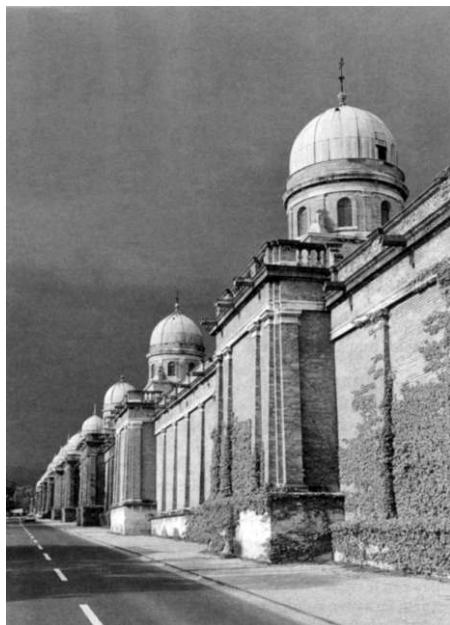
Zbog takvih i sličnih zapovijedi, kao i masovnih četničkih pokolja hrvatskoga katoličkog i muslimanskog življa, te partizanskih zločina u ustaškim odorama nad pravoslavcima i drugima, kao bi ih pridobili za šumu i za sebe, zaista nije čudno da je za trajanja NDH, kako se procjenjuje, ubijeno oko 100.000 ljudi, a pjesnik **Kosta Abrašević** je pjevao: "Crvena je krvca što kipi u nama; / Crvena je munja što oblač prolama; / Crveno je nebo kad se zoram smije; / Crven nam je barjak što se gordo vije; / Crvena je mržnja u našim grudima; / Pa i gnjev je crven što nas obuzima; / O tirani, čujte - ne treba vam kriti; / I osveta naša - crvena će biti!". Partizanske novine *Lički partizan* iz 1942. godine pišu: "Truje bunare iz kojih piju vodu. Palite kuće gdje stanuju, dižite u zrak njihove magazine. Svaki ubijeni neprijatelj, svaka kap krvi neprijatelja približava dan oslobođenja. Nemajte milosti prema tlačiteljima, ubijajte gdje god stignete."

Službenu naredbu za uništavanje hrvatskih vojničkih groblja, br. 2.811/45 od 6. srpnja 1945., vlastoručno je potpisao ministar unutrašnjih poslova jugoslavenske federalne jedinice, Federalne Hrvatske, **Vicko Krstulović**. Ovdje donosimo glavni dio te naredbe:

"Treba izbrisati svaki trag zloduha fašističke vladavine. Tako je potrebno i da se sravne sa zemljom svi vanjski znakovi, po kojima bi se razaznavalo mjesto, gdje su se dizala takva groblja. Stoga će te u pogledu tih groblja postupiti ovako:

Ograde, zidove, plotove kao i druge predmete i sredstva treba odstraniti;

Vanjska obiležja na pojedinim grobnim humcima /krstove, ploče, konfesijske i sve druge znakove/ treba ukloniti tako da

Mirogojske arkade

čitavo zemljište, koje je bilo određeno za groblje, bude poravnano.

Sa pojedinih grobnih humaka, koji se nalaze izvan skupnog groblja i izmešana su sa drugim grobovima, dignuti samo vanjske znakove.

Prostore, na kojima su se nalazili grobovi, ne smije se upotrebljavati za pokapanje novih mrtvaca. Ovaj se prostor može upotrebiti kao rasadnik za ukrasno grobno bilje ili slične svrhe.

Ostranjeni materijal sa grobova ne smije se raznositi. Drvo će se skupiti na jednome mjestu, izbrisati netragom svaki znak i natpis i po potrebi upotrebiti ga, dok će se svaki kamen racionalno upotrebiti, iza kako se prethodno ostranjen bez traga, sve što je na njemu bilo uklesano ili zapisana." (Iz referata za V. hrvatski žrtvoslovni kongres, održan 18. - 20. lipnja 2010. u Zagrebu i Voćinu.)

Popis mirogojskih grobova

U prilogu donosimo popis hrvatskih vojnika pokopanih na zagrebačkom groblju Mirogoj, njih 920, po abecednom redu i datumu smrti, na poljima 37B, 37C, 78A, 78B, 82, 82A i 82B. Polja 37B, 37C, 78A i 78B su uređena prije desetak godina, ali je ostao nedovršen središnji spomenik na polju 37B.

Ovaj popis smo zatražili od Uprave Gradske groblja Grada Zagreba u ime Hrvatskoga pokreta za život i obitelj i Hrvatskoga žrtvoslovnog društva i dobili ga 20. siječnja 2009. godine od Uprave Zagrebačkog holdinga d.o.o., Podružnice Gradske groblja, na čemu od srca zahvaljujemo. Ujedno smo saznali, na temelju jednoga pisma čitatelja **Marijana**

Lopca iz Kloštar Ivanića, u *Glasu Konci-la* od 22. svibnja 2005. godine, o još 72 mlada hrvatska vojnika, koji su poginuli u jednom napadu Drugoga partizanskog bataljona Druge moslavačke brigade na kolonu vojnih vozila na Cvjetnu nedjelju 1945. godine. Oni su bili mladići iz tog kraja u dobi od 17 do 19 godina, tek uno-vačeni u hrvatsku vojsku. Bili su samo prošli neku izobrazbu i vozili se u koloni kamiona koja je bila napadnuta. Zna se da su mrtva tijela dovezena na Mirogoj i da ih je bilo 72. Ali kako je NDH tada bila u rasulu, ne zna se kako i gdje su pokopani. To nije ostalo zabilježeno u arhivu Mirogoja. Vjerojatno su pokopani u zajedničku grobnicu.

Slijede imena hrvatskih vojnika iz Drugog svjetskog rata, koji su bili pokopani na Mirogoju, s naznakom nadnevka njihove smrti:

*

- Anić, Ljubomir, 17. 12. 1942.
- Antolović, Stjepan, 13. 9. 1943.
- Antunović, Ljubo, 15. 8. 1943.
- Azinović, Marijan, 7. 7. 1943.
- Aždajić, Ljubomir, 3. 6. 1942.
- Babić, Luka, 6. 10. 1943.
- Babić, Mijo, 3. 7. 1941.
- Baburić, Ivan, 6. 10. 1943.
- Baćić, Mate, 19. 4. 1942.
- Bajić, Stjepan, ...
- Baj, Rudolf, 17. 6. 1942.
- Ban, Vatroslav, 8. 12. 1942.
- Bančić, Ivan, 8. 3. 1943.
- Barbir, Mirko, 19. 5. 1943.
- Barišić, Krešo, 6. 11. 1942.
- Batfan, Stjepan, 10. 6. 1942.
- Bavrić, Šime, 10. 8. 1942.
- Bazikić, Ivan, 29. 9. 1942.
- Beljan, Ante, 6. 1. 1942.
- Belobrađić, Albert, 8. 9. 1942.
- Berta, Josip, 21. 1. 1943.
- Blažević, Josip, 4. 3. 1943.
- Bogadi, Srećko, 4. 3. 1943.
- Bogović, Ante, 29. 9. 1942.
- Bokulić, Mijo, 21. 6. 1943.
- Božičević, Vinko, 11. 10. 1942.
- Brajnović, Mile, 18. 2. 1942.
- Brdar, Ivan, 23. 3. 1942.
- Brkara, Petar, 24. 4. 1942.
- Brkić, Lazo, 7. 11. 1942.
- Brklijača, Andrija, 19. 7. 1943.
- Bubalo, Petar, 29. 5. 1943.
- Bubalo, Zvonimir, 20. 6. 1942.
- Bublić, Stjepa, 10. 3. 1942.
- Budjan, Josip, 6. 9. 1942.
- Bujas, Ante, 13. 8. 1942.
- Bulić, Ivan, 19. 4. 1942.
- Buyof, Ivan, 16. 10. 1943.
- Bužanić, Đuro, 11. 1. 1942.
- Cargonja, Ante, 27. 12. 1942.

Crnjac, Petar, 19. 4. 1942.
 Crnković, Stjepan, 2. 6. 1943.
 Cvitković, Milan, 31. 3. 1943.
 Čačić, Mile, 25. 2. 1942.
 Čačković, Ivan, 3. 10. 1943.
 Čanić, dr. Vladimir, 25. 4. 1942.
 Čavlović, Oto, 7. 2. 1942.
 Čengaj, Ivan, 20. 6. 1943.
 Čenar, Marko, 6. 6. 1942.
 Čičak, Marko, 24. 8. 1943.
 Čiga, Milan, 31. 8. 1941.
 Čolić, Ante, 16. 8. 1943.
 Čupić, Tomo, 12. 8. 1943.
 Delač, Dragutin, 11. 4. 1942.
 Delišimunović, Valent, 3. 10. 1943.
 Divić, Ivan, 18. 2. 1942.
 Dolčić, Janko, 29. 10. 1942.
 Dončić, Špiro, 24. 1. 1942.
 Dragičević, Ivan, 2. 5. 1943.
 Drinovac, Marko, ...
 Dropulić, Petar, 13. 10. 1943.
 Dropulić, Ivan, 26. 9. 1943.
 Držanić, Stjepan, 10. 10. 1943.
 Dubravčić, Franjo, 16. 6. 1942.
 Dundić, Veseljko, 8. 10. 1942.
 Feliks, Ignac, 18. 6. 1942.
 Gajšek, Eduard, 17. 8. 1941.
 Galić, Božidar, 25. 12. 1942.
 Galić, Ilija, 19. 4. 1942.
 Gašljević, Ljubomir, 19. 7. 1943.
 Gažić, Slavko, 3. 10. 1943.
 Golubić, Josip, 22. 6. 1942.
 Grabovac, Ilija, 25. 11. 1941.
 Grahovac, Nikola, 8. 6. 1943.
 Grčević, Milan, 16. 8. 1942.
 Gregurić, Josip, 13. 9. 1941.
 Gustin, Anđelko, 17. 9. 1943.
 Gvozdić, Slavko, 28. 2. 1945.
 Halužan, Mijo, ...
 Heinc, Alojs, 3. 3. 1943.
 Horvat, Božo, ...
 Hranitelj, Branko, 23. 6. 1942.
 Hrkač, J. Franjo, 28. 5. 1943.
 Išek, Marko, 20. 4. 1943.
 Ivić, Ante, 4. 6. 1942.
 Ivić, Josip, 16. 10. 1943.
 Ivić, Paško, 30. 12. 1942.
 Jakčin Dj. Zvonimir, 30. 5. 1943.
 Jakopović, Zvonko, 20. 3. 1943.
 Jakupović, N., 9. 12. 1942.
 Jančigaj, Nikola, 23. 10. 1942.
 Jančijev, Ivan, 10. 2. 1942.
 Janković, Ivan, 19. 3. 1943.
 Josipović, Josip, 5. 10. 1942.
 Jozić, Fabijan, 11. 6. 1943.
 Jug, Rudolf, 8. 1. 1942.
 Jurak, Petar, 23. 12. 1941.
 Jurčević, Jozo, 9. 4. 1942.
 Jureković, Ivan, ...
 Jurišić, Milovan, 20. 3. 1942.
 Jurišić, Nikola, 11. 4. 1942.
 Kantura, Milan, 22. 7. 1943.
 Katić, Gajo, 19. 1. 1942.

Skromni spomenik na mjestu uništenoga mirogojskog ustaškoga groblja

Katić, Jozo, 7. 6. 1942.
 Kazjan, Miroslav, 20. 4. 1942.
 Keinrath, Đuro, 23. 8. 1942.
 Kelava, Ivan, 5. 1. 1942.
 Kesić, Ivan, 29. 3. 1942.
 Kevrić, Mile, 22. 7. 1942.
 Kilić, Nikola, 12. 6. 1942.
 Kljajić, Nedeljko, 2. 9. 1941.
 Klobučar, Dane, 6. 1. 1943.
 Knežić, Vilim, 6. 6. 1942.
 Knežević, Milan, 29. 9. 1942.
 Kolobarić, Stojan, 30. 1. 1942.
 Konjicija, Petar, 11. 6. 1943.
 Korica, Mile, 31. 6. 1943.
 Košić, August, 6. 4. 1942.
 Kovačević, Roko, 26. 5. 1943.
 Krajc, Antun, 7. 3. 1943.
 Kralj, Krešimir, 9. 4. 1943.
 Kranjec, Stjepan, 10. 12. 1941.
 Križanović, M. Ante, 29. 6. 1943.
 Kruhak, Franjo, 13. 9. 1943.
 Kunštek, Josip, 12. 6. 1943.
 Kurteš, Ivan, 19. 4. 1942.
 Kuštva, Ante, 6. 11. 1942.
 Lahtesić, Nikola, 27. 6. 1942.
 Lalić, Mile, 13. 4. 1943.
 Laljek, Franjo, 1. 10. 1942.
 Lambert, Božidar, 22. 8. 1943.
 Lazarević-Janjić, Tomislav, 8. 8. 1942.
 Leksmiler, Antun, ...
 Leskovar, Đuro, 22. 2. 1942.
 Leško, Nikola, 2. 10. 1942.
 Levak, Martin, 17. 4. 1943.
 Listaš, Jure, 9. 6. 1942.
 Lončar, Zdenko, 17. 8. 1942.
 Lovrić, Stjepan, 10. 10. 1941.
 Lulić, Ivan, 11. 2. 1943.
 Lulić, Lovro, 12. 1. 1943.
 Lužić, Josip, 25. 2. 1943.
 Mačuka, Nikola, 27. 5. 1943.
 Maglić, Marijan, 20. 6. 1943.
 Majstorović, Mirko, 20. 8. 1943.
 Maleković, Ivan, 19. 5. 1942.
 Mandić, Dušan, 30. 12. 1942.
 Marinčić, Martin, 29. 9. 1942.
 Markovinović, Marko, 3. 8. 1943.
 Markus, Ivan, 22. 8. 1943.
 Marold, Ivan, 1. 5. 1942.
 Martinek, Josip, 6. 11. 1942.
 Matić, Marko, 31. 8. 1943.
 Matijašević, Jure, 22. 6. 1942.
 Mihok, Ivan, 21. 9. 1941.
 Mikitek, Josip, 12. 7. 1943.
 Mikulec, Milan, 1. 3. 1943.
 Milčić, Ivan, 19. 2. 1943.
 Miletić, Jure, 16. 1. 1943.
 Milošević, Slavko, 9. 8. 1942.
 Mirić, Jure, 14. 5. 1942.
 Moćan, Ivan, 9. 11. 1942.
 Mravunac, Martin, 26. 1. 1943.
 Muđer, Stanko, 29. 1. 1943.
 Muhvić, Mirko, 1. 3. 1943.
 Mujić, Mile, 20. 11. 1942.
 Nikšić, Ivan, 20. 11. 1942.
 Nikšić, Mate, 6. 11. 1942.
 Nović, Armando, 13. 5. 1942.
 Novokment, Vice, ...
 Novosel, Stjepan, 22. 3. 1942.
 Novoselić, Nikola, 27. 2. 1943.
 Opančan, Petar, 7. 3. 1943.
 Oreč, Ivan, 14. 1. 1942.
 Orešković, Ivica, 23. 11. 1942.
 Ostojić, Nikola, 19. 8. 1943.
 Padjan, Dragutin, 29. 10. 1941.
 Pastuović, Šimun, 19. 7. 1942.
 Pavelić, Mile, 19. 4. 1942.
 Pavičić, Josip, 19. 4. 1942.
 Pavić, Bartol, 22. 5. 1943.
 Pavić, Stjepan, 30. 4. 1942.
 Pavlić, Juraj, 18. 2. 1943.
 Pavlina, Vlado, 2. 5. 1942.
 Pavšić, Oto, 2. 7. 1943.
 Pehlić, Joso, 23. 3. 1943.
 Pejić, Josip, 28. 9. 1942.
 Pejak, Marijan, 1. 10. 1942.
 Pekas, Joso, 28. 4. 1943.
 Pekas, Rudolf, 10. 3. 1942.
 Perazzolo, Giovani, ...
 Perić, Gojko, 8. 4. 1942.
 Perković, Marko, 1. 6. 1943.
 Perkušić, Marko, 13. 10. 1942.
 Pervan, Ljubo, 1. 9. 1943.
 Petanjek, Karlo, 8. 4. 1942.
 Petričević, Ivan, 3. 5. 1942.
 Petrić, Aleksandar, 10. 3. 1942.
 Pirija, Ivan, 9. 11. 1941.
 Plužanić, Jozo, 13. 9. 1943.
 Podgorelec, Ante, 3. 7. 1941.
 Pongračić, Franjo, 20. 10. 1943.
 Popović, Likstor, 11. 7. 1943.
 Požar, Ivan, 22. 3. 1942.
 Premate, Rudolf, 12. 2. 1942.
 Prhlaz, Ivan, 25. 7. 1942.
 Primorac, N., 23. 11. 1942.
 Prpić, Franjo, 9. 11. 1942.
 Prša, Jandro, 11. 12. 1942.
 Rajić, Marijan, 17. 4. 1943.
 Ratiković, Josip, 25. 9. 1942.
 Rebac, Josip, 16. 9. 1943.
 Riznić, Mijo, 26. 5. 1944.
 Romić, Jozo, 13. 4. 1942.
 Rosić, Andrija, 6. 11. 1942.

(nastavlja se)

SJEĆANJA JOŠ JEDNE BLEIBURŠKE UDOVICE

Ima u životu trenutaka kad je bolje sloboditi se, nego se pokloniti sili zla. Ali ima i trenutaka kad trebamo preuzeti rizik preživljavanja kako bi se preživjelo zlo.

Marija Podgorelec, rođ. 1920. i njezin muž Đura, rođ. 1913., rođeni su u Novigradu Podravskom.

Starica Marija pripovijeda:

«Ja i moj muž Đura sretno smo živjeli zajedno svega 3 godine. Đura mi je bil, morem reći, jeden dober, pameten muž. Kaj je z jokom spazil, se je znal napraviti. Ne je bil ni pijanec, niti nevalanec. Čital je knige i cajtunge, bil je iskren domoljub - Hrvat.

1942. leta moj je Đura otišel dobrovoljno u školu u Zagreb u hrvacko vojno zrakoplovstvo. Odonot je otišel u Nemačko na izobrazbu. A dok se je vrnol, došel je vu vojne odore doma, rekao mi je nasmeječ: "Marica, dok rat stane, boš se z menom vozila vu eroplantu!" Posle mi je poslal karto, da ide nekam za Sloveniju.

Dojađale so kolone zarobljenikov. Doznaša sem da je Đura u logoru u Bjelovaru. Našla sem ga tam. Rekel mi je preko drota nek mu donesem kruha, špeka i čokolado. Plakali smo se obedva, dok nas ne je stražar partizan odvojil. Tam je onda bio zapovednik, na OZN-e naš Podravec, Josip Manolić. On je dal naše Podravce s kolone odvojiti u logor kasarne Vojnović.

Celo noć sem pekla kolače, nosila sem ruksak z ranom u Bjelovar. Drugi den, dok sem došla u logor Bjelovar, već ga tam nesem našla. Vu logoru so bili već novi zarobljenici. Rekli so mi Belovarčani, da partizani po noći stareše zarobljenike na vojne kamijone, nekam voze. Vu Limbuš i po bjelovarske šume na streljanje. I to već deset dana.

Ruksaka sem z hranom dala prek drota drugem spačenem bogcom, a ja sem se vrnula doma žalosna kak Majka Boža».

Tako pripovijeda Marija, koja je do nedavne smrti ostala u crno odjevena, postavši kao i mnoge Podravke – bleiburška udovica.

O sudbo, sudbo, sudbila kleta
v crno si dela sa moja leta.

Kaj sem ti kriva, kaj si tak štela
mojega Đuro - kaj si mi zela?

Prešel je škole, preletel gorje
Hrvacko nebo i morje gledno.
Vu Bilogore, od sega čuda
dočekal ga je "domaći Juda!"

Dosudil mu je osudo rečno
da titoizam "bo živel večno!"
Nek ti je laka domaća gruda
Marica tvoja, s tebom je - Đura!

Slavko ČAMBA

BLAGOSLOVLJEN SPOMEN-KAMEN ZA CRKVU HRVATSKIH MUČENIKA NA UDBINI

Spomen-kamen koji obilježava masovna stratišta i grobišta u selu Ruševu u Požeštini, gdje su otjerani i ubijeni mnogi Đakovčani (prema izjavama svjedoka: njih nekoliko stotina) nakon pada Đakova u ruke Jugoslavenske armije 17. travnja 1945., blagoslovio je 5. rujna u đakovačkoj katedrali na sv. misi župnik i dekan Župe Svih svetih u Đakovu, **vlč. Tomislav Čorluka**.

Nakon blagoslova, svoje sjećanje na tragični događaj kad su odveli njegova oca i ubili ga u Ruševu, iznio je **Stjepan Jakab** iz Đakovačkih Selaca, koji je tada bio sedmogodišnjak:

"Jedne kasne večeri u travnju 1945. nije se u našoj kući spavalо. Otac je sjedio na niskom kućnom stoliću, a ja sam mu bio u krilu. Vladao je strah i tješio me je, te mi je pričao priče. U to se začulo kucanje na prozor. Majka se javila. Bila su to dva odbornika iz sela i pitala su: 'Snašo, gdje ti je čovjek?' Majka je rekla da nije kod kuće, a drugi je povikao: 'Šta laže!' Kuću je istodobno opkolilo nekoliko partizana. Dvojica, naoružana na brzinu, upala su u sobu i uz grubo ponašanje vezali su mom ocu ruke. Ja sam plakao i držao se za njegove noge. Odbacili su me u kut sobe. Moj otac je otišao bez pozdrava i to nam je bila užasna noć. Odveden je u kuću jednog odbornika iz sela, a tamo je već bilo ljudi. Pomoći nije bilo, samo bespomoćni plač.

Piše:

Per ŠOLA

Idućega, proljetnog travanjskog, sunčanog i prohладnog dana po *kaldri* se dobro čulo koračanje i topot. Narod je izasovan, a izaslali smo i majka i ja. Prolazila je kolona zarobljenika vezanih po četiri i tjerani su prema brdimu, prema Ruševu. Bilo ih je oko 40 različite starosne dobi. Moj otac je bio treći u prvom redu.

Nakon tri tjedna stigla je poruka da su pobijeni i zakopani. Čovjek koji ih je zakapao našao je sliku, prema kojoj je ustanovalo da su to ljudi iz Selaca. Odmah se tražio način kako ih dovesti, ponovno je trebala dozvola seoskog odbora. Uz po-

moć komesara **Zupčića** krenuli su zaprežnim kolima prema Ruševu. Dobro se sjećam da je on sjeo u prva kola i vjerljivo, da nije bilo njega, ne bi ih moguće dovesti. Majka je pričala da su Selčani bili zakopani u gornjem redu i kada su ih vadili nije bilo puno zemlje. Svatko je po nekoj oznaci prepoznao svoje, tako da je sedam Selčana dovezeno u selo.

Zaprežna kola s mojim ocem bila su postavljena nekoliko sati u našem dvorištu. Otvorili su škrinju i tko je htio, mogao ga je vidjeti. Plakao sam, jer mi ga nisu dali vidjeti. Ipak, skočio sam na kola i video sam ga, a bolje da nisam. Dugo sam poslijе toga trpio strah. Nije imao nos, uši i oči, a stric mi je kasnije rekao da je zaklan i prepostavljam da su bili živi mučeni. Sahranjeni su 16. svibnja 1945. na groblju u Đakovačkim Selcima."

Po završetku mise, spomen-kamen su djeca žrtava iz Ruševa, **Blaženka Rac r. Verhas** i **Stjepan Jakab** predali spomen-kamen članovima Moto-kluba Đakovo, kako bi ga oni, predvođeni predsjednikom kluba **Miroslavom Lasićem Ćisom**, odvezli u Udbinu. Materijal od kojega je kamen izrađen, potječe s ruševskog područja Ruševa, a svoj rad i obradu je donirala tvrtka "Kamen-Štimac" iz Kuševca. •

STANKO VIDAIĆ, BJEGUNAC IZ LEPOGLAVE

Stanko Vidaić (sin Jose), rođen je 1. srpnja 1915. u Murvici, Zadar. Imao je četvero djece, a po zanimanju je bio zemljoradnik. Dne 6. veljače 1945. godine jugoslavenski partizani su ga lišili slobode zbog toga što je u ratu bio pripadnik oružanih snaga Nezavisne Države Hrvatske. Vojni sud za oblast Dalmacije, br. 427/45, od 10. kolovoza 1945., Vidaića je osudio na 7 godina i 6 mjeseci zatvora s prisilnim radom i 2 godine gubitka političkih prava, prema čl. 14. Uredbe o vojnim sudovima. Sudio je **Mihajlo Jenjić**, predsjednik suda i poručnik, uz porotnike poručnika **Đuru Medića** i borca **Stipu Ivkovića**. Optuženik je proglašen krivim "(...) Što je 4. II. 1944 stupio dobrovoljno u ustaše, dobio čin rojnika, i radi svojih sposobnosti bio postavljen za komandira ustaške milicije u Murvice, te kao takav sudjelovao u raznim akcijama protiv NOVe (...)."

Komunistički je sud uzeo u obzir i podatke dobivene od seoskih narodnih odbora Murvica i Medviđa, koji su, tobože, već te 1945. godine posjedovali sređenu i vjerodostojnu dokumentaciju o osobama

Piše:

Bruno ZORIĆ, prof.

s tih područja, posebno o stvarnim ili mogućim neprijateljima krvavih vlastodržaca. Uistinu, u to je teško povjerovati, znaajući kakvim je kadrom raspolagala partizansko-komunistička vlast nakon pada Zadra i šireg zadarskog područja u njihove ruke koncem 1944. godine. Prvi predsjednici komunističkih sudova i javni tužitelji po zanimanju su mahom bili zemljoradnici i radnici, slabe izobrazbe i pismenosti čak i za ono vrijeme, ali koji su se partijski školovali u partizanima. Prema tom je primjeru lako pretpostaviti sastav tzv. narodnih odbora u zabačenim selima Ravnih kotara i Bukovice.

Vidaić je utamničen u zloglasnom zatvoru u Lepoglavi. U noći od 4. na 5. te uvečer 5. studenoga 1945. veči je broj hrvatskih uznika iskoristio prigodu za bijeg iz zatvora, od kojih je velika većina na kraju ubijena odnosno nestala. Među njima je bio i Stanko Vidaić.

Bijeg se odvijao u teškim vremenskim prilikama, padao je snijeg, bila je velika studen... Tragovi u snijegu uvelike su pomogli komunističkim progoniteljima, pripadnicima milicije, OZN-e i KNOJ-a. Jedini mogući trag o nesretnoj Vidaićevoj sudbini povezuje ga s **Lukom Kevrićem** iz Visočana, osuđenog na smrt strijeljanjem - potom na 20 godina prisilnog rada, koji je također u tom bijegu nestao. Kevrić se navodno odvojio od skupine s kojom je bježao da bi se negdje susreo s Vidaićem (dr. Augustin Franić, *KPD Lepoglava: Mučilište i gubilište hrvatskih političkih osuđenika*, Zagreb 2000, str. 122). Mjesto i okolnosti pogibije, kao i posljednje počivalište, sve je ostalo nepoznato. Stanko Vidaić je u matici umrli za mjesto Murvicu službeno proglašen mrtvim 1969. godine, naravno, bez navođenja mjesta smrti.

Stanko Vidaić, kao i brojni drugi hrvatski uznici iz Lepoglave, na bijeg su se odlučili zbog očajnih i neljudskih uvjeta u tom kazamatu. Svi oni zaslužuju poštovanje, za hrvatsku slobodu dali su svoje živote. •

MOJOJ BAKI

...

Tako se nešto zbilo
Svibanjskog predvečerja vrelog
Kad vijest me je o smrti bake
Potresla i rastužila cijelog.

Daleko od ognjišta otaca
Knjigu je životnu zaklopila
Nakon duge i teške bolesti
Zadnji je put oči sklopila.

A život je njezin otpočeo
U dragoj posavskoj ravnici
Tamo gdje čestit čovjek
Nikad' ne dobije po zasluzi i pravici.

Ljubav je jedinu, svevremensku,
U devetnaestoj godini spoznala
U povučenu susjedu Iliju
Životnog suputnika je prepoznala.

Al' sreća im života zajedničkog
Bijaše kratkoga daha

*Jer bubnjevi rata sve bliži bivahu
S njima i osjećaj straha.*

*Ilija se odazva bez pogovora
Za obranu Domovine spremam
Jer zle su sile na nju krenule
I probuđena crvena neman.*

*O Bože, sačuvaj ga živa tek,
Oče naš nebeski mili!
Vapila je k nebu baka mi:
Plaštom ga milosrđa zakrili!*

*Strašnom je ratu kraj došao
Al' Ilija je u zarobljeništvo pao
Riječi zadanoj vjeran ostao
Odore drage sa sebe nije dao.*

*I zadnju poruku što odasiao je
Baki mojoj, po golubici mira,
I danas me posramljena ostavlja
I danas mi dušu dira.*

*Zbogom mi ostaj suputnice
Ljubavi moja sveta i jedina*

Na mene čeka sad neznana

Kraj borika zelena ledina.

...

Ilija VINCETIĆ

(Ilija Vincetić je rođen 1969. u selu Vidovice kraj Orašja, u Bosanskoj Posavini. Ime je dobio po djedu Iliju Mikiću, koga su jugoslavenski partizani ubili u svibnju 1945. U pjesmi *Mojoj baki*, koja se sastoji od osamdesetak kitica, Ilija opisuje život svoje bake Jele, rođene 1920. u Vidovicama, a umrle 2006. u Samoboru. U prvom dijelu pjesme Ilija govori o smrti djeda te o Jelinoj tuzi, a zatim o njezinoj borbi da na noge digne svoje dvije malene kćeri. Bilo je godina kada je od izlaska do zalaska sunca kopala na njivama imućnijih slavonskih seljaka. Cijeli je život žalila za suprugom. U najtežim je trenutcima u ruke uzimala nekoliko njegovih sačuvanih fotografija. Krajnju utjehu tražila je u vjeri. Godine 1991. moralu je napustiti Vidovice i skloniti se u izbjeglištvu, a Ilija je, poput svoga djeda, uzeo pušku u ruke...)

ZBORNIK ZNANSTVENIH RADOVA "NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA"

U izdanju Ministarstva obrazovanja, znanosti, kulture i športa Zapadnohercegovačke županije te posuškog Ogranka Matice hrvatske, u drugoj polovici 2009. svjetlo dana je ugledao izvrsno ilustrirani zbornik radova sa znanstvenoga skupa, održanog u Posušju 13. svibnja 2009., pod naslovom "Nezavisna Država Hrvatska" (239 str.).

Radovi u zborniku obrađuju povijesni kontekst stvaranja i funkciranja Nezavisne Države Hrvatske, njezin slom u svibnju 1945., te mnoštvena stradanja hrvatskoga naroda u poslijeratnoj komunističkoj Titovoj Jugoslaviji, tamnici i grobniči hrvatskoga naroda. Na koricama zbornika objavljene su prikladne ilustracije: fotografija svečanog stupanja predstavnika hrvatskih oružanih snaga prigodom prve obljetnice proglašenja NDH u Zagrebu 10. travnja 1942., slika ustaških povratnika na Markovu trgu u Zagrebu, snimka hrvatskog legionara na istočnom bojištu 1942., te svjetloplis bleiburškog spomenika. U knjizi je svoje mjesto našlo još 75 popratnih ilustracija. Knjiga je tvrdo uvezana i tiskana na veoma kvalitetnom papiru. Zbornik je uredio **prof. Vjekoslav Čamber**, lektorirao **prof. Vlatko Mišetić**, a tehnički uredio **Tomislav Spajić**.

U zborniku su objavljeni i sažetci na engleskom i njemačkom jeziku, koji su djelo **prof. Mare Bošnjak** i **prof. Damira Draškića**. Predgovor Zborniku napisao je njegov urednik prof. Čamber - ministar obrazovanja, znanosti, kulture i športa Zapadnohercegovačke županije. Znanstveno-povijesnu studiju "Nastanak Ustaško-domobranskog pokreta" priredio je **dr. sc. Mario Jareb**, viši znanstveni suradnik pri Hrvatskom institutu za povijest u Zagrebu. Prof. Čamber napisao je znanstveni rad "Uspostava NDH, zakoni, funkciranje vlasti", navodeći u podnaslovu studije pobudne, znakovite **Cavourove** riječi: "Možete sprječiti da se čuju moje riječi, ali ne možete sprječiti da se čuje istina." Između inoga, u zaključnom slovu, prof. Čamber je istaknuo kako onodobna Hrvatska od svojih saveznika nije imala koristi, jer su Nijemci u NDH ponajprije štitili vlastite gospodarske interese, a Talijani su razgranato podupirali ru-

Piše:

Ivica KARAMATIĆ

štitelje hrvatske države: četničko-partizanske odmetnike.

Dr. sc. Jure Krišto, znanstveni savjetnik pri Hrvatskom institutu za povijest u Zagrebu, u zborniku se predstavio uradkom "Katolička crkva i Nezavisna Država Hrvatska". U spomenutoj znanstvenoj studiji dr. Krišto je analizirao odnosa o onodobnoga vrha Katoličke crkve u Hrvatiji s predstavnicima hrvatske državne vlasti. Temu "Odnosi Ustaškoga vodstva prema Italiji i Njemačkoj 1930.-1945."

Sa stranica časopisa
"Hrvatski krugoval"

obradio je **dr. sc. Ivica Šarac**, zaključivši da je vojni slom NDH bio neizbjegjan zbog podpune oslonjenosti hrvatske države na Njemačku, od kapitulacije Italije 1943. do svibnja 1945. **Prof. dr. Josip Jurčević**, viši znanstveni suradnik pri Institutu Ivo Pilar, te voditelj Centra za istraživanje mira, rata i terorizma, u zborniku je podrobno obradio predmet "Završne ratne operacije 1945. godine, povlačenje, predaja i izručenje Hrvatske vojske i civila Titovim partizanima". Premda povjesna znanost nema ključnih pisanih izvorâ glede izručenja Hrvatske vojske i civila 1945. na Bleiburgu, prema mišljenju dr. Jurčevića: "niz dokumenata bjelodano

pokazuje kako je poratna represivnost jugoslavenskoga sustava u Hrvatskoj bila idejno osmišljena, sustavno planirana i pripremana te operativno zapovjeđena i provođena. A na čelu svakoga dijela i celine ovoga procesa nalazio se nazuži vrh KPJ koji je istovremeno bio i vrh vlasti druge jugoslavenske države."

Temu "Pronalazak i istraživanje grobišta hercegovačkih franjevaca pobijenih podkraj Drugoga svjetskog rata", stručno je obradio arheolog **Tihomir Glavaš**. U znanstvenom radu u zborniku naveo je rezultate dosadanjih istraživanja, te vjerdostojne svjedočne nesmiljenih partizanskih zločina, pripisujući pritom, s punim pravom, partizanima zločinačku lukavost. **Mr. sc. Marija Naletilić** u zborniku se predstavila znanstvenim radom "Djelovanje poslijeratnih križarskih i škriparских skupina u Hercegovini", a **prof. dr. fra Andrija Nikić** temeljito je obradio temu „Stradanja hrvatskoga naroda u Hercegovini (1941.-1990.)".

U sklopu Zbornika nakladnici su izdali tematski prikladan CD, na kom se nalaze: «**Kvaternikovo** proglašenje Nezavisne Države Hrvatske 10. travnja 1941.», «Gовор dr. Ante Pavelića na Markovu trgu u Zagrebu 21. svibnja 1941.», potom također Poglavnikovi govor u Hrvatskom Saboru 23. veljače 1942. te 10. travnja 1958., zatim govor generala **Vjekoslava Luburića** 10. travnja 1968., te naposljetku Govor **dr. Branimira Jelića** 1971. u Kanadi.

Kako mi je priopćio jedan od odgovornih nakladnika Zbornika prof. Vlatko Mišetić, predsjednik ogranka Matice hrvatske Posušje, tijekom 2010. knjiga je predstavljena u svim općinama Zapadnohercegovačke županije: Posušju, Širokom Brigu, Ljubuškom i Grudama. Tijekom tih predstavljanja, Zbornik je rasprodan po pristupačnoj cijeni od 15 KM. Sav prihod od prodaje Zbornika, što zacijelo valja pozdraviti, utrošen je u humanitarne svrhe. Isti nakladnici zauzeto pripremaju objavljivanje drugoga ponovljenog izdanja knjige "Nezavisna Država Hrvatska".

MJERENJE KRVNOG TLAKA KOD KUĆE

Poznato je da je povišeni krvni tlak jedan od najčešćih zdravstvenih poremećaja. Ljudski se vijek produžio, ljudi se sve manje kreću te nagnju debeljanju, a mnogi čak i puše ili su skloni pretjeranom korištenju alkohola. Problem je uz to da visoki tlak ne boli pa se često kasno uočava. U tom je smislu dostupnost modernih tlakomjera te mogućnost kontroliranja tlaka kod kuće bez sumnje veliki napredak i pomoći. Ipak, odmah treba reći da u nekim okolnostima mjerjenje tlaka kod kuće može dovesti i do dodatnih problema te čak može i štetiti.

Teškoće se naime pojavljuju u slučajevima kada se aparat za mjerjenje tlaka nedovoljno ispravno koristi ili se bolesnik odluči na samostalno prilagođavanje terapije. Ponekad se također događa da se lijekovi neispravno uzimaju.

Česti primjer: Pacijent izmjeri svoj tlak, ustanovi da je sistolička vrijednost 120

Piše:

**dr. med. Drina
BLAŽEKOVIC-SOJČIĆ**

mm žive te odluči preskočiti terapiju, uvjeren da bi se mogao srušiti, uzme li svoj lijek! Činjenica je međutim da je tlak normalan upravo zato jer su lijekovi djelovali! S redovitim uzimanjem treba nastaviti kako bi vrijednosti takve i ostale.

Još je rizičnije propustiti obavijesti liječnika o vlastitim odlukama o mijenjanju propisane doze lijekova. U tom se slučaju može dogoditi da liječnik odluči mijenjati terapiju, a na temelju krivih informacija.

Češće se također događa da pacijenti, osobito starije osobe, premalo piju te u tijelu stalno imaju manjak tekućine. U takvim će slučajevima neki lijekovi za regulaciju tlaka izazvati nagli pad tlaka te osjećaj slabosti. Da bi se to izbjeglo, treba se

načelno držati pravila – kod te vrste lijekova, no i načelno kod svih drugih vrsta - da lijek treba popiti s jednom velikom čašom vode, a nikako ne s gutljajem vode. Najbolje je zapravo lijek popiti s dvije velike čaše vode.

Posebnu pozornost treba obratiti na vrijeme i na tehniku mjerjenja tlaka. Krvni se tlak naime tijekom dana mijenja, pa čak i iz minute u minutu. Stoga je dobro mjeriti dva puta dnevno, u vijek u isto vrijeme. Sat vremena prije mjerjenja ne treba piti kavu ili alkohol, a prije samog mjerjenja potrebno je par minuta mirno sjediti. Ruku treba postaviti tako da je jastučić u manšeti u razini srca. Ako je postavljen ispod razine srca, tlakomjer će pokazati višu vrijednost, a ako je iznad razine srca, vrijednost će biti lažno niža.

Mjerimo li tlak tlakomjerom koji stavljamo na nadlakticu, donji rub manšete treba biti oko dva poprečna prsta iznad

RAZMIŠLJANJA O STARENJU I STAROSTI (2) GLEDATI U OČI ŽIVOTU

Idealne okolnosti koje bi vodile najboljim izgledima da čovjek i u kasnim godinama postigne puninu životnog zadovoljstva, vjerojatno su sljedeće: samopouzdana i aktivna osobnost, dobro zdravstveno stanje, topli i podržavajući obiteljski odnosi, visoka društvena zauzetost, zadovoljstvo proživljenim životom te pozitivna očekivanja o okolnostima budućega života.

Ali tko za sebe može reći da iza njega stoje sve ove blagodati! Gotovo je svatko tijekom svoga života doživio teška iskustva i gorke udarce sudbine. Većina je izložena bolestima, neki su već izgubili suprugu ili supruga, a dio živi gotovo u siromaštvo, s malim mirovinama, što je na putu društvenom angažmanu i stjecanju prijateljstava. No, kako nikada nema smisla plakati za onim čega nemamo, jedina konцепcija koju treba slijediti je pokušaj napretka unutar vlastitih realnih okvira, pa i s teretom na leđima.

Istina, mnogim će ljudima njihove kasnije godine krenuti dobro „same od sebe“,

Piše:

Maja RUNJE, prof.

bez osobitih napora, te donijeti dragocjene mogućnosti kojih je ranije bilo manje ili ih i nije bilo. Najprije opuštenost i smirenost, budući da se više ne treba dokazivati, a „važne“ brige polako gube na oštrini. Mnogi će također iskusiti zadovoljstvo, jer konačno mogu raspolagati svojim vremenom, nakon što su se oslobođili hijerarhija i napornih ljudi kojima su bili okruženi na radnim mjestima. Neki bračni parovi spominju više harmonije jer su s vremenom ipak naučili cijeniti stečenu bliskost i povjerenje. Mnogi također uspiju obnoviti i oživjeti stara prijateljstva ili čak steći nova. A mnogi osjećaju da je lijepo živjeti u današnjim okolnostima, u kojima je mnogima na raspalaganju bolja zdravstvena skrb, više stambenog komfora, više izobrazbe (osobito

za žene) i više društvene sigurnosti negoli je to bilo ranije.

Starost svakako u svojoj srži sa sobom nosi ozbiljna pitanja. I ranija su životna razdoblja imala svoje teškoće, no rješenja su tada ipak bila predvidljivija. U starosti se mnoge promjene događaju iznenada, osobito na području zdravlja, te je osjećaja kontrole manje, mada za svakoga na drugačiji način. Starost je i kronološki različita, pa postoje razlike između rane i duboke starosti.

Mnoge teškoće imaju svoje razloge i u samim osobnostima pojedinih ljudi te u načinu kako su svoje životne zadaće rješavali do sada. Osoba koja je tijekom života razvila malo samopouzdanja i suverenosti, s više će straha i pasivnosti gledati na gubitke koje nosi starost. Žena koja se u vijek osjećala zapostavljenom te je obiteljsku pažnju stjecala tek krajnjom požrtvovnošću i odricanjem, mogla bi istim iscrpljivanjem nastaviti u (prevelikoj) brizi za unuke - dok oni ne odrastu, ne budu je više trebali, a ona odjednom bude

pregiba lakta, a sredina jastučića na manšeti treba biti iznad kucavice (arterije), na unutarnjem dijelu nadlaktice. Manšeta uvijek treba dobro prianjati. Ne prianja li, donji, dijastolički tlak bit će lažno povišen, a što će dovesti do nepotrebnih briga. Koristimo li tlakomjer kod ručnog zgloba, ruku treba postaviti tako da je aparatič u visini srca, a šaka da je opuštena. Pri tome treba uvijek mirno disati te ne govoriti.

Većina ljudi tlak mjeri na lijevoj ruci jer su dešnjaci ili stoga što misle da je to potrebno radi blizine srca. Činjenica je međutim obratna. Nakon izlaska glavne kucavice (aorte) iz srca njen prvi odvojak vodi u desnu ruku, drugi u desnu stranu vrata i glave, treći u li-

jevu stranu vrata i glave te u lijevu ruku. Čak i kod zdravih ljudi često stoga može postojati razlika u visini krvnog tlača između lijeve i desne ruke, u korist desne ruke, i to i do 20 mm žive. Ima međutim slučajeva u kojima razlika ovisi o nepravilnostima u samoj ruci, npr. kao posljedica suženja neke krvne žile. Isprva je zato nužno tlak mjeriti na objema rukama, a kasnije na ruci koja pokazuje više vrijednosti. Iznimka je ruka koja otiče radi smetnji otjecanja limfe, nakon radikalne operacije dojke, a na kojoj se tlak ne mjeri. Svi su standardi preporuka Svjetske zdavstvene organizacije. Laici za njih naravno ne trebaju znati, no šteta je da i dobar dio zdravstvenog osoblja o njima ne vodi računa. •

osamljena. Muž i žena koji su desetljećima živjeli u teškom braku, ne čineći ništa da nauče rješavati svoje konflikte, ili da okončaju svoju vezu, možda će prešutno prihvati takvo stanje te za nezadovoljstvo nastaviti kriviti onoga drugoga. Osoba koja je svoje povrede i svoje neutražene gladi uvijek pokušavala kompenzirati strategijom „ja – ja – ja“, vjerojatno će i dalje biti ljuta na cijeli svijet jer „joj nitko ne želi biti prijatelj“

U nekim bi slučajevima sigurno puno pomoglo te ljudima olakšalo mnoge teškoće, pa i patnje, kada bi i za stare ljude postojao pristup psihoterapiji. U međuvremenu je naime potpuno sigurno da stari ljudi mogu učiti te mogu mijenjati svoje poglede i način ponašanja. Nažalost, kvalificirane psihoterapije u Hrvatskoj nema dovoljno ni za mlađe. Uz to, naši stari ljudi pripadaju generaciji koja i nije naučila

tražiti i primati pomoć, osobito ne od psihologa i psihijatra.

Nemoguće je potpuno riješiti pitanje što su u životu darovi, što je bilo u našim rukama, što moramo učiniti, a što i ne možemo. Sigurno je da uvijek moramo dati sve od sebe. Svatko od nas svoje putove mora iskušavati stalno iznova, pa iako će rješenja često biti kratkoročna, a vrijeme uvijek ponovno tražiti novu prilagodbu.

Primjer bi nam mogla biti draga prijateljica **Anka Rukavina**. Anka ima 94 godine, prošla je teške lomove i gubitke, no njena je duša otvorena i vedra: „Do 85. se nisam ni sjetila da sam stara!“ Ili: „U četvrtak svakako moramo na predavanje u *Hrvatsko slovo*, mada se osjećam slabom, jedva hodam, a gotovo ništa i ne čujem.“ Ili: „Bit će lijepo otpočinuti pod Velebitom“.

PUBLIKACIJE KOJE SE MOGU NABAVITI U HRVATSKOM DRUŠTVU POLITIČKIH ZATVORENIKA (Zagreb, Vojnovićeva 15)

POLITIČKI ZATVORENIK 2006.-2008. - svi brojevi časopisa (166-201) na CD-u u HTML i PDF formatu, s mogućnošću pretraživanja - 1 CD	50,00 kn
POLITIČKI ZATVORENIK 1990.-2008. - svi brojevi časopisa (1-201) na CD-u u HTML i PDF formatu, s mogućnošću pretraživanja - 4 CD-a	200,00 kn
POLITIČKI ZATVORENIK 2003.-2005. - svi brojevi časopisa (brojevi 130-165) na CD-u u HTML i PDF formatu, s mogućnošću pretraživanja (staro izdanje) - 1 CD	30,00 kn
POLITIČKI ZATVORENIK 1990.-1997. i 1998.-2002. - svi brojevi časopisa (brojevi 1-129) na CD-u u HTML i PDF formatu, s mogućnošću pretraživanja - 2 CD-a	60,00 kn
Ivo BJELOKOSIĆ: <i>Svečenik matični broj St. Grad.</i> 2019 HDPZ Podružnica Dubrovnik, 2002.	80,00 kn
Kaja PEREKOVIĆ: <i>Naše robijanje</i> , RINAZ Rijeka, HDPZ Zagreb, 2004.	150,00 kn
Skupina autora: <i>Hrvatske žene u okovima i pjesmi</i> , Riječki nakladni zavod Rijeka, 1997.	80,00 kn
Bruno ZORIĆ: <i>Svetlo i sjene (pjesme)</i> , HDPZ Podružnica Zadar, 2000.	40,00 kn
Slavko MILETIĆ: <i>Za dostojanstvo i slobodu</i> , HDPZ Mostar, 2006.	80,00 kn
Zatajena grobišta i prešućene žrtve Drugog svjetskog rata i porača u Karlovačkoj županiji , Izd. HDPZ - Podružnica Karlovac, 2007., tvrdi uvez, 450 str.	140,00 kn
Prešućene žrtve Đakova i Đakovštine u Drugom svjetskom ratu i poraću , Izd. HDPZ - Podružnica Osijek, Ogranak Đakovo, 2007., tvrdi uvez	150,00 kn
Dr. Augustin FRANIĆ: <i>Dr. Niko Koprivica gradonačelnik Dubrovnika, žrtva i mučenik sa Dakse</i> , HDPZ - Podružnica Dubrovnik, 2009., 72 str.	50,00 kn
Mijo JURIĆ: <i>Osamnaest proljeće (Uspomene na godine tamovanja)</i> , HKD sv. Jeronima, Zagreb, 2009., tvrdi uvez, 312 str.	100,00 kn
Prilozi za povijest Domovinskog rata u Đakovu i Đakovštini , prir. Ivo Tubanović, Igor Švraka, Pero Šola, Dragutin Hajnić, Zorica Balog, Maja Majbaum i Sanja Rogoz-Šola, izd. Hrvatsko društvo logoraša srpskih koncentracijskih logora Ogranak Đakovo i HDPZ Podružnica Osijek, Ogranak Đakovo, tvrdi uvez, 528 stranica	150,00 kn
Žrtve Drugoga svjetskog rata, porača i Domovinskog rata na području župa Dobretići, Jajce, Koričani, Ključ, Liskovica, Podmilače i Varcar Vakuf – Mrkonjić Grad , prir. Ivo Tubanović, Stipe Pilić, Ivo Aščić, Mirko Blažević, Mara Crmoja, Zdravko Žunić i Branko Bungić, izd. 2B multimediaPrint, Nova Bila, 456 stranica, tvrdi uvez	100,00 kn
Dr. Augustin FRANIĆ: <i>KPD Stara Gradiška: mučilište i gubilište hrvatskih političkih zatvorenika</i> , HDPZ - Podružnica Dubrovnik, broširano, 302 str.	100,00 kn
Božidar Božo KOVAČEVIĆ: <i>Križni put dugačak pet godina 1945. – 1950. (Svjedočenje o vremenu)</i> , HDPZ - Podružnica Karlovac, broširano, 103 str.	40,00 kn
Vjeko Božo JARAK: <i>Iz biblijske povijesti. Vječne pouke Knjige nad knjigama</i> , Naklada Trpimir, Zagreb, 2010., 220 str.	80,00 kn
Tomislav JONJIĆ: <i>Hrvatski nacionalizam i europske integracije</i> , Naklada Trpimir, Zagreb, 2008., broširano, 215 str.	100,00 kn
SLAVKO RADICEVIĆ: <i>Tri zla dvadesetog stoljeća na tlu Hrvatske</i> , Vlastita naklada – sunakladnici; HDPZ i HDPZ Podružnica Rijeka 2010., tvrdi uvez, 351 str.	100,00 kn
Dr. Augustin FRANIĆ: <i>KPD Lepoglava, mučilište i gubilište hrvatskih političkih osuđenika</i> , drugo, dop. i proš. izdanje, HDPZ, Dubrovnik, 2010., broširano, 304 str.	100,00 kn

•

... nastavak sa str. 33

Gospić Karllobag, prgnječio uz burobrani zid i slomio mu rebra i ruku, te da po izlasku iz bolnice nije sudjelovao u ratnim akcijama, već je radio na održavanju vojarne preko puta gospičke bolnice. Optužnicu su povukli, jer su to posvjedočili i drugi svjedoci. Nakon povučene optužnice, predao se. Odveli su ga u Benkovac. Bio je zatvoren u tvrđavi skupa sa zarobljenim domobranima, ustašama i njemačkim vojnicima. Danonoćno su ih tukli. Posebno su bili krvločni bivši četnici, koji su se na kraju rata premetnuli u partizane. Tukli su ih kolcima i pri tom su mu ponovno polomili rebra i drugu ruku. Jednog dana poveli su ih na strijeljanje, povezavši im ruke u zapešcu iza leđa žicom, pa opet dva po dva za nadlaktice. Na putu izvan Benkovca sreo ih je jedan partizanski oficir i upitao kamo ih vode. Partizani-četnici, iz pratnje, rekli su da ih vode u Zadar na sud. Naredio im je da sužnje popišu, a on će poslati kamion, kojim će ih prevesti u Zadar, te da mu iz Zadra donesu potvrdu da su ih predali. Iz Zadra su ih prevezli brodom u Pag i zatvorili u skladište soli u solani. Nekoliko dana, gladni i žedni, ležali su na soli, što je za onako izranjene batinanjem bilo posebice teško. Iz Paga prevezli su ih dalje brodom u Senj, a potom u Crikvenicu. Tu su ih unovačili u Jugoslavensku armiju i uslijenim maršem, kao živi štit

ispred sebe, tjerali ih do Rijeke, pa dalje do Trsta. Otpušten je iz Titove vojske i po dolasku kući radio na obnovi u gospičkom zatvoru. Uhitili su ga jedne noći, optuživši ga da je pomogao zatrobljenicima bijeg iz zatvora. Obitelj nije znala za njega devet mjeseci. Vratio se kući mršav, iscijeden, suh kao bakalar. Do kraja života bio je oponent Titovom režimu i pod stalnim nadzorom njegove milicije, SUP-a i KOS-a.

35. Vukić, Ivan (Ive, Ivica, Vujgi), sin Stipe i Kate, rođen 1940., građevinski tehničar, oženjen Marijom, medicinskom sestrom. Imaju dvoje djece, Gordanu i Krešimira. Nastavio je hod očevim putem. Kao pripadnik domovinskoga *Hrvatskog Oslobođilačkog Pokreta* uhićen je 16. lipnja 1965., osuđen na osam, pravomoćno na šest godina strogog zatvora. Kaznu je odrobijao u robijašnici u Staroj Gradiški. Nakon izlaska na slobodu nastanio se i zaposlio u Zadru, jer se u Gospiću nije mogao zaposliti. Bio je pod stalnim nadzorom UDB-e. Godišnje više puta pozivan je na obavijesne razgovore. Često su mu vršili premetačinu stana. Do 1985. svake godine UDB-a bi mu zabranila izlaz iz Zadra, na jedan do dva mjeseca i u prigradska naselja, bez njezina odobrenja.

(Svršetak)

POZIV NA SURADNJU

Godinama smo pozivali hrvatske političke uznike da svoja sjećanja zabilježe i pošalju nam radi objavlјivanja. Odziv je, nažalost, razmjerno mali: velika većina i dalje kani svoje uspomene odnijeti na onaj svijet, vjerojatno ne shvaćajući da time čine veliku uslugu ideolozima jugoslavenstva i komunizma. Zato **ponovno pozivamo: napišite i objavite svoja sjećanja te na taj način omogućite mlađim naraštajima i budućim povjesničarima da ispravno ocijene pravi položaj Hrvata u Jugoslaviji!**

POBIJENI HRVATSKI POLITIČKI UZNICI - MOLIMO POMOĆ I SURADNJU -

Znatan je broj hrvatskih političkih uznika u prvoj i drugoj Jugoslaviji svojim životom platilo borbu za hrvatsku državu: ubijeni su na izdržavanju kazne ili su uslijed te kazne brzo skončali. Većina njih je danas potpuno zaboravljena, a praktično po nikomu od njih ne zovu se ulice, ustanove, škole...

Komu danas nešto znači ime Anđelka Capeka ili Marijana Hrvoja, Tomislava Vidovića ili Tome Dumančića? A radi se o ljudima koji su pali, da bismo mi mogli živjeti u slobodi!

Nasuprot tomu, brojne institucije i javni prostori nose imena po njihovim intelektualnim ili stvarnim egzekutorima. To jasno govori o stanju u Hrvatskoj.

Pokušajmo to promijeniti! Pokušajmo održavati svijest o našim sunarodnjacima i suborcima koji su platili najskuplju cijenu za hrvatsku slobodu i državno neovisnost!

Uredništvo *Političkog zatvorenika* želi u svakome idućem broju bar po jednu stranicu posvetiti ubijenim i umorenim hrvatskim političkim uznicima. Radi toga pozivamo njihove obitelji, prijatelje, rodbinu i suborce, da nam dostave fotografije i osnovne podatke o njima. Fotografije na zahtjev vraćamo! Zahvaljujemo na suradnji i pomoći!

U SPOMEN

MILKA ALIĆ

(1922. - 2010.)

Laka joj bila hrvatska zemlja!

HDPZ – Podružnica Zagreb

U SPOMEN

NIKICA MELIHAR

(1917. - 2010.)

Laka joj bila hrvatska zemlja!

HDPZ – Podružnica Zagreb

IN DIESEM HEFT

Mehrere Artikel in dieser Ausgabe beschäftigen sich mit dem Problem der kommunistischen Ideologie und wohlwollender Behandlung eines großen Teils der Öffentlichkeit zu ihm. In dem Artikel, den wir übertragen, schätzt **Guy Sorman**, dass der Prozess gegen Anführer des Roten Khmer vor dem Sondergericht für Kambodscha tatsächlich ein "Nürnberg für den Kommunismus" wird. Er betont, dass die kommunistische Ideologie und kommunistischen Regime verantwortlich sind für den Tod von doppelt so vielen Menschen wie der Faschismus und Nationalsozialismus zusammen, aber diese schaffen es trotzdem immer noch sich als Träger des gesellschaftlichen Fortschritts darzustellen. Es gibt keinen Unterschied zwischen der kommunistischen Regime, unabhängig davon, wo sie errichtet sind. Und wenn sie schließlich das nationale Kolorit bekommen, sie sind wesentlich

und strukturell identisch, und immer bedeuten Massenterror, Gewalt und Hunger. Sorman sagt, dass letztendlich alle Kommunisten dieselbe Feigheit markiert: wenn sie mit dem Gericht der Geschichte konfrontiert werden, leugnen dass sie es jemals Kommunisten waren.

* * *

Parallel dazu betont **Prof. Dr. Branimir Lukšić** die Notwendigkeit der Beseitigung der totalitären kommunistischen Ideologie im öffentlichen Leben. Laut seiner Analyse, haben die Kommunisten in Kroatien, nach dem Fall der Berliner Mauer und dem Zerfall Jugoslawiens, eine der folgenden acht Zuflüchte gewählt: (1) Flucht in anationalen und transnationalen universellen Wissenschaften, (2) Flucht in Globalismus, Europäertum und Kosmopolitismus, (3) Flucht in den Neoliberalismus, weil einige seiner Eigen-

schaften ähneln denen des totalitären Kommunismus, (4) Flucht in Anarchismus, wo die vollständige Relativität aller Werte, rechtlichen, moralischen und religiösen herrscht, (5) Flucht in die Bereicherung mit allen zulässigen und unzulässigen Mitteln, (6) Einschleusung in die neuen politischen Parteien (7), nicht geringen Teil der ehemaligen jugoslawischen Kommunisten serbischer Herkunft liefen zu Großserbentum (8) der geringste Anzahl von ehemaligen Kommunisten kehrte einer anderer Weltanschauung zu.

* * *

Nach dem Zweiten Weltkrieg nahm die jugoslawische Regierung eine formelle (schriftliche) Entscheidung über die Zerstörung der Friedhöfe von "Okkupanten und einheimischen Verrätern." In Übereinstimmung mit dieser Entscheidung, die für das kroatische Territorium ein jugoslawischer Partisan, **Vicko Krstulović**, unterzeichnet, wurden die meisten Friedhöfe, wo die kroatischen, deutschen und italienischen Soldaten begraben wurden, zerstört. Es war rücksichtslos getan und ohne Möglichkeiten für Familien die Überreste der vergrubenen zu exhumieren und anderswo zu begraben. In folgenden Ausgaben werden wir eine Liste von Personen veröffentlichen, die auf dem Zagreber Friedhof Mirogoj beerdigt wurden und deren Gräber im Jahre 1945 gepflügt wurden. Parallel dazu analysiert **Stjepan Brajdić** die Beziehung heutigen kroatischen Behörden zu Soldatenfriedhöfen: Während die deutschen und italienischen Militärgräber, dank der Pflege der einschlägigen deutschen und italienischen Behörden, meist restauriert und gekennzeichnet sind, die Mehrheit der kroatischen Gräber auch heute ist unmarkiert und mit Unkraut überwuchert.

* * *

In ihren Beiträgen analysieren **Marcos Mario Ostojić**, **Davor Dijanović**, **Joseph Ljubomir Brdar** und **Mile Prpa** die aktuelle politische und gesellschaftliche Situation in Kroatien. Der gemeinsame Nenner ihrer Texte könnte man auf die Bewertung bringen, dass die zunehmende Tendenz zum Ignorieren des Willens des kroatischen Volkes und auf die Wiederherstellung des jugoslawischen Staates hinläuft. Europa und die Welt haben anscheinend aus den Ereignissen in Südosteuropa, von 1875 – 1878, 1914 - 1918 und 1941 - 1945 nichts gelernt..

Samobor

IN THIS ISSUE

Several texts in this issue deal with the problem of communist ideology and the benevolent attitude of a large part of the public towards it. **Guy Sorman**, in his article, which is published here in full, says that the trial against the leaders of the Red Khmer regime at the Special Tribunal for Cambodia will in fact be "Nürnberg for communism". He emphasises that the communist ideology and the communist regimes are responsible for death of twice as many people than fascism and national-socialism, and still, they always manage to present themselves as socially progressive. Communist regimes are the same no matter where they are established. Even when they have some sort of national distinctive features, they are still the same in content and structure; they bring mass terror, violence and hunger everywhere. Sorman concludes his text by saying that all communists are marked with the same cowardice: when they face the judgement of history, they all deny ever being communists.

*

Along with that, **Prof. Branimir Lukšić, Ph. D.** emphasises the need to eliminate the totalitarian communist ide-

ology from public life. According to his analysis, after the fall of the Berlin wall and the disintegration of Yugoslavia, Croatia's communists have chosen one of the following eight havens: (1) escape to non-national and supra-national universality of science, (2) escape to globalism, Europeism and cosmopolitanism, (3) escape to neo-liberalism, because of some of its totalitarian features similar to those of communism, (4) escape to anarchism, with full relativity of all values: legal, moral and religious, (5) escape to getting rich by all allowed and forbidden means, (6) membership in the newly established policies and parties, (7) emphasised Greater Serbianism of a large part of former Yugoslav communists of Serb origin, and (8) conversion to another world view, which has been done by the smaller number of former communists.

*

After the World War II, the Yugoslav authorities passed a formal (written) decision to demolish the graveyards of "occupiers and local traitors". Pursuant to that decision, which was in Croatia signed by Yugoslav partisan **Vicko Krstulović**, most of the graveyards where Croatian,

German and Italian soldiers were buried were demolished. It was done unscrupulously and families of the buried were denied the possibility to exhume and move their remains. In several sequels we will publish the list of persons that had been buried at the Zagreb graveyard Mirogoj, whose graves were furrowed in 1945. Also, **Stjepan Brajdić** gives a short analysis of today's Croatian authorities towards military cemeteries: while most of the German and Italian cemeteries have been restored and marked owing to relevant German and Italian authorities, most of Croat graves are still unmarked and overgrown with weed.

*

In their texts **Mario Marcos Ostojić, Davor Dijanović, Josip Ljubomir Brdar** and **Mile Prpa** analyse current political and social situation in Croatia. The common idea in their texts is that the tendencies to ignore the will of the Croat nation and restore the Yugoslav state are growing stronger. Europe and the world have not learned anything from the events in South-Eastern Europe in 1875-1878, 1914-1918 and 1941-1945...•

Ilok

Obrazac 2

FEDERATIVNA NARODNA REPUBLIKA JUGOSLAVIJA
DRŽAVNI SEKRETARIJAT ZA UNUTRAŠNJE POSLOVE

Kazneno-popravni dom

M. Broj 8003

17.aprila 1962 god.

R a b

PREDMET: OBRANIĆ ALFRED

osudenik, obavjest o olpuštu

Sekretarijat za unutrašnje poslove NOS-a

V A R A Ž D I N

Obavještavate se da će osudjenik OBRANIĆ Juraj ALFRED

roden 7.IV.1940 godine u Zagreb srez Zagreb

biti pušten iz ove ustanove 10.VI.1962.g. po isteku kazne. Presudom Okružnog suda u Varaždinu br.Ko.292/59 od 10.X 1959.g., osudjen je na kaznu strogog zatvora u trajanju od 3 godine, zbog krivičnog dela iz čl.117 st.1 KZ-a.

a boraviće u Maršala Tita br.18 Varaždin srez Varaždin

s razloga jer je tamo boravio pre osude i tamo misli da se zaposli.

Po zajimanju je student, za vrijeme izdržavanja kazne radio je na sledećim radovima - poslovima: u pogonu kamene grane za proizvodnju gradjevinskog materijala.

Pohadao je (škole, kurseve i ospособio se za). nije.

Zdravstveno stanje: zdrav i sposoban za rad.

Podaci o vladanju za vrijeme izdržavanja kazne: U ovaj KPD-m došao je 23.III.1960.g. iz SUP-a Varaždin. Iz podataka SUP-a vidi se da je imao slabo držanje i vladanje. U svakom pogledu je nastojao da pravi poteškoće službenicima naših organa. Obožavao je zapad i sistem u njemu, kao i aktivnost u organizaciji za koju je sudjen. Ovde je počeo sa istim držanjem, a kojega skoro do danas nije izmenio. U razgovoru sa ostalim osudjenicima pokušavao je diskreditovati naš privredni sistem i našu spoljnu politiku. Družio se sa njemu sličnim osudjenicima i zapadnjački nastrojenim elementima. Potcenjivao je bolje osudjenike i nazivao ih bezkičmenjacima. Svoja shvatanja nije izmenio ostaje i dalje prozapadnjački nastrojen. Sloboda rada mu ga podržaju njegovi roditelji, koji ga bodre da će sve bog dati i on iz zatvora živ i zdrav izić. Po karakteru je prepređen i zatvoren. Plašljiv je i žadi upamu nešto mora. Mišljenja smo da dosad izdržana kazna na njega nije popravno delovala, te u koliko mu se za to pruži prilika i naidje na poteškoće u životu, ponovo i neprijateljski delovati.

Nikšić Milos

subculture. Immense stores were
available in Wilkes-Barre in
the resources of the anthracite
mines. In the George S. Grant
Colliery, Scranton, and in
Lackawanna's coal fields.
Montgomery County, N.Y.,
was the great coal field.
The Woolen Mills in
Scranton, Wilkes-Barre,
and Coal City were
run by the Pennsylvania
Power & Light Company.
The railroads were
run by the New York
Central & Hudson River
Railroad. The railroads
were run by the New
York Central & Hudson River
Railroad.

IVAN JAVOR 3. DE NO 3. RED STOR.

BIGLER/294